

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Konkurenceschopnost zemí BRICS ve světové ekonomice

Competitiveness of the BRICS Countries in the World Economy

Student: Bc. Klára Kubjátová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Iva Honová, Ph.D.

Ostrava 2015

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Klára Kubjátová**
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210T004 Eurospráva
Téma: **Konkurenceschopnost zemí BRICS ve světové ekonomice**
Competitiveness of the BRICS Countries in the World Economy

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teoretická východiska konkurenceschopnosti zemí ve světové ekonomice
 3. Charakteristika ekonomik BRICS
 4. Hodnocení konkurenceschopnosti zemí BRICS a jejich postavení ve světové ekonomice
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

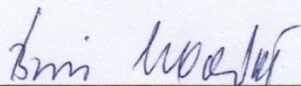
Seznam doporučené odborné literatury:

GRAUWE, Paul de. *Dimensions of competitiveness*. Cambridge: MIT Press, 2010. 290 s. ISBN 978-02-62013-96-3.
KUNEŠOVÁ, H., A. KOCOUREK, P. BEDNÁŘOVÁ, E. CIHELKOVÁ a M. NOVÝ. *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 406 s. ISBN 978-80-7400-502-2.
SCHWAB, Klaus. *WEF: The Global Competitiveness Report 2014-2015*. Geneva: World Economic Forum, 2014. ISBN 978-92-95044-98-2.

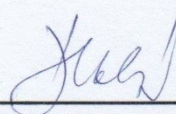
Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Iva Honová, Ph.D.**

Datum zadání: 21.11.2014
Datum odevzdání: 25.04.2015

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 24. 4. 2015

.....*Klára Kubjátová*.....

Klára Kubjátová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní Ing. Ivě Honové, Ph.D. za odborné vedení, ochotu a čas, který mi věnovala při psaní této práce. Děkuji také své rodině za podporu, které se mi od nich dostávalo během tvorby této práce i celého studia.

Obsah

1	Úvod	5
2	Teoretická východiska konkurenceschopnosti zemí ve světové ekonomice.....	7
2.1	Světová ekonomika	7
2.2	Rozvojové země	12
2.3	Teoretické vymezení konkurenceschopnosti	14
2.4	Měření makroekonomické konkurenceschopnosti	15
2.4.1	Index globální konkurenceschopnosti	16
2.4.2	Žebříček světové konkurenceschopnosti	24
2.4.3	Doing Business	27
3	Charakteristika ekonomik BRICS	29
3.1	Brazílie	31
3.2	Rusko	33
3.3	Indie	36
3.4	Čína	38
3.5	Jihoafrická republika	41
3.6	Další skupiny rozvojových zemí	42
4	Hodnocení konkurenceschopnosti zemí BRICS a jejich postavení ve světové ekonomice	44
4.1	Hodnocení konkurenceschopnosti zemí BRICS dle vybraných makroekonomických ukazatelů.....	44
4.1.1	Tempo růstu HDP	44
4.1.2	HDP/ obyvatele	45
4.1.3	Inflace	46
4.1.4	Zaměstnanost	48
4.1.5	Běžný účet platební bilance	49
4.1.6	Přímé zahraniční investice	50
4.2	Hodnocení konkurenceschopnosti zemí BRICS dle GCI	52
4.2.1	Brazílie	52
4.2.2	Rusko	54

4.2.3 Indie.....	55
4.2.4 Čína	57
4.2.5 Jižní Afrika	59
4.2.6 Komparace zemí BRICS dle GCI	61
4.3 Hodnocení konkurenceschopnosti zemí BRICS dle WCY	61
4.3.1 Brazílie	62
4.3.2 Rusko.....	62
4.3.3 Indie.....	63
4.3.4 Čína	63
4.3.5 Jižní Afrika	64
4.4 Hodnocení konkurenceschopnosti zemí BRICS dle Světové banky.....	65
4.5 SWOT analýza	67
4.5.1 Silné stránky	67
4.5.2 Slabé stránky	69
4.5.3 Příležitosti.....	71
4.5.4 Rizika	74
4.6 Doporučení	77
4.7 Srovnání zemí BRICS na základě SWOT analýzy	80
5 Závěr.....	82
Seznam použité literatury	85
Seznam zkratk.....	90
Seznam grafů	
Seznam obrázků	
Seznam tabulek	
Seznam příloh	

1 Úvod

Světová ekonomika je velmi dynamicky rozvíjející se systém, ve kterém dochází ke změnám rozložení ekonomických sil. Na významu nabývají země jako Brazílie, Rusko, Indie, Čína a Jihoafrická republika, čili hospodářské uskupení BRICS, které se má podle investiční banky Goldman Sachs stát v roce 2050 ekonomicky dominantní v celosvětovém měřítku.¹ Země BRICS dnes představují 49 % světového obyvatelstva, zabírají 29,5 % povrchu Země a stále více zasahují do světového dění. Společným znakem těchto zemí je především prudký hospodářský vzestup, lepší se sociální situace a četné reformy v oblasti ekonomické i politické.

Země BRICS jsou považovány za velmi perspektivní, a proto vyvolávají otázku, zda by mohly překonat současné nejvyspělejší země a stát se lídry světové ekonomiky, případně za jak dlouho by k tomu mohlo dojít. Při takovýchto úvahách je často zmiňován pojem konkurenceschopnost. Tento termín je již využíván řadu let, ale dosud nebyla vytvořena jednotná definice konkurenceschopného státu, která by byla obecně užívána. Existuje množství různých se pohledů a způsobů jak na tento pojem nahlížet. Jisté ovšem je, že pokud je země konkurenceschopná, přináší to výhody a prosperitu jejím občanům, a to zejména v podobě ekonomického růstu a z něj plynoucích důsledků. Proto chtějí být konkurenceschopní jednotlivci, podniky, ale také právě celé státy či uskupení států.

Hlavním cílem této práce je definovat různé přístupy ke konkurenceschopnosti a jejímu měření a na základě makroekonomických dat, vybraných žebříčků konkurenceschopnosti a SWOT analýzy zhodnotit konkurenceschopnost zemí BRICS. **Dílčím cílem** je potvrzení či vyvrácení následujících hypotéz:

Hypotéza 1: BRICS je heterogenní seskupení států.

Hypotéza 2: Konkurenceschopnost zemí BRICS má rostoucí charakter.

Práce je z hlediska své struktury rozdělena do pěti samostatných kapitol včetně úvodu a závěru. Druhá kapitola „Teoretická východiska konkurenceschopnosti zemí ve světové ekonomice“ se zaměřuje na teoretická východiska světové ekonomiky a konkurenceschopnosti. Nejprve je definována světová ekonomika a hlavní tendence, které ovlivňují vývoj států, ale také každodenní život každého z nás. Stručně je nastíněn také

¹WILSON, Dominic and Roopa PURUSHOTHAMAN. *Dreaming With BRICs: The Path to 2050*. [online]. 2003 [cit. 20.4.2015]. Dostupné z: <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/archive/archive-pdfs/brics-dream.pdf>

vývoj světové ekonomiky po jednotlivých etapách, kde lze sledovat, jak se vyvíjí postavení jednak tradičních ekonomických lídrů (USA, západní Evropa, Japonsko), ale také rychle se rozvíjejících trhů, mezi které BRICS patří. Zmíněna je také problematika rozvojových zemí. Další část této kapitoly se věnuje teoretickému vymezení konkurenceschopnosti a různým způsobům jejího měření. Hlavní pozornost je zaměřena na hodnocení Světového ekonomického fóra, které každoročně hodnotí země na základě Indexu globální konkurenceschopnosti.

Třetí kapitola „Charakteristika ekonomik BRICS“ se věnuje samotnému uskupení BRICS, jeho základním charakteristikám, včetně stručného historického vývoje, geopolitického a makroekonomického popisu jednotlivých zemí.

Stěžejní část práce tvoří poslední obsahová kapitola s názvem „Hodnocení konkurenceschopnosti zemí BRICS a jejich postavení ve světové ekonomice“. Nejprve je provedena analýza zemí na základě vybraných makroekonomických ukazatelů, která je podložena grafy vyjadřujícími vývoj těchto ukazatelů za poslední dekádu v jednotlivých zemích. Následuje rozbor faktorů konkurenceschopnosti podle žebříčku Světového ekonomického fóra a Mezinárodního institutu rozvoje řízení. Pro ucelený pohled na konkurenceschopnost zemí BRICS je kapitola doplněna hodnocením snadnosti podnikání, které provádí Světová banka. Další část této kapitoly je věnována SWOT analýze, která stanovuje silné stránky, slabé stránky, příležitosti a rizika jednotlivých zemí a na jejich základě jsou pak formulována doporučení pro vylepšení postavení států z hlediska konkurenceschopnosti.

K použitým metodám při zpracování této práce patří analýza dat z odborné literatury a dostupných informačních zdrojů a následná syntéza získaných poznatků. Pro naplnění daného cíle je dále využito metody deskripce a komparace, využita je také SWOT analýza. Získaná data vychází především z databází a ročenek Mezinárodního měnového fondu, Světové banky, Světového ekonomického fóra a Mezinárodního institutu rozvoje řízení.

2 Teoretická východiska konkurenceschopnosti zemí ve světové ekonomice

V této kapitole je definována světová ekonomika a její současné trendy, dále je věnována pozornost problematice rozvojových zemí, jelikož právě z rozvojových zemí se země BRICS stávají rychle rostoucími trhy. Další část kapitoly je zaměřena na teoretické vymezení konkurenceschopnosti, její definice a různé způsoby měření na makroekonomické úrovni.

2.1 Světová ekonomika

Pojem světová ekonomika lze chápat ve dvou rovinách. Jednak jako vědní nebo studijní disciplínu zkoumající jevy a zákonitosti světového hospodářství, nebo jako reálný sociálně ekonomický systém. V následujícím textu se předpokládá druhá definice tohoto pojmu, který je synonymní pro termín světové hospodářství a znamená tak komplex ekonomik státních či jiných celků, které jsou vzájemně propojeny mezinárodními ekonomickými vztahy.² Tyto vztahy se vyvíjí a mění a jsou ovlivňovány různými subjekty a faktory jako jsou mezinárodní instituce, nadnárodní korporace, či vnější prostředí.

Vývoj světové ekonomiky je rozdělen do pěti etap, jež od sebe dělí významné události, které přeměnily společnost.

První etapa je nazývána *Vznik světové ekonomiky*. Počátky světové ekonomiky se datují do 16. - 19. století. K jejímu zformování došlo v poslední třetině 19. století, a to na základě dvou faktorů – vytvoření států jako ekonomicky samostatných subjektů a prohlubující se dělby práce. Výrazně se rozvíjel mezinárodní obchod díky technickým vynálezům – parnímu stroji, telegrafu a telefonu. Základem mezinárodních ekonomických vztahů se stala mezinárodní dělba práce a jednotlivé části světa tak byly propojeny v celek – ve světovou ekonomiku. Konec 19. století je spojen se zformováním koloniální soustavy, světová ekonomika tudíž vznikla na nerovných vztazích mezi rozvinutými metropolemi a zaostávajícími koloniemi.

Druhá etapa neboli *Období zesilujících střetů*, pojímá období od roku 1900 do konce 1. světové války, kdy rozvinuté země procházely dalším rychlým ekonomickým rozvojem náročným na surovinové zdroje. Objevovalo se úsilí o nové rozdělení světa a také mezinárodní neshody, které vyústily v 1. světovou válku. Toto období je provázeno rostoucím

²KUNEŠOVÁ, H., A. KOCOUREK, P. BEDNÁŘOVÁ, E. CIHELKOVÁ a M. NOVÝ. *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 406 s. ISBN 978-80-7400-502-2.

národnostním a sociálním napětím v některých zemích, které vedlo ke vzniku nových států, včetně Československa, a k ruské socialistické revoluci na základě které ve světové ekonomice existovaly tržní a centrálně plánované ekonomiky.

Třetí etapa, *Meziválečné období*, je dělena do dvou fází. 20. léta se vyznačují úspěšným ekonomickým obdobím pro tržní ekonomiky, které po krachu na newyorské burze přechází v roce 1929 do velmi hluboké krize. 30. léta a období 2. světové války představuje jen velmi pomalé zotavování tržních ekonomik z krize. Naopak centrálně plánované ekonomiky se celé toto období rychle ekonomicky rozvíjí a ze zaostalé agrární země se stává průmyslově vyspělý Sovětský svaz, který jako jediný nebyl zasažen světovou krizí. Politický a ekonomický vývoj světa v tomto období vyústil v 2. světovou válku.

Čtvrtá etapa, zahrnující období od konce 2. světové války do přelomu 80. a 90. let, je označována jako *Poválečný vývoj* a je rovněž dělena do dvou fází. První fáze zahrnuje 50. a 60. léta a dochází zde k vytváření centrálně plánovaných ekonomik v některých zemích, k rozpadu koloniální soustavy v důsledku národně osvobozenického hnutí a k zformování třetího centra světové ekonomiky – Japonska. Vzniká tzv. triáda: USA, západní Evropa, Japonsko. V tomto období se v Evropě znatelně projevuje snaha o ekonomické a politické sjednocení kontinentu, což dokazuje vytvoření Evropských společenství. Druhá fáze této etapy proběhla v letech 70. a 80. Na počátku 70. let došlo ke vzniku nové situace – strukturální krizi – kdy hluboký ekonomický pokles byl spojen s krizí ropnou, surovinovou a potravinovou. Inflační vývoj způsobil také měnovou krizi, která vedla k rozpadu existujícího mezinárodního měnového systému a ke vzniku nového jevu – stagflace, kdy při vysoké míře inflace dochází ke stagnaci ekonomiky, resp. slumpflace, kdy při růstu cenové hladiny dochází dokonce k poklesu reálného produktu. Začaly se projevovat nedostatky centrálně plánovaného řízení ekonomiky, což vyústilo v demokratické revoluce na přelomu 80. a 90. let. Rozvojové země se začaly diferenciovat, začala vznikat skupina nově industrializovaných zemí, které se svou ekonomickou úrovní přibližovaly vyspělým státům.

Pátá etapa je etapa současná a představuje období od počátku 90. let 20. století, kdy téměř všechny země s centrálně plánovaným hospodářstvím přešly na tržní systém řízení ekonomiky. Výjimkou byla Kuba, Severní Korea a částečně Čína. Světová ekonomika se tak opět stala takřka jednotnou tržní ekonomikou.³

³KUNEŠOVÁ, H., A. KOCOUREK, P. BEDNÁŘOVÁ, E. CIHELKOVÁ a M. NOVÝ, ref. 2.

Počátek tohoto období je charakterizován značnou nerovnoměrností regionálního vývoje. Rozvinuté ekonomiky byly na cestě k překonání recesí a nástupu dlouhého období ekonomického růstu. V západní Evropě začal rokem 1992 fungovat jednotný vnitřní trh a byla podepsána významná smlouva – Smlouva o Evropské unii, což svědčí o úspěšném postupu integračního procesu. Díky tržně orientovaným reformám v Latinské Americe se i tyto země rozvíjely úspěšně. Nejdynamičtější rozvoj zaznamenávala v první polovině 90. let Čína, která v roce 1992 dosáhla dokonce 14% tempa růstu. Naopak rozvojové země v Africe zůstávaly v propasti ekonomických, sociálních a politických problémů. Transformující se ekonomiky střední a východní Evropy se na počátku 90. let potýkaly s hlubokou krizí spojenou s rozpadem trhu v rámci RVHP.

Ve **druhé polovině 90. let** proběhlo několik událostí, které významně ovlivnily vývoj světové ekonomiky. Roku 1995 byla zahájena činnost Světové obchodní organizace, která zakládá pravidla mezinárodního obchodu. V roce 1997 propukla asijská měnová krize, která se následně dotkla celé světové ekonomiky, a provázel ji dramatický pokles cen surovin. Ve Spojených státech amerických probíhalo dlouhé období konjunktury, nízké míry inflace a nízké míry nezaměstnanosti. Integrované evropské státy rovněž vykazovaly stabilní ekonomický růst a důležitým milníkem je zde rok 1999, kdy vznikla Evropská měnová unie.

Vstupem do **nového tisíciletí** pokračovaly země západní Evropy a USA v ekonomickém růstu a k oživení hospodářství došlo také v Japonsku, které se úspěšně vypořádalo s hlubokou ekonomickou krizí. Úspěšně se rozvíjely také rozvojové země Latinské Ameriky, Indie a Čína. Pozitivní vývoj byl narušen (zpomalení růstu ekonomiky USA po roce 2000, růst cen ropy, útoky teroristů v USA 11. září 2001, restriktivní měnová politika ECB, či nemoc SARS), ale ne na dlouho. V roce 2003 došlo k oživení ekonomiky v USA a následně i v dalších regionech. V Evropě probíhaly přípravy na velké východní rozšíření v roce 2004, rostl mezinárodní obchod a příliv přímých zahraničních investic do zemí střední a východní Evropy. Asijské ekonomiky dosahovaly vysokého tempa růstu především díky rychlému ekonomickému růstu Číny a Indie, přičemž Čína svým vstupem do WTO v roce 2001 přispěla také k rozvoji mezinárodního obchodu.

Hlavním faktorem, který ovlivnil vývoj světové ekonomiky po přelomu tisíciletí je finanční krize která má své kořeny v USA, kde propukla v září roku 2007 po krachu investiční banky Lehman Brothers. Zasaženy byly nejprve finanční a akciové trhy, ale díky silné propojenosti trhů došlo k rychlému šíření krize. V roce 2008 došlo k výraznému zpomalení

světové ekonomiky a většina rozvinutých zemí se dostala do recese, jejímž důsledkem byla recese světové ekonomiky v roce 2009. Oživení nastalo v roce 2010 díky podpoře bankovního sektoru, podpoře vybraných odvětví a opatřením v oblasti politiky zaměstnanosti. Obnovení ekonomického růstu však nebylo rovnoměrné, v rozvinutých ekonomikách byl ekonomický růst slabší, naproti tomu Čína a Indie rostly vysokým tempem. V současnosti vykazují stabilní ekonomický růst rozvojové země, spíše slabý ekonomický růst vykazují USA a Japonsko a Evropská unie se stále potýká s problémy dluhové krize eurozóny a vysokou mírou nezaměstnanosti v některých zemích.⁴

Současná světová ekonomika tedy prošla složitým a dlouhodobým vývojem. V následujícím textu bude věnována pozornost hlavním tendencím, které ovlivňují světové hospodářství.

Internacionalizace

Internacionalizace provází světovou ekonomiku již od dob jejího vzniku na konci 19. století. Znamená proces zintenzivňování vztahů mezi národními sférami, jehož výsledkem je, že se země stále více a hlouběji ovlivňují, přičemž ale zůstávají oddělenými oblastmi. Formy internacionalizace se různí od růstu mezinárodního obchodu až k hlubokým formám mezinárodní ekonomické integrace, která je charakteristická liberalizací pohybu kapitálu, pracovní síly a technologií. Technický, technologický a vědecký pokrok vedou ke zrychlení procesu internacionalizace.

Interdependence

Sílicí mezinárodní ekonomické vazby mají za následek silnější vzájemnou závislost mezi jednotlivými subjekty světové ekonomiky, interdependenci.⁵ Počátky interdependence lze sledovat v průběhu 19. století. Díky vědecko-technickému pokroku se přesouvá z oblasti obchodní, surovinové či potravinové do oblasti technologické a finanční. Jedním z důsledků interdependence je rychlé přelévání problémů mezi zeměmi a s tím spojená větší globální nestabilita.

⁴KUNEŠOVÁ, H., A. KOCOUREK, P. BEDNÁŘOVÁ, E. CIHELKOVÁ a M. NOVÝ, ref. 2.

⁵CIHELKOVÁ, Eva. *Aktuální otázky světové ekonomiky: proměny a governance*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012. 247 s. ISBN 978-80-7431-104-8.

Regionalismus

Jako regionalismus je označována regionální podoba liberalizace světové ekonomiky, jejímž důsledkem je snižování a odstraňování bariér pohybu zboží, služeb a výrobních faktorů. Jedná se o „hospodářskou politiku státu, která vede k liberalizaci vztahů mezi dvěma či více zeměmi a přispívá tak k jejich těsnějším vazbám a vzájemné integraci“.⁶

Globalizace

Existuje mnoho definicí tohoto pojmu, nejčastěji se lze setkat s vymezením globalizace jako procesu intenzivní internacionalizace, kdy jsou jednotlivci i celé společnosti ovlivňováni aktivitami, které se odehrávají na druhém konci světa. Proces globalizace je dělen do tří základních etap. První globalizační vlna probíhala v letech 1870-1914 a je označována jako období internacionalizace. Charakteristickými znaky toho období jsou rychlý ekonomický růst, zvýšená kapitálová mobilita, rostoucí otevřenost ekonomik a masivní migrace pracovní síly. Druhá globalizační vlna probíhala v letech 1950-1970 a představuje období, kdy rostl počet a produkce nadnárodních společností a také přímé zahraniční investice. Znatelně posílil vliv USA, které začaly prosazovat snižování cel v celosvětovém měřítku a stabilitu měn v rámci bretton-woodského měnového systému. Třetí, současná, vlna globalizace začala na přelomu 80. a 90. let 20. století. Její silný rozmach umožnily geopolitické změny ve střední a východní Evropě po rozpadu Sovětského svazu, dále deregulace finančních, komunikačních a dopravních služeb v rozvinutých zemích a nové technologie a inovace.

Nejvýznamnějším efektem vyplývajícím z procesu globalizace je propojování světové ekonomiky do jednotnějšího celku, přičemž se vyostřuje globální konkurence, což vede ke zvyšování flexibility všech subjektů světové ekonomiky. Mezi **pozitiva** globalizace bývá řazen:

- růst světového HDP díky rostoucí spotřebě a obchodu,
- růst konkurence,
- rychlý přenos informací,
- tlak na modernizaci ekonomiky, liberalizaci, deregulaci,
- odstraňování bariér mezi státy či
- efektivnější řešení globálních problémů.

⁶CIHELKOVÁ, E. Nový regionalismus: teorie a projevy ve světové ekonomice. *Politická ekonomie*, 2004, č. 6, s. 808.

Naopak mezi **negativa** lze zařadit:

- přenos krizí a ekonomických poruch (efekt přelévání),
- rozšiřování nerovností ve světě,
- homogenizaci kultur, větší vliv dominantních kultur,
- šíření rasismu, xenofobie, náboženské nesnášenlivosti,
- oslabování úlohy národního státu,
- horší kvalitu životního prostředí v důsledku rostoucí výroby.⁷

2.2 Rozvojové země

V této podkapitole nebude věnována pozornost celé problematice rozvojových zemí, ale pouze jejich vymezení, hlavním charakteristikám a problémům, kterým tyto země čelí.

Geograficky se rozvojové země nacházejí v Latinské Americe, v Asii a především v Africe. Většina rozvojových zemí historicky patřila do některé koloniální říše. Pro kolonie bylo charakteristické, že byly pod vlivem koloniálních velmocí a že bohatství z těchto území se přesouvala do metropolí. Vytváření kolonií bylo ukončeno v 19. století, po 1. světové válce získaly některé kolonie (Afghánistán, Egypt, Irák, ...) samostatnost, ale k velké dekolonizaci došlo až po druhé světové válce. Získání svobody těmto státům však přineslo často chaos, občanské války či diktátorský režim, země se potýkaly se špatnou hospodářskou politikou a hospodářskou zaostalostí.

Označení méně vyspělých zemí je složité, různí se kvůli použití odlišných kritérií a také se mění v čase. V období druhé světové války se vžilo označení „země třetího světa“, tedy země, které nebyly ani kapitalistické, ani socialistické. Tradiční je pojem „rozvojová země“, ale zde mají různé organizace různá kritéria, podle kterých země do této kategorie zařazují. V současné době je nejčastěji používán termín „emerging markets“. Jedná se o země, které mají některé vlastnosti rozvinutých trhů, ale ještě je jako rozvinuté označit nemůžeme. Účelnější je zaměřit se na společné charakteristiky, které tyto země mají. Jedná se především o nízký HDP na osobu, vysoký přírůstek obyvatelstva, vysoký podíl chudých, nerovnoměrné rozdělování důchodu, dominující sektor zemědělství, malý podíl zahraničního obchodu na HDP, vysokou nezaměstnanost, nízkou úroveň lidského kapitálu, nedostatek fyzického kapitálu, nízkou produktivitu práce, nízkou očekávanou délku života, malý počet škol, nemocnic či nízkou gramotnost. Z málo rozvinutých zemí je vyčleněna skupina

⁷CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 273 s. ISBN 978-80-7400-155-0.

označovaná jako *nejméně rozvinuté země* (Least Developed Countries). Jedná se o státy, které splňují kritérium nízkého příjmu, kritérium slabosti lidských zdrojů a kritérium ekonomické zranitelnosti podle OSN.

Problémy rozvojových zemí

Skupina rozvojových zemí je značně diferencovaná, některé regiony zůstávají ekonomicky na stejné úrovni, zatímco makroekonomická výkonnost jiných regionů za posledních 30 let, jako například jižní a východní Asie, několikanásobně vzrostla. Nejchudším a nejzaostalejším regionem je subsaharská Afrika.

Chudoba je nejcharakterističtější rys rozvojových zemí. Absolutní chudoba se vyjadřuje jako stav, kdy denní příjem člověka je nižší než 1,25 USD. Počet lidí žijících pod hranicí absolutní chudoby se snižuje, a to zejména díky rozvoji východní Asie a Tichomoří. Z chudoby vychází tzv. bludný kruh chudoby, což je hypotéza, dle které nejsou ekonomicky chudé země schopné spořit, investovat a akumulovat kapitál, v důsledku čehož nemohou zvyšovat objem své produkce. Zůstávají tak stále chudé a kruh se uzavírá.

Přímým důsledkem chudoby je **hlad a podvýživa**. Nejčastější příčinou hladu je špatný přístup k vodě a půdě, zemědělství likvidující ozbrojené konflikty, vyčerpání přírodního bohatství plynoucí z populačního růstu a diskriminace omezující přístup ke vzdělání a zaměstnání. Hlad vede k častější nemocnosti a vyšší dětské úmrtnosti, mentálním vadám a nižší inteligenci v důsledku nedostatku základních bílkovin, vitamínů a stopových prvků. Lidé trpící hladem jsou citlivější na externí šoky, jako jsou sucha, záplavy, epidemie apod. Prokázána byla také závislost mezi hladem a pomalým ekonomickým růstem.

Významným problémem rozvojových zemí jsou **infekční nemoci**, které způsobují absenci dětí ve školách, nižší produktivitu práce dospělých a odrážejí zahraniční investory. Nejčastěji vyskytující se nemocí je malárie, na kterou každý rok zemrou až 3 miliony lidí, nejčastěji ze zemí subsaharské Afriky. 34 milionů osob na celé planetě je HIV pozitivní a jejich počet se každý rok zvyšuje o 2,5 milionů. Nejpostiženější region je opět subsaharská Afrika, kde je nakaženo 5 % obyvatel, rovněž 80 % obyvatel je infikováno tuberkulózou, která se přenáší vzduchem. Hlavní roli v boji s těmito chorobami hraje dostupnost zdravotní péče, která je v rozvojových zemích stále nedostatečná.

Mezi další problematické oblasti, se kterými se potýkají obyvatelé rozvojových zemí, patří nerovné postavení žen ve společnosti, špatný přístup ke vzdělání, přístup k pitné vodě a kanalizaci, desertifikace, zadluženost a omezená lidská práva a politická svoboda.⁸

2.3 Teoretické vymezení konkurenceschopnosti

Dosahování konkurenceschopnosti se stalo cílem, ke kterému směřují jednotlivé podniky, národní vlády i nadnárodní celky. Pro vyjádření významu konkurenceschopnosti existuje mnoho definic, ale přesná hranice mezi tím, který stát je konkurenceschopný a tím, který není konkurenceschopný, neexistuje. Nelze zde aplikovat mikroekonomický přístup, kterým je kritérium přežití podniku, jelikož stát nemá bod uzavření, nemůže odejít z trhu. Nejjednodušší je tautologická definice, která vysvětluje konkurenceschopnost jako schopnost státu konkurovat jiným zemím. Nejznámější definici konkurenceschopnosti vytvořila Laura D'Andrey Tyson, předsedkyně Rady ekonomických poradců prezidenta USA Clintona: *„Konkurenceschopnost je naše schopnost produkovat zboží a služby, které jsou schopny úspěšně projít testem mezinárodní konkurence, přičemž se naši občané budou moci těšit z rostoucí a dlouhodobě udržitelné životní úrovně.“*⁹ Dle Billa Clintona se pak *„každá země podobá velké korporaci soutěžící na globálním trhu.“*¹⁰ Snad nejlépe popisuje konkurenceschopnost výrok, jehož autorem je Stephan Garelli: *„Konkurenceschopnost je jako dostih. Nejde v něm o to běžet dnes rychleji, než jste běželi včera. Jde o to běžet rychleji než všichni ostatní koně.“*¹¹

Na evropské úrovni začala být konkurenceschopnost zdůrazňována v souvislosti se zaostáváním Evropské unie za USA a Japonskem v oblasti investic do infrastruktury a špičkových technologií. V roce 2000 byla zveřejněna ambiciózní Lisabonská strategie, jejímž hlavním cílem bylo, aby se EU stala do roku 2010 nejkonkurenceschopnějším regionem světa.¹² Tento cíl se naplnit nepodařilo, ale směřování EU bylo namířeno správným směrem, k překonávání výzev spojených s rozvojem nových obchodních rivalů, zj. z asijského kontinentu.

⁸KUNEŠOVÁ, H., A. KOCOUREK, P. BEDNÁŘOVÁ, E. CIHELKOVÁ a M. NOVÝ, ref. 2.

⁹KLVAČOVÁ, E., J. MALÝ a K. MRÁČEK. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*. Praha: Professional Publishing, 2008, s. 11. ISBN 978-80-86946-84-9.

¹⁰Tamtéž.

¹¹Tamtéž.

¹²EUROPEAN PARLIAMENT. *Lisbon European Council 23 and 24 March 2000, Presidency Conclusions* [online]. 2000 [cit. 20.4.2015]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm.

V minulosti byla konkurenceschopnost státu ztotožňována s exportní výkonností, což nazýváme vnější konkurenceschopnost, která byla definována již v roce 1964: „*Můžeme říct, že země se stává více či méně konkurenceschopnou, jestliže se v důsledku vývoje cenově-nákladových faktorů zlepšila nebo zhoršila její schopnost prodávat na zahraničních trzích.*“¹³

Využívány byly zejména ukazatele, jako je podíl exportu na HDP země, saldo výkonové bilance a další. V současnosti je více užíváno širší, agregátní pojetí makroekonomické konkurenceschopnosti, kde je zdůrazňováno zvyšování příjmů obyvatel více než exportní výkonnost. Dle tohoto vymezení je konkurenceschopnost „*schopnost produkovat zboží a služby, které obstojí v testu mezinárodních trhů, a zároveň zachovávat vysokou a udržitelnou úroveň, nebo obecněji, schopnost vytvářet relativně vysoký příjem a úroveň zaměstnanosti při vystavení mezinárodní konkurenci*“.¹⁴ Hodnocen je zejména růst HDP, životní úroveň a zaměstnanosti. Toto pojetí zahrnuje také sociální a ekologické faktory, které vyžadují hodnocení multikriteriálními metodami, aby byly zahrnuty všechny dimenze konkurenceschopnosti.

Trendem je klást větší důraz na dynamické pojetí a zaměřovat se na konkurenční výhody, čili spíše než samotnou konkurenceschopnost zkoumat faktory, které ji ovlivňují. Rozlišovány jsou dva základní typy zdrojů konkurenční výhody, a to *cenově-nákladový*, který je dán nízkou cenou díky produkci velkého množství a *kvalitativní*, který vyplývá z vysoké kvality produktů.¹⁵

2.4 Měření makroekonomické konkurenceschopnosti

Při hodnocení konkurenceschopnosti země v první řadě záleží na zvolené metodice hodnocení a použitých indikátorech. Konkurenceschopnost národních států je hodnocena mnoha institucemi, které pro její vyjádření používají rozdílné indikátory, metody, žebříčky a definice. Tématem této podkapitoly je představení nejpoužívanějších metod měření konkurenceschopnosti zemí. Důležité je mít na paměti relativnost pojmu konkurenceschopnosti, jelikož země, která je konkurenceschopná vůči jedné zemi, nemusí být konkurenceschopná vůči zemím jiným.

¹³BALCAROVÁ, Pavlína a Michal BENEŠ. *Metodologie měření a hodnocení makroekonomické konkurenceschopnosti*. Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky, 2006. 37 s. ISSN 1801-4496.

¹⁴Tamtéž.

¹⁵Tamtéž.

2.4.1 Index globální konkurenceschopnosti

Index globální konkurenceschopnosti (Global Competitiveness Index, GCI) je každoročně publikován ve Zprávě o globální konkurenceschopnosti, kterou vydává Světové ekonomické fórum.

Světové ekonomické fórum (The World Economic Forum, WEF) je mezinárodní instituce, která usiluje o zlepšení stavu světa prostřednictvím spolupráce veřejného a soukromého sektoru. Založena byla v lednu roku 1971 na setkání evropských vedoucích pracovníků v Davosu pod záštitou Evropské komise a Evropských průmyslových sdružení jako nezisková nezávislá organizace se sídlem ve švýcarské Ženevě. Za zakladatele je považován profesor **Klaus Schwab**, který vyučoval management na univerzitě v Ženevě. Až do roku 1987 se fórum nazývalo *Evropské manažerské fórum*. Nový název byl zvolen tak, aby odrážel rozšiřující se působnost a transformaci z evropské na globální organizaci. **Setkání v Davosu** se stalo každoročně se opakující lednovou událostí, na které se schází řada významných osobností z oblasti podnikání, vlád a také představitelé občanské společnosti, aby diskutovali nad hlavními globálními problémy a jejich řešením. Nejprve byla setkání zaměřena na hledání způsobu, jak mohou evropské firmy dohnat americké manažerské praktiky. Klaus Schwab vyvinul a podporoval management všech zúčastněných, kdy je úspěch podniku založen na zahrnutí všech zúčastněných stran v řízení, tedy nejen akcionářů, klientů a zákazníků, ale také zaměstnanců a všech dotčených komunit včetně vlády. Události roku 1973 (kolaps Bretton Woodského systému a Arabsko-Izraelská válka) vedly k rozšíření agendy o ekonomická a sociální témata. Později začalo být WEF využíváno jako neutrální platforma pro řešení mezinárodních sporů. Příkladem může být zabránění konfliktu mezi Řeckem a Tureckem podpisem Davoské deklarace v roce 1988 či první setkání Severní a Jižní Koreji na ministerské úrovni v Davosu roku 1989. V tomtéž roce bylo diskutováno znovusjednocení Německa.

Světové ekonomické fórum tvoří přední světové společnosti s obratem přesahujícím pět miliard USD. Tyto podniky tedy určují směr formování budoucnosti svého odvětví a regionu. Hlavním sídlem organizace je Ženeva, od roku 2006 fungují také regionální kanceláře v Pekingu a New Yorku. Již od roku 1971 se konají každoroční setkání v Davosu, na kterých diskutují špičkoví podnikatelé, politici, intelektuálové a novináři o nejnaléhavějších problémech, kterým svět čelí, jako jsou problémy životního prostředí, chudoba či mezinárodní konflikty. Od roku 2007 probíhá navíc v Číně každý rok zasedání nových šampionů, označované jako „**letní Davos**“, které sdružuje 1500 vlivných osobností z rychle

se rozvíjejících zemí jako je Čína, Indie, Rusko, Mexiko či Brazílie. Dále probíhá každý rok deset regionálních setkání v Africe, východní Asii, na Blízkém východě a v Latinské Americe.¹⁶

WEF také vydává množství výzkumných zpráv, které se zabývají širokým spektrem oblastí od strategické infrastruktury, přes potírání korupce až po význam finančních služeb v ekonomice. Pro účel této práce nejvýznamnější je **Zpráva o globální konkurenceschopnosti** (The Global Competitiveness Report, GCR), která je publikována již od roku 1979. Aktuálně poslední zpráva *The Global Competitiveness Report 2014 – 2015* poskytuje přehled o konkurenceschopnosti 144 ekonomik světa, čímž zůstává nejrozsáhlejším hodnocením svého druhu. Celkové pořadí hodnocených zemí je zahrnuto v příloze č. 1. Dříve bylo hodnocení konkurenceschopnosti států v této zprávě založeno na dvou indexech – růstové konkurenceschopnosti a podnikové konkurenceschopnosti. Od roku 2005 je nahradil jediný ukazatel a to **index globální konkurenceschopnosti** (Global Competitiveness Index, GCI), který měří jak makroekonomické, tak mikroekonomické základy národní konkurenceschopnosti. Samotná konkurenceschopnost je zde definována jako soubor institucí, politik a faktorů, které determinují úroveň produktivity země. Tato koncepce zahrnuje jak statické tak dynamické složky. Jelikož je pro konkurenceschopnost důležitá řada rozličných faktorů, je výsledný index váženým průměrem mnoha různých složek, které měří odlišné aspekty konkurenceschopnosti. Tyto jsou seskupeny do dvanácti pilířů konkurenceschopnosti, které jsou popsány dále. Ačkoli jsou pilíře popisovány samostatně, mají tendenci se navzájem ovlivňovat a slabé místo v jednom pilíři má často negativní dopad na ostatní.¹⁷

1. pilíř: Instituce (Institutions)

Institucionální prostředí je ovlivňováno právním a administrativním rámcem, kde spolupracují jednotlivci, firmy a vlády k vytvoření bohatství. V souvislosti s nedávnou světovou ekonomickou a finanční krizí je důležitost spravedlivého institucionálního prostředí ještě více zřejmá a je obzvláště zásadní pro další obnovu ekonomik vzhledem k rostoucí roli států na mezinárodní úrovni. Kvalita institucí má na konkurenceschopnost a růst silný dopad, jelikož ovlivňuje rozhodování investorů a hraje klíčovou roli ve způsobech rozdělování

¹⁶WORLD ECONOMIC FORUM. *A Partner in Shaping History* [online]. 2009 [cit. 22. 2. 2015]. ISBN-10: 92-95044-30-4. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_First40Years_Book_2010.pdf

¹⁷SCHWAB, Klaus. *WEF: The Global Competitiveness report 2014 – 2015*. Geneva: World Economic Forum, 2014 [cit.25.2.2015]. 548 s. ISBN 978-92-95044-98-2. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf

bohatství a nákladů ve společnosti. Důležitý je také přístup vlád k trhům a účinnost jejich aktivit, hodnocena je nadměrná byrokracie, korupce, transparentnost a důvěryhodnost. Tyto hodnoty ovlivňují také soukromý sektor, kde je transparentnost zajišťována prostřednictvím norem, auditů a účetních postupů, které zajišťují včasný přístup k informacím.

2. pilíř: Infrastruktura (Infrastructure)

Pro účinné fungování ekonomiky je velmi důležitá rozsáhlá a efektivní infrastruktura, která rovněž určuje rozmístění ekonomické aktivity a druhy činností, které mohou být v rámci dané země rozvíjeny. Dobře rozvinutá infrastruktura přibližuje regiony, integruje národní trhy a spojuje je s ostatními zeměmi a regiony při nízkých nákladech. Kvalita a rozměrnost infrastrukturních sítí má významný dopad na ekonomický růst a snižování příjmových disparit a chudoby. Doprava a komunikační sítě jsou nezbytnou podmínkou pro přístup méně rozvinutých komunit k základním ekonomickým aktivitám a službám. Silnice, železnice, přístavy a letecká doprava umožňují umístění vyrobeného zboží na trhy bezpečně a včas a také usnadňují mobilitu pracovníků. V neposlední řadě jsou ekonomiky závislé na dodávkách elektřiny, která je dodávána způsobem, kdy podnikatelé a továrny mohou pracovat bez přerušení. S prohlubujícím se procesem globalizace stále více nabývají na významu telekomunikační sítě, které umožňují rychlý tok informací.

3. pilíř: Makroekonomické prostředí (Macroeconomic environment)

Makroekonomická stabilita sama o sobě nezvyšuje produktivitu státu, ale její poškození způsobuje ekonomice újmu, což bylo možné sledovat například v souvislosti se světovou krizí od roku 2008 v evropském kontextu. Vlády nemohou poskytovat služby efektivně, pokud musí splácet vysoké úroky za své minulé dluhy. Průběžné fiskální deficity omezují schopnost vlád reagovat na hospodářské cykly. Firmy nemohou fungovat efektivně, pokud se míra inflace nekontrolovaně mění a tak dále. Ekonomika tedy nemůže růst udržitelným způsobem, pokud není makroekonomické prostředí stabilní. Tento pilíř hodnotí stabilitu makroekonomického prostředí, ale nebere v úvahu způsob, jakým jsou spravovány veřejné účty vládou – tato kvalitativní dimenze je zachycena v prvním pilíři.

4. pilíř: Zdraví a základní vzdělání (Health and primary education)

Hodnocení zdraví obyvatel je pro konkurenceschopnost důležité zejména proto, že zdravá pracovní síla je klíčová pro produktivitu země. Chabé zdraví vede ke značným nákladům v podnikání, jelikož nemocní pracovníci do práce buď nechodí, nebo pracují méně

výkonně. Tento pilíř se zabývá také kvantitou a kvalitou základního vzdělání, které je stále více důležité v dnešní ekonomice, jelikož zvyšuje schopnosti každého pracovníka. Nedostatek základního vzdělání může být překážkou pro rozvoj podnikání, jelikož firmy nemají dostatek pracovníků schopných produkovat propracovanější výrobky či produkty s vyšší přidanou hodnotou.

5. pilíř: Vyšší vzdělání a odborná příprava (Higher education and training)

Vyšší vzdělání a odborná příprava je obzvláště důležitá pro ekonomiky, které se chtějí posunout v hodnotovém řetězci nad jednoduché výrobní postupy a produkty. Zejména dnešní globalizující se ekonomika vyžaduje, aby země pečovaly o vzdělané pracovníky, kteří jsou schopni plnit složité úkoly a rychle se přizpůsobovat měnícímu se prostředí a potřebám výrobního systému. V rámci tohoto pilíře je měřen počet zápisů do sekundárního a terciárního studia a také kvalita vzdělání hodnocená podnikatelskou sférou.

6. pilíř: Efektivnost trhu se zbožím (Goods market efficiency)

Země, jejichž trh se zbožím funguje efektivně, jsou v dobré pozici vyrábět správnou kombinaci produktů a služeb s ohledem na jejich konkrétní požadavky nabídky a poptávky a také tyto výrobky co nejúčinněji obchodovat v ekonomice. Efektivnost trhu určuje zdravá tržní konkurence, která zajišťuje skutečnost, že nejefektivnější firmy na trhu jsou ty, které prosperují. Nejlepší prostředí pro směnu zboží vyžaduje minimum vládních intervencí, které brání obchodním aktivitám. Světová ekonomická krize potvrdila vysoký stupeň vzájemné provázanosti ekonomik na celém světě a také kontraproduktivnost protekcionistických opatření, která omezují celkovou hospodářskou činnost.

7. pilíř: Efektivnost trhu práce (Labor market efficiency)

Efektivnost a také flexibilita trhu práce jsou rozhodující pro přidělení pracovníků k jejich nejefektivnějšímu využití v ekonomice a pro poskytnutí pobídek, aby své práci vydali to nejlepší úsilí. Flexibilita je důležitá pro přesun pracovníků mezi ekonomickými aktivitami za nízkých nákladů a rychle a také pro umožnění mzdových výkyvů bez velkého narušení společnosti. Problémem v této oblasti je vysoká nezaměstnanost mladých v řadě arabských i evropských zemí, která je způsobena přetrvávajícími překážkami vstupu na trh práce. Efektivní trhy práce musí také zajišťovat jasné pobídky pro zaměstnance a podporovat zohledňování dosahovaných výsledků na pracovišti. Neméně důležité je zajistit rovnost v podnikatelském prostředí mezi muži a ženami.

8. pilíř: Rozvoj finančních trhů (Financial market development)

Světová finanční a ekonomická krize zdůraznila důležitost dobře fungujícího finančního sektoru pro ekonomické aktivity. Účinný finanční sektor usměrňuje prostředky k nejproduktivnějšímu použití, jelikož přiděluje tyto zdroje na podnikatelské či investiční projekty s nejvyšší očekávanou mírou výnosu. Důkladné a správné zhodnocení rizika je proto klíčovou složkou zdravého finančního trhu. V rámci tohoto pilíře je hodnocena dostupnost bankovních půjček, regulace trhů s cennými papíry či rizikový kapitál.

9. pilíř: Technologická připravenost (Technological readiness)

V dnešním globalizovaném světě jsou technologie stále více nutné pro to, aby firmy mohly prosperovat a konkurovat si. V tomto pilíři je měřena obratnost s jakou ekonomiky přijímají existující technologie, aby obohatily produktivitu průmyslu. Zvláštní důraz je kladen na schopnost plně využít informační a komunikační technologie v každodenních aktivitách a výrobních procesech ke zvýšení efektivity. Informační a komunikační technologie se staly univerzálními technologiemi („general purpose technology“) naší doby. Mohou ovlivnit ekonomiku jako celek díky své schopnosti přeměnit metody produkce v široké škále průmyslových odvětví, stejně jako dříve parní stroj či elektrické dynamo. Proto je přístup k těmto technologiím a jejich využití klíčové pro celkovou technologickou připravenost zemí.

10. pilíř: Velikost trhu (Market size)

Velikost trhu ovlivňuje produktivitu, jelikož velké trhy umožňují firmám využívat úspor z rozsahu. Dříve byly trhy omezeny národními hranicemi, dnes jsou ale domácí trhy nahrazeny mezinárodními trhy a to zejména u malých zemí. Především u malých domácích trhů má obchodní otevřenost pozitivní dopad na ekonomický růst.

11. pilíř: Sofistikovanost podnikání (Business sophistication)

Sofistikované obchodní praktiky bez pochyby přispívají k vyšší efektivitě při výrobě zboží a služeb. Sofistikovanost se týká zejména dvou propojených prvků: kvality obchodních sítí země a kvality operací a strategií jednotlivých firem. Tyto faktory jsou obzvláště důležité u rozvinutých ekonomik, kde byly do značné míry základní zdroje pro zvýšení produktivity vyčerpány. Kvalita obchodních sítí měřená kvalitou a množstvím místních dodavatelů je důležitá z řady důvodů. Propojenost podniků a dodavatelů v geograficky koncentrovaných seskupeních – klastry – zvyšují efektivitu, vytváří příležitosti pro inovace a omezují bariéry

pro vstup nových firem. Pokročilé operace a strategie jednotlivých firem se přelévají do ekonomiky a vedou k sofistikovaným a moderním obchodním procesům napříč množstvím obchodních sektorů země.

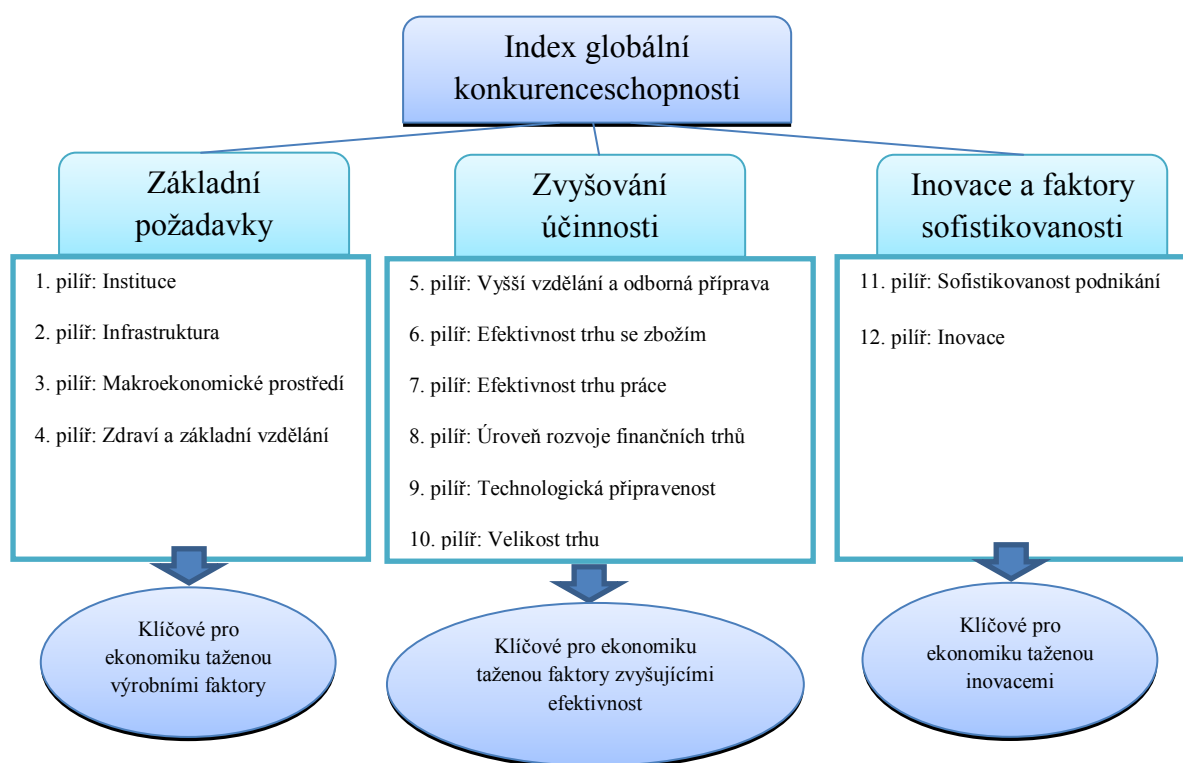
12. pilíř: Inovace (Innovation)

Inovace mohou vycházet z nových technologických i netechnologických znalostí, které jsou úzce spjaty s know-how a dovednostmi. Tento poslední pilíř indexu se zaměřuje na technologické inovace, které jsou základem mnoha zvýšení produktivity ekonomik již od průmyslové revoluce v 18. století až po nedávnou digitální revoluci. Méně vyspělé země mohou stále zvyšovat svou produktivitu přijímáním existujících technologií a činěním postupných pokroků v ostatních oblastech, kdežto země, které se již dostaly do inovační fáze rozvoje, musí navrhovat a vyvíjet špičkové produkty a procesy, aby si udržely konkurenční výhodu a mohly zvyšovat svou produktivitu. Tento postup vyžaduje prostředí příznivé pro inovační aktivity a podporu jak veřejného, tak soukromého sektoru. Obzvláště to znamená dostatečné investice do výzkumu a vývoje, existenci kvalitních výzkumných institucí, spolupráci v oblasti výzkumu a vývoje mezi univerzitami a průmyslem, zajištění ochrany duševního vlastnictví a přístup k financování.¹⁸

Těchto 12 pilířů konkurenceschopnosti je rozděleno do tří subindexů - základní požadavky, zvyšování účinnosti a inovace a faktory sofistikovanosti, jejichž agregací pak vzniká celkový GCI. Každý subindex je důležitý pro různé ekonomiky dle fáze jejich vývoje, jak lze vidět v následujícím obrázku 2.1.

¹⁸SCHWAB, Klaus, ref. 17.

Obr. 2.1 Struktura indexu globální konkurenceschopnosti

Zdroj: Global Competitiveness Report 2014 – 2015; vlastní úprava

Pro hodnocení konkurenceschopnosti používá WEF údaje získané z mezinárodně uznávaných institucí, zejména z UNESCO (the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), Mezinárodního měnového fondu, Světové zdravotnické organizace a také využívá vlastních průzkumů.

Etapy vývoje ekonomiky dle GCI

Jednotlivé pilíře jsou analyzovány pro všech 144 hodnocených států, avšak každý stát ovlivňuje jinou měrou. Je zřejmé, že nejlepší způsob jak vylepšit konkurenceschopnost Angoly nebude totožný se způsobem zlepšení konkurenceschopnosti Německa, jelikož se tyto země nachází v různých etapách vývoje. Index globální konkurenceschopnosti proto rozlišuje tři etapy vývoje, mezi kterými se země rozvíjejí, mzdy rostou a vylepšuje se produktivita práce. Rozdělení zemí do těchto etap je znázorněno v příloze č. 2. Odlišeny jsou také země, které se nachází na přechodu mezi dvěma etapami.

V první fázi jsou **ekonomiky poháněné výrobními faktory** a země spolu soutěží na základě vybavenosti výrobními faktory, kterými jsou především málo kvalifikovaná pracovní síla a přírodní bohatství. Konkurence firem je založená na cenách a prodeji

základních produktů a komodit, které jsou vyrobeny při nízké produktivitě a nízkých mzdách. Pro udržení konkurenceschopnosti v této etapě jsou důležité zejména dobře fungující instituce, které hodnotí první pilíř, rozvinutá infrastruktura hodnocená ve druhém pilíři, stabilní makroekonomické prostředí (třetí pilíř) a zdravá pracovní síla obdařená alespoň základním vzděláním (čtvrtý pilíř).

Tím, jak se země stává konkurenceschopnější, roste její produktivita, mzdy a dochází také k celkovému rozvoji. Země se tedy posune do druhé etapy, kdy je její **ekonomika poháněná faktory zvyšujícími efektivnost**, a musí začít vyvíjet efektivnější výrobní procesy a zvyšovat kvalitu produktů. V této fázi je konkurenceschopnost tažena obyvateli s vyšším vzděláním a odbornou přípravou, což je předmětem hodnocení pátého pilíře, efektivním trhem se zbožím (šestý pilíř), dobře fungujícím trhem práce (sedmý pilíř), rozvinutými finančními trhy (osmý pilíř), schopností využívat výhody existujících technologií (devátý pilíř) a také velkým domácím či zahraničním trhem (desátý pilíř).

Ve třetí etapě jsou **ekonomiky poháněné inovacemi**. Mzdy vzrostly natolik, že země musí vytvářet nové unikátní produkty, aby mohly udržet vysokou úroveň mezd a s tím spojenou vysokou úroveň žití. V této fázi je nutné, aby se podniky prosazovaly na trhu produkcí nového a odlišného zboží za použití nejsofistikovanějších výrobních procesů (jedenáctý pilíř) a inovací (dvanáctý pilíř).¹⁹

GCI bere různé fáze vývoje zemí do úvahy tím, že přisuzuje vyšší relativní váhu těm pilířům, které jsou pro danou ekonomiku důležitější. Pro rozdělení váhy jsou pilíře uspořádány do tří subindexů, které jsou uvedeny v obrázku 2.1, přičemž každý index je rozhodující pro konkrétní etapu vývoje ekonomiky. Subindex „základní požadavky“ seskupuje pilíře důležité pro ekonomiky poháněné výrobními faktory, subindex „zvyšování účinnosti“ zahrnuje pilíře rozhodující pro ekonomiky poháněné faktory zvyšujícími efektivnost a subindex „inovace a faktory sofistikovanosti“ sdružuje pilíře podstatné pro země v etapě poháněné inovacemi. Určení etapy, ve které se země nachází, se odvíjí od velikosti HDP na obyvatele. Pokud se jedná o země s vysokým HDP, který je ale založen na těžbě zdrojů, hodnotí se navíc podíl vývozu nerostných surovin na celkovém exportu. Přiřazení váhy každému indexu dle etapy vývoje zobrazuje následující tabulka 2.1.

¹⁹SCHWAB, Klaus, ref. 17.

Tab. 2.1 Váhy subindexů GCI dle etap vývoje ekonomiky

	Etapy vývoje				
	1. etapa	Fáze přechodu do 2. etapy	2. etapa	Fáze přechodu do 3. etapy	3. etapa
	Ekonomika poháněná výrobními faktory		Ekonomika poháněná faktory zvyšujícími efektivnost		Ekonomika poháněná inovacemi
HDP/obyv. (USD)	< 2000	2000 - 2999	3000 - 8999	9000 - 17000	> 17000
Váha pro subindex základní požadavky	60 %	40 - 60 %	40 %	20 - 40 %	20 %
Váha pro subindex zvyšování účinnosti	35 %	35 - 50 %	50 %	50 %	50 %
Váha pro subindex inovace a faktory sofistikovanosti	5 %	5 - 10 %	10 %	10 - 30 %	30 %

Zdroj: Global Competitiveness Report 2014-2015; vlastní úprava

Pro ekonomiku poháněnou výrobními faktory je zdaleka nejdůležitější subindex základních požadavků. Pro ekonomiku ve druhé etapě rozvoje je 50% podíl přiřazován subindexu zvyšování účinnosti, dále 40% podíl subindexu základních požadavků a 10% podíl subindexu inovace a faktory sofistikovanosti. Nejvyrovnanější váhy pro jednotlivé subindexy jsou stanoveny pro ekonomiku poháněnou inovacemi, a to 20 %, 50 % a 30 %.

2.4.2 Žebříček světové konkurenceschopnosti

Další institucí, která sestavuje multikriteriální ukazatel konkurenceschopnosti, je Mezinárodní institut rozvoje řízení (International Institute for Management Development, IMD), který byl založen v roce 1990 sloučením dvou tradičních obchodních škol a sídlí v Lausanne. Vizi této neziskové organizace je být nejlepší na světě v rozvíjení úspěšných globálních lídrů, a to jednotlivců, týmů a organizací. Jedním z hlavních představitelů je Stephan Garelli, autor myšlenky, že konkurenceschopnost je jako dostih. IMD se zaměřuje na poskytování špičkových vzdělávacích programů (MBA, EMBA) a také na rozvoj sítí a výzkumnou činnost. Věnuje se také prohlubování znalostí o konkurenceschopnosti tím, že vytváří každoroční srovnání světové konkurenceschopnosti vybraných zemí. Svůj žebříček světové konkurenceschopnosti (World Competitiveness Scoreboard, WCS) vydává IMD v Ročence světové konkurenceschopnosti (World Competitiveness Yearbook, WCY)

již od roku 1989. Je zde posuzována schopnost zemí vytvářet a udržovat prostředí, ve kterém mohou podniky soutěžit, přičemž se vychází z předpokladu, že bohatství vzniká primárně na úrovni firem. Důležité je ale sledovat národní prostředí, které zvyšuje nebo omezuje jejich schopnost konkurovat na domácím či zahraničním trhu.

Srovnává se konkurenceschopnost 60 ekonomik na základě více než 300 kritérií. WCY se zakládá především na tvrdých datech získaných od 55 mezinárodních a regionálních institucí, soukromých institucí a také z vlastního výzkumu. Tvrdá data se podílí na výsledném indexu 2/3, zbylou 1/3 tvoří data získaná ze subjektivních šetření. Ta jsou důležitá pro pokrytí oblastí, které jsou obtížně měřitelné, jako jsou manažerské praktiky, korupce či kvalita života. Velikost vzorku respondentů se odvíjí od velikosti HDP země. Národní konkurenceschopnost je dle IMD definována jako pole ekonomických znalostí, které analyzuje fakta a politiky, které formují schopnost národů vytvářet a udržovat prostředí, které vede k udržitelnému vytváření hodnot pro podniky a k vyšší prosperitě pro své obyvatele.²⁰

Výběr zemí, které jsou zahrnuty do WCY, závisí na členství státu v mezinárodních organizacích (OSN, WTO, MMF), které je důležité pro získání statistických dat, dále na schopnosti země vystupovat jako klíčový hráč na mezinárodním trhu, jelikož země jsou vybírány dle jejich vlivu na světovou ekonomiku. Metodologie je zaměřena na tržní ekonomiky, v seznamu zemí WCY se nevyskytují téměř žádné státy Afriky (vyjma JAR), Arabského poloostrova, střední Asie či východní Evropy.

Dle metodologie WCY je národní prostředí rozděleno do 4 hlavních skupin ukazatelů, kde každá z nich zahrnuje 5 subfaktorů, což je znázorněno v následující tabulce 2.2.

²⁰INTERNATIONAL INSTITUTE FOR MANAGEMENT DEVELOPMENT. *World competitiveness online* [online]. 2014 [cit. 27.2.2015]. Dostupné z: <https://www.worldcompetitiveness.com/OnLine/App/Index.htm>

Tab. 2.2 Faktory konkurenceschopnosti dle WCY

Ekonomická výkonnost	Domácí ekonomika	Mezinárodní obchod	Mezinárodní investice	Zaměstnanost	Ceny
Efektivnost vládního sektoru	Veřejné finance	Fiskální politika	Institucionální rámec	Podniková legislativa	Sociální síť
Efektivnost podniků	Produktivita	Trh práce	Finance	Manažerské praktiky	Postoje a hodnoty
Infrastruktura	Základní infrastruktura	Technická infrastruktura	Vědecká infrastruktura	Zdraví a prostředí	Vzdělání

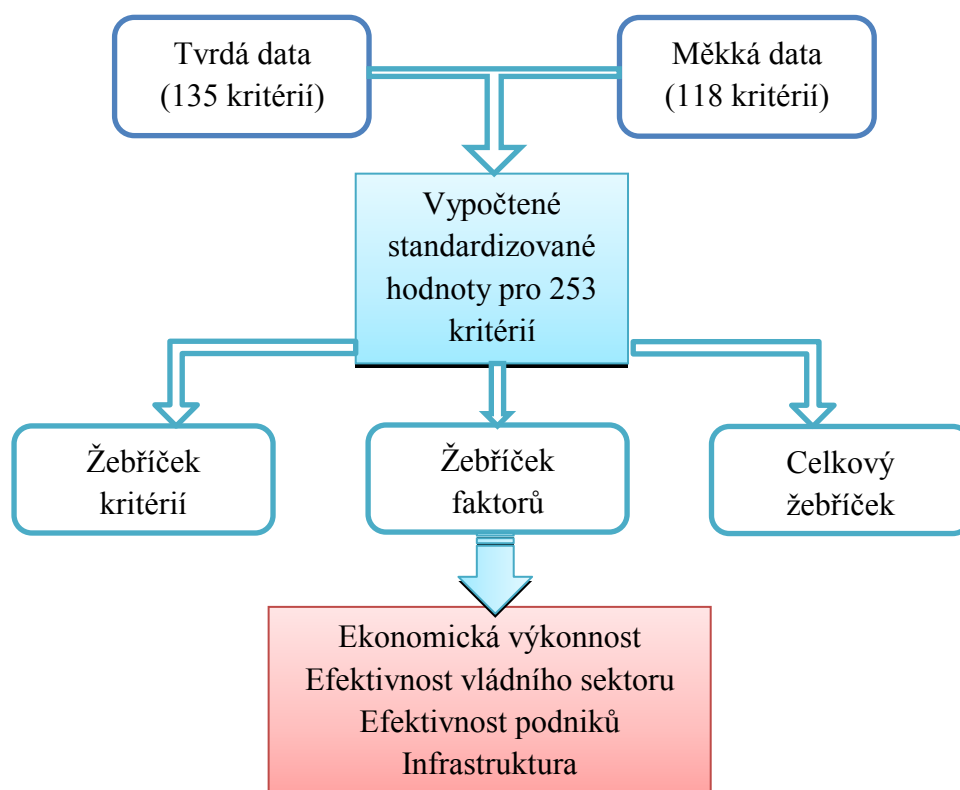
Zdroj: Worldcompetitiveness.com, 2014; vlastní úprava

Každému z dvaceti subfaktorů je přidělena stejná váha při výpočtu celkového výsledku bez ohledu na počet jednotlivých kritérií, který zahrnuje, a to 5 %. Toto rozdělení vah zajišťuje spolehlivost výsledku a srovnatelnost v čase.

Základním kamenem pro sestavení žebříčku je standardizovaná hodnota (STD value), která je vypočtena pro každé kritérium pro každou ze zahrnutých zemí. Země jsou následně seřazeny dle 253 kritérií (135 z tvrdých dat, 118 z průzkumu), zbylých 85 kritérií slouží spíše k informativním účelům a nejsou zahrnuty do výpočtu. Poté, co jsou údaje všech ekonomik takto standardizovány, mohou být agregovány pro výpočet indexů. Tyto hodnoty indexů jsou nazývány „skóre“ a slouží k výpočtu hodnocení pro celkový žebříček, faktory konkurenceschopnosti a žebříček kritérií. Maximum získaných bodů je 100, čím více se země této hodnotě přibližuje, tím je konkurenceschopnější.²¹ Pro lepší pochopení je metodika výpočtu znázorněna v následujícím obrázku 2.2.

²¹INTERNATIONAL INSTITUTE FOR MANAGEMENT DEVELOPMENT. *Methodology and principles of Analysis*, IMD World Competitiveness Yearbook [online]. 2014 [cit. 27.2.2015]. Dostupné z: <https://www.worldcompetitiveness.com/OnLine/App/Index.htm>

Obr. 2.2 Postup výpočtu pořadí zemí dle WCY

Zdroj: Methodology and principles of Analysis, IMD WCY; vlastní úprava

World Competitiveness Yearbook je neustále aktualizovaným měřítkem, které napomáhá podnikatelské komunitě při investičním plánování a umožňuje vládám srovnání vlastních politik s politikami dalších států v celosvětovém měřítku.

2.4.3 Doing Business

Hodnocením konkurenceschopnosti se zabývá také **Světová banka**, která ve své zprávě Doing Business hodnotí regulaci podnikání a ochranu vlastnických práv v 189 ekonomikách a vybraných městech. Zkoumá malé a středně velké firmy a měří míru předpisů vztahující se k nim v průběhu jejich životního cyklu. Sběrem a analýzou komplexních kvantitativních dat a následným porovnáním regulace napříč zeměmi a v průběhu času Doing Business podporuje ekonomiky ve směřování k účinnější regulaci a nabízí měřitelné ukazatele, které usnadňují provádění reforem. Kromě toho nabízí detailní zprávy, které pokrývají regulaci podnikání a reformy v řadě měst a regionů v rámci jednotlivých států. Data jsou získávána z příslušných zákonů a předpisů, od vybraných respondentů a vlád daných ekonomik.

První zpráva Doing Business byla publikována v roce 2003 a pokrývala 133 ekonomik. Zatím poslední zpráva byla publikována v říjnu roku 2014 a srovnává 189 zemí na základě jedenácti ukazatelů. Mezi tyto ukazatele patří zahájení podnikání, získání stavebních povolení, elektrifikace, registrace majetku, získání úvěru, ochrana investorů, placení daní, zahraniční obchod, získání kontraktů, řešení insolvencí a regulace trhu práce, přičemž poslední jmenovaný není zahrnut při sestavování pořadí zemí.²² Nevýhodou tohoto hodnocení je, že nezahrnuje všechny aspekty podnikatelského prostředí, jako je bezpečnost, velikost trhu, makroekonomická stabilita či výskyt úplatkářství a korupce. Mezi další nevýhody lze zařadit zaměření pouze na formální sektor a sledování jen největších měst daných ekonomik. Na prvním místě tohoto žebříčku se již několik let drží Singapur, následuje Nový Zéland, Hong Kong, Dánsko a Jižní Korea.

Mezi další hodnocení, dle kterých lze měřit konkurenceschopnost zemí, patří například **index ekonomické svobody**, jehož tvůrci (the Heritage Foundation) jsou přesvědčeni, že ochrana svobody jedinců vede k větší prosperitě pro všechny, či **Global Services Location Index**, který signalizuje, kam umístit poskytování služeb v rámci globálně působících firem.

²²THE WORLD BANK. *Doing business 2015: Going Beyond Efficiency* [online]. 2014 [cit. 27.2.2015]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB15-Full-Report.pdf>

3 Charakteristika ekonomik BRICS

Označení Brazílie, Ruska, Indie a Číny akronymem BRIC poprvé použil manažer společnosti Goldman Sachs Jim O'Neill v roce 2001. Jako BRICS jsou země označovány od roku 2011, kdy se oficiálním členem stala také Jižní Afrika. Přizvání Jižní Afriky na konci roku 2010 bylo překvapivé, spíše se očekávalo přizvání Turecka, Indonésie, Mexika či Jižní Koreje. Tato volba je ale výsledkem politiky Číny, která utvrzuje svůj sílící vliv na africkém kontinentu. Tyto země zaznamenaly obrovský ekonomický růst a dle názoru banky se stanou do roku 2050 dominantními ekonomikami světa. Čína a Indie budou vedoucími hráči na poli zboží a služeb, kdežto Brazílie a Rusko se stanou předními dodavateli surovin. Země BRICS byly zpočátku pouze nesouvislou skupinou, ale stále více se prohlubuje vzájemná spolupráce mezi nimi a jejich snahou je využít nejen svůj hospodářský, ale i geopolitický potenciál. To lze pozorovat z četných schůzí, setkání, porad a každoročních summitů vrcholných představitelů zemí.

První summit se konal v roce 2009 v ruském Jekatěrinburgu a mezi hlavní řešená témata patřila světová finanční krize, světový rozvoj a další upevňování skupiny BRICS.²³ Zatím poslední, šestý, summit se konal v červenci roku 2014 v brazilském městě Fortaleza. Výsledkem summitu byla především Fortalezašská deklarace a akční plán, Dohoda o nové rozvojové bance a ujednání mezi rozvojovými bankami BRICS a pojišťovnami vývozních úvěrů. Dle prvního článku Dohody o nové rozvojové bance by tato měla mobilizovat zdroje pro projekty rozvojové a infrastrukturální, a to nejen v zemích BRICS, ale také v dalších rozvíjejících se zemích. Počáteční upsaný kapitál bude činit 50 miliard USD a bude rozdělen rovným dílem mezi zakládající členy. Sídlo banky je v Shanghai a členství bude otevřeno všem členům OSN. Dohoda vstoupí v platnost poté, co listiny o přijetí, ratifikaci a schválení budou uloženy všemi zeměmi BRICS v souladu s ustanoveními uvedenými v člácích této dohody.²⁴ Projekt banky je mimo jiné zásadní z toho důvodu, že úvěrování bude probíhat v národních měnách států, což znamená narušení nadvlády amerického dolaru ve světovém obchodě. Je tomu tak z toho důvodu, že zastoupení BRICS v rámci Světové banky a Mezinárodního měnového fondu již neodpovídá jejich reálné ekonomické síle ve světě.

²³CZECH FREE PRESS. BRICS - ekonomický a politický protipól USA a EU. *Czechfreepress.cz* [online]. 2013 [cit. 12.2.2015]. Dostupné z: <http://www.czechfreepress.cz/svet-kolem-nas/brics-ekonomicky-a-politicky-protipol-usa-a-eu.html>

²⁴MINISTRY OF EXTERNAL RELATIONS. Agreement on the New Development Bank. *Brics6.br* [online]. 2014 [cit. 12.2.2015]. Dostupné z: <http://brics6.itamaraty.gov.br/media2/press-releases/219-agreement-on-the-new-development-bank-fortaleza-july-15>

Dle tabulky 3.1 země BRICS tvoří 49 % světového obyvatelstva a zaujímají rozlohou 29,5 % povrchu Země. Na tomto území se vyskytují hojné zásoby přírodních zdrojů. Brazílie, Rusko a Čína patří mezi největší světové producenty ropy a zemního plynu. V Brazílii se těží mimo jiné železná ruda, mangan a jsou zde největší zásoby drahokamů a polodrahokamů na světě. Rusko je nejbohatší zemí světa z hlediska zásob přírodních zdrojů, nacházejí se zde četná naleziště uhlí, železa, olova, niklu, zinku či kobaltu. Čína rovněž disponuje uhlím, wolframem, mědí, cínem, olovem, vzácnými zeminami a patří mezi největší producenty železné rudy, manganu a slídy. V Indii se těží ropa, zemní plyn, uhlí, neželezné i barevné kovy a v Jižní Africe je významná těžba diamantů, manganu, platiny a zlata.²⁵ Mapu přírodních zdrojů a jejich výčet pro jednotlivé země obsahuje příloha č. 3.

Z hlediska lidnatosti se všechny původní země BRIC umísťují do devátého místa na světě, Jižní Afrika je na místě 24. Čína a Indie jsou nejlidnatějšími zeměmi světa. Vysoký počet obyvatel tvoří základ dostatečné pracovní síly, která je nezbytným faktorem ekonomického růstu. Počet obyvatel v Číně je velmi pravděpodobně ještě vyšší, než udávají oficiální statistiky, a to až o 0,2 miliardy, což je zhruba počet obyvatel Německa, Francie a Spojeného království dohromady. Obrovská populace stojí za rychlým hospodářským vzestupem země. Čínská pracovní síla je spolehlivá, schopná a vycvičená vládou k disciplíně, a proto je vyhledávána světovými firmami.²⁶

Jelikož je BRICS seskupením zemí, které nemají společnou historii, kulturu, jazyk a až na výjimky nesdílí společné hodnoty (jako je tomu například u EU), nabízí se otázka, jaká je budoucnost tohoto seskupení. Kvůli značným rozdílům, geografické vzdálenosti a také sporům mezi jednotlivými zeměmi s největší pravděpodobností nedojde k prohlubování integrace a země zůstanou pouze neformálním sdružením, které spojuje prudký hospodářský růst, politické a ekonomické reformy a zvolna se zlepšující sociální situace.

²⁵CIHELKOVÁ, Eva, ref. 7.

²⁶FISHMAN, Ted C. *China, Inc.: Jak Čína drtí Ameriku a svět*. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing, 2006. 280 s. ISBN 80-86851-44-3.

Tab. 3.1 Základní ukazatele zemí BRICS, 2013

	Rozloha (tis km ²)	Počet obyvatel (tisíc osob)	HDP (mld. USD)	HDP/obyvatele (USD)
Brazílie	8 459	200 362	2 246 037	11 173
Rusko	16 377	142 834	2 096 774	14 591
Indie	2 973	1 252 140	1 876 811	1 509
Čína	9 327	1 385 567	9 469 124	6 959
Jižní Afrika	1 214	552 776	350 800	6 621
BRICS	38 350	3 533 679	16 039 546	8 171
svět	130 035	7 162 119	74 600 701	10 418

Zdroj: FAO, 2013; UNCTAD, 2015; IMF, 2015; vlastní úprava

Podíl zemí BRICS na světovém HDP činí téměř 30 %, ale o přetrvávajících rysech rozvojových ekonomik svědčí nízká hodnota HDP na obyvatele, která je nejvýraznější u Indie. Brazílie a Rusko, dosahující hodnot přes 10 000 USD na obyvatele, se řadí dle Světové banky mezi země s vyšším středním příjmem.

3.1 Brazílie

Brazílie, oficiálním názvem Brazilská federativní republika, je největší a nejlidnatější stát Jižní Ameriky a rovněž největší země na jižní polokouli. Hlavním městem je Brasilia a oficiálním jazykem portugalská. Administrativně se země dělí na 26 států a 1 federální okres. V čele státu stojí od roku 2011 prezidentka Dilma Rousseff.

Po více než tři sta let trvající portugalské nadvládě získala Brazílie **nezávislost** 7. září 1822. Monarchický systém vlády byl udržován až do zrušení otroctví v roce 1888 a následně byla armádou vyhlášena republika v roce 1889. Mezi léty 1930 a 1985 panovala v Brazílii populistická, vojenská vláda. Brazílie je ekonomický regionální vůdce Jižní Ameriky, využívající rozsáhlé přírodní zdroje a zásobu pracovních sil.²⁷

Počátek silného růstu brazilské ekonomiky se datuje do první poloviny 50. let 20. století, kdy vláda začala aplikovat importně substituční hospodářskou politiku a zavedla řadu programů na podporu industrializace. Ochranu domácího průmyslu a dostatek importovaných

²⁷CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Factbook. Brazil* [online]. 2015 [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/br.html>

vstupů a technologií zajišťovala kontrola zahraničních platebních operací. Pozornost byla zaměřena zejména na klíčová odvětví pro hospodářský růst země, jako je těžké strojírenství, chemický průmysl, výroba cementu, výroba hliníku, automobilový průmysl a ocelářství. Tato politika vedla k tomu, že brazilská ekonomika rostla mezi lety 1950 a 1961 více než 7 % HDP ročně, zejména díky produkci průmyslového sektoru. V tomto období došlo také k restrukturalizaci průmyslu, rychle rostl chemický průmysl, výroba dopravních prostředků, kdežto tradiční textilní a potravinářská odvětví upadala.

V 60. letech byla provedena řada **stabilizačních reforem**, zavedena pravidelná devalvace měny a tato opatření společně s příznivým stavem světové ekonomiky vedla k ekonomickému růstu přesahujícímu 11 % HDP ročně v období 1968-1973. Hlavním tahounem silného růstu byl spotřební a automobilový průmysl, ocelářství, výroba elektrické energie a cementu. Všechny oblasti země nerostly stejným tempem, došlo k výraznému nárůstu regionálních disparit. 70. léta se vyznačovala pokračujícím vysokým tempem růstu, vysokou mírou inflace, nárůstem zahraničního dluhu a ke konci také přehřátím ekonomiky, které vedlo ke stagnaci v 80. letech.

V roce 1994 byla zavedena nová měna, real, a také řada opatření na podporu ekonomické liberalizace. Došlo k odstranění státní kontroly mezd, snížení cel a rozsáhlé privatizaci státních podniků, což přineslo příliv zahraničních investic. V letech 1997-1998 proběhla mezinárodní **finanční krize**, kvůli které byl zaveden volně plovoucí kurs a real deprecioval o 45 %. Dalším problémem byla energetická krize v roce 2001 a státní bankrot v Argentině, která je sousedním státem Brazílie. V roce 2002 vláda požádala o úvěr od IMF a musela následovat měnová a fiskální restrikce, která situaci mírně stabilizovala. V roce 2009 zemi zasáhla **světová finanční a hospodářská krize** a v jejím důsledku došlo ke zhoršení všech makroekonomických ukazatelů.

Výraznějšího růstu země nedosahuje zejména kvůli provádění stabilizačního programu, který má vytvořit příznivé makroekonomické podmínky pro růst do budoucna, ale také kvůli nízké míře úspor a investic, fiskálnímu deficitu, přebujelému veřejnému sektoru a špatnému institucionálnímu rámci.²⁸ Mezi další problémy současné brazilské ekonomiky patří **pokles odbytu** spojený se zpomalováním „čínskému boomeru“, **příjmová diferenciace**, kdy 7 milionů obyvatel žije v absolutní chudobě, trpí podvýživou, negramotností a naproti tomu pětina

²⁸KUNEŠOVÁ, H., A. KOCOUREK, P. BEDNÁŘOVÁ, E. CIHELKOVÁ a M. NOVÝ. *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 319 s. ISBN 80-7179-455-4.

obyvatel disponuje více než polovinou celkových příjmů. **Bezpečnost** je v Brazílii naléhavým tématem, panuje zde vysoká kriminalita uvnitř země, nelegální obchod s drogami a také dochází k lokálním konfliktům na nezajištěné amazonské hranici.

Následující tabulka 3.2 zachycuje vybrané ekonomické ukazatele Brazílie za období 2004-2013.

Tab. 3.2 Vybrané ekonomické ukazatele Brazílie v letech 2004 – 2013

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP (mld. USD)	664	882	1 089	1 367	1 654	1 620	2 143	2 477	2 249	2 246
Tempo růstu HDP (%)	5,7	3,2	4,0	6,1	5,2	-0,3	7,5	2,7	1,0	2,5
HDP/obyv. (USD)	3629	4764	5 814	7 214	8 633	8 382	10961	12536	11281	11173
Podíl na světovém HDP (%)	3,0	2,97	2,93	2,95	3,01	3,01	3,07	3,04	2,98	2,96
Zaměstnanost 15+ (%)	63	64	64	64	65	64	65	65	66	66
Export zboží a služeb (% HDP)	16,4	15,1	14,4	13,4	13,7	11,0	10,9	11,9	12,6	12,6
Inflace (CPI, %)	6,6	6,9	4,2	3,6	5,7	4,9	5,0	6,6	5,4	6,2

Zdroj: International Monetary Fund, 2013; World Bank, 2013; vlastní úprava

Hospodářství Brazílie je orientováno převážně na rozsáhlý vnitřní trh. Z hlediska zahraničního obchodu je 17 % brazilského vývozu směřováno do Číny a nejvíce dovozů (14,5 %) do Brazílie pochází z USA. Energeticky je ekonomika soběstačná, zaujímá vedoucí pozice ve využívání vodní energie a je průkopníkem v těžbě ropy z mořského dna.²⁹

3.2 Rusko

Ruská federace je s rozlohou přesahující 17 milionů km² největší stát světa. Hlavním městem je Moskva a oficiálním jazykem ruština. Je to země oplývající přírodním bohatstvím, zejména ropou, zemním plynem, uhlím, vzácnými zeminami a dřevem, která ale při jejich využívání musí překonávat značné překážky v podobě podnebí, terénu a velké vzdálenosti.

Historie země sahá do 12. století, kdy vzniklo **Moskevské knížectví**, které se vymanilo z více než 200 let trvající mongolské nadvlády a postupně dobývalo a vstřebávalo okolní

²⁹KUNEŠOVÁ, H., A. KOCOUREK, P. BEDNÁŘOVÁ, E. CIHELKOVÁ a M. NOVÝ, ref. 2.

knížectví. Pod vládou Petra I., který vládl v letech 1682 – 1725, se země rozšířila až k Baltskému moři a přejmenovala se na Ruskou říši. Opakující se porážky ruské armády ve válce s Japonskem a v první světové válce vedly k Velké říjnové revoluci v roce 1917. Komunisté v čele s Vladimírem Leninem se chopili moci a vytvořili **Sovětský svaz**. Následovala vláda Josefa Stalina, která upevnila komunistickou moc. Sovětská ekonomika a společnost v následujících desetiletích stagnovala až do nástupu Michaila Gorbačova v roce 1985, který ve snaze modernizovat komunismus zavedl „glasnost“ a „perestrojku“, neboli otevřenost v politickém smyslu a minimální potlačování svobody slova a informací. Tyto iniciativy ale uvolnily síly, které vedly k rozpadu Sovětského svazu v roce 1991.³⁰

Ruská federace je důležitý hráč světové ekonomiky. Po dlouhém období centrálně plánované ekonomiky byl v 90. letech 20. století zahájen **transformační proces** přechodu na tržní hospodářství spočívající v liberalizaci cen a měnového kursu, stabilizaci ekonomického vývoje a privatizaci řady společností. Na počátku tohoto procesu Rusko zaznamenalo hyperinflaci následovanou silným ekonomickým propadem. V roce 1998 vláda vyhlásila pozastavení splácení domácího dluhu a uvolnila kurz měny, která depreciovala o 75 %. Oslabený rubl vedl k obnovení konkurenceschopnosti ruských firem a omezil dovoz, díky čemuž běžný účet platební bilance vykazoval přebytky. Obnovila se domácí poptávka, rostly ceny surovin na světových trzích a tím rostly i příjmy státního rozpočtu. To spolu s nárůstem zahraničních investic nastartovalo silný ekonomický růst.

Roku 2000 se stal prezidentem Vladimír Putin, který je rovněž současným prezidentem Ruska. Prosadil strukturální reformy, které odstranily pozůstatky sovětské éry. Byl posílen soukromý podnikatelský sektor, byla provedena reforma daňového zákona, pracovního zákoníku a zákona o půdě. Od roku 2002 se Rusko účastnilo setkání skupiny G8, která sdružuje ekonomicky nejvyspělejší státy světa, což se ovšem změnilo v souvislosti s anexí Krymu, kvůli čemuž bylo Rusko členství v G8 18. března 2014 zbaveno.

V roce 2007 reálný HDP poprvé od počátku transformace překročil úroveň z roku 1990, rostla produktivita práce a mírně také kapitálové investice. Snahou ruské vlády je získat kontrolu nad strategickými podniky v surovinovém a zejména ropném průmyslu, aby mohla ekonomicky lépe kontrolovat zemi. Dopad **světové finanční a hospodářské krize** roku 2008 způsobil propad ruské ekonomiky, nárůst nezaměstnanosti, pokles přebytku běžného účtu

³⁰CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Factbook. Russia* [online]. 2015 [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rs.html>

platební bilance na polovinu a snížení exportu zboží a služeb. Po protikrizových opatřeních, která zahrnovala finanční injekci 220 mld. USD do ekonomiky a sanaci bank, se HDP vrátilo na předkrizovou hodnotu v roce 2011. Vybrané ekonomické ukazatele Ruska zahrnuje tabulka 3.3. Ekonomický potenciál země je vysoký, problém ale vytváří politická nestabilita, vysoká závislost na exportu surovin, špatný stav dopravní infrastruktury, špatné hospodaření s primárními zdroji, neefektivnost institucí a v neposlední řadě stárnutí populace.³¹

Tab. 3.3 Vybrané ekonomické ukazatele Ruska v letech 2004 – 2013

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP (mld. USD)	591	764	990	1300	1661	1223	1525	1905	2017	2097
Tempo růstu HDP (%)	7,2	6,4	8,2	8,5	5,2	-7,8	4,5	4,3	3,4	1,3
HDP/obyv. (USD)	4111	5333	6932	9102	11639	8562	10671	13320	14079	14591
Podíl na světovém HDP (%)	3,4	3,5	3,6	3,7	3,8	3,5	3,5	3,5	3,5	3,4
Zaměstnanost 15+ (%)	57	58	58	59	59	58	58	59	60	60
Export zboží a služeb (% HDP)	34,4	35,2	33,7	30,2	31,3	27,9	29,2	30,3	29,6	28,4
Inflace (CPI, %)	10,9	12,7	9,7	9,0	14,1	11,2	6,9	8,4	5,1	6,8

Zdroj: International Monetary Fund, 2013; World Bank, 2013; vlastní úprava

Závislost ruské ekonomiky na vývozu surovin lze označit za extrémní. Ropa a zemní plyn tvoří dvě třetiny exportu. Více než polovina vytěžené ropy a třetina vytěženého zemního plynu je ze země vyvezena, významný je také vývoz surového dřeva, papíru, hliníku, chemikálií a rud. Vyváženy jsou tedy především komodity s nízkou přidanou hodnotou. **Nedostatečná dopravní infrastruktura** způsobená nepříznivými klimatickými podmínkami a špatnou institucionální kvalitou země znemožňuje rozvoj průmyslu, přepravu zboží a služeb a vede k zaostalosti a izolaci regionů na periferii. **Neefektivnost institucí** spojená s plýtváním veřejnými financemi, korupcí a klientelismem je rovněž zásadním problémem Ruska.

³¹KUNEŠOVÁ, H., A. KOCOUREK, P. BEDNÁŘOVÁ, E. CIHELKOVÁ a M. NOVÝ, ref. 28.

Podobně jako v Brazílii i zde je značná **příjmová diferenciace**, která vede k ekonomické migraci a odchodu vysokoškolsky vzdělaných lidí ze země.³²

3.3 Indie

Oficiálním názvem Indická republika je federativní republikou, která se administrativně dělí na 29 států a 7 teritorií. Hlavním městem je Nové Dillí a oficiálními jazyky jsou hindština a angličtina, v čele země stojí prezident Pranab Mukherdží. Ačkoli Indie tvoří jen 2 % zemského povrchu, žije zde druhá nejpočetnější populace světa, 1, 25 miliard osob.

Kultura z údolí kolem řeky Indus je jedna z nejstarších na světě a vzkvétala v průběhu 3. a 2. tisíciletí před naším letopočtem. Za zlatý věk je považováno období 4. – 6. století našeho letopočtu, kdy pod vládou dynastie Gupta vzkvétala indická věda, umění a kultura. Evropští průzkumníci začali Indii objevovat během 16. století a v 19. století se stala **Velká Británie** dominantní politickou silou subkontinentu. Léta nenásilného odporu proti britské nadvládě vyústily v indickou nezávislost, která byla udělena v roce 1947. K rozsáhlému komunálnímu násilí došlo před rozdělením subkontinentu na dva samostatné státy – Indii a Pákistán. I po rozdělení bojovaly země ve třech válkách, poslední válka z roku 1971 vedla ke vzniku Bangladéše na východě Pákistánu. Kromě neurovnaných vztahů s Pákistánem se Indie potýká s problémy, jako je přelidnění, zhoršování životního prostředí, chudoba a korupce.³³

Indická republika získala **nezávislost** v roce 1947, kdy započala politika státního intervencionismu s regulací obchodu a omezováním ekonomické svobody. Výsledný nízký hospodářský růst je označován jako hindská míra růstu. V 50. a 60. letech probíhala modernizace zemědělství a státem řízená industrializace na základě pětiletých plánů. Významná je tzv. **Zelená revoluce** z let 1969 až 1984, která byla zacílena na zvýšení produkce potravin a zajištění potravinové soběstačnosti země. Od roku 1985 byly zaváděny reformy s cílem zvýšit konkurenceschopnost domácích podniků, modernizovat ekonomiku a prosazovat tržní cenové mechanismy. Tyto reformy vedly k navýšení produkce, odstranění některých administrativních překážek podnikání, demonopolizaci, liberalizaci importu a zrušení řady státních kontrol. Plánovaný růst však byl brzděn strukturálními potížemi a rostoucím zahraničním dluhem.

³²KUNEŠOVÁ, H., A. KOCOUREK, P. BEDNÁŘOVÁ, E. CIHELKOVÁ a M. NOVÝ, ref. 2.

³³CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Factbook. India* [online]. 2015 [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html>

V roce 1991 s podporou Světové banky a IMF započala **Nová ekonomická politika**, jejímž cílem byla stabilizace makroekonomického prostředí a vytvoření příznivých podmínek pro růst. Proběhla liberalizace ekonomiky, jejímž výsledkem bylo otevření většiny odvětví zahraničním investorům, eliminace licencí pro dovoz kapitálového zboží, snížení cel, omezení přímé kontroly bankovníctví a zrušení licencí v uhelném a cukrovarském průmyslu. Díky těmto úspěšným reformám došlo k vytvoření velmi dynamického sektoru služeb, který je využíván mnoha nadnárodními korporacemi k outsourcingu.³⁴ Ekonomika Indie je označována jako strukturálně duální, jelikož zde existují jak velmi dynamické globální společnosti, tak velmi zaostalé a nekonkurenceschopné formy zemědělství a průmyslu.

Od roku 2003 se Indie řadí k nejrychleji rostoucím ekonomikám na světě, díky čemuž došlo k výraznému růstu HDP na obyvatele, domácí poptávky a zapojení země do světové ekonomiky. Tento růst má základ ve zvyšující se efektivnosti soukromého sektoru spojené s rostoucí produktivitou výrobních faktorů. Firmy se více a častěji zapojují do mezinárodního obchodu, investuje se do informačních a komunikačních technologií. Důležitým sektorem je stále zemědělství, které zaměstnává téměř 60 % pracovní síly. Světová finanční a hospodářská krize v roce 2008 sice zpomalila hospodářský růst, ale **přích přímých zahraničních investic** zastaven nebyl. Roste investování Indie v zahraničí, zejména na africkém kontinentu, čímž si Indie stejně jako Čína zajišťuje dostatek surovinových zdrojů. Zdejší investice putují především do telekomunikací, informačních technologií, energetiky a automobilového průmyslu.

Ekonomické ukazatele Indie za posledních deset let zobrazuje tabulka 3.4. Další ekonomický růst by mohl být narušen v případě zvrácení reform, sociální nestability či naplnění limitů na straně nabídky. Je nutné posilovat finanční stabilitu, otevřenost mezinárodnímu obchodu, zvýšení přímých investic a také úroveň vzdělání obyvatel.³⁵

Indie se potýká s celou řadou problémů charakteristických pro rozvojové země. Prohlubující se **sociální a ekonomická diference** vede k sociálnímu napětí, hodnota Giniho indexu příjmové nerovnosti se stále zhoršuje. Důvodem je přetrvávající kastovní systém. Problémem je také vysoká úroveň **chudoby** spojená s hladem, dětskou podvýživou

³⁴Outsourcing znamená svěření různých druhů podpůrných a vedlejších činností firmy jiné společnosti, která se na danou činnost specializuje. Mezi nejčastěji outsourcované činnosti patří úklid, doprava, telekomunikace či údržba. Jeho smyslem je zejména snížení nákladů a zaměření se na hlavní činnost firmy.

³⁵KUNEŠOVÁ, H., A. KOCOUREK, P. BEDNÁŘOVÁ, E. CIHELKOVÁ a M. NOVÝ, ref. 28.

a negramotností. Rychlejšímu ekonomickému rozvoji brání velmi **špatný stav infrastruktury** a také **nedokončené reformy** v oblasti zemědělství a trhu práce.

Tab. 3.4 Vybrané ekonomické ukazatele Indie v letech 2004 – 2013

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP (mld. USD)	722	834	949	1238	1223	1365	1709	1880	1859	1877
Tempo růstu HDP (%)	7,9	9,3	9,3	9,8	3,9	8,5	10,3	6,6	4,7	5,0
HDP/obyv. (USD)	658	749	840	1081	1053	1159	1430	1553	1515	1509
Podíl na světovém HDP (%)	4,8	5,1	5,2	5,5	5,5	6,0	6,3	6,4	6,5	6,7
Zaměstnanost 15+ (%)	58	58	57	56	55	54	54	53	52	52
Export zboží a služeb (% HDP)	17,6	19,3	21,1	20,4	23,6	20,0	22,0	23,9	24,0	24,8
Inflace (CPI, %)	3,8	4,4	7,0	5,9	9,2	10,6	9,5	9,5	10,2	9,5

Zdroj: International Monetary Fund, 2013; World Bank, 2013; vlastní úprava

Podle prognóz Světové banky vystřídá Indie Čínu v prvenství nejrychleji rostoucí ekonomiky světa, a to již v roce 2017. Toto tvrzení se opírá o předpověď, dle které bude v roce 2017 ekonomika Indie růst tempem 7,1 %, kdežto ekonomika Číny 7,0 %.³⁶

3.4 Čína

Čínská lidová republika s hlavním městem Peking je nejlidnatější země světa a čtvrtá největší země světa rozlohou. Po staletí byla Čína vedoucí civilizací na poli umění a vědy, ale v 19. a na počátku 20. století zemi sužovaly občanské nepokoje, velký hladomor, vojenské porážky a cizí okupace. Po druhé světové válce komunisté pod vedením Mao Ce-Tunga zavedli autokratický socialistický systém.

Čínská lidová republika byla do roku 1979 striktně **centrálně řízenou ekonomikou**. Centrálně byla určována velikost výroby, cenová úroveň i alokace zdrojů. Soukromé či zahraniční firmy zde prakticky neexistovaly. Snahou vlády bylo vytvořit ekonomiku nezávislou na zahraničí, a tak Čína dovážela jen produkci, kterou sama neuměla vyrobit.

³⁶INTERNATIONAL BUSINESS TIMES. *India Will Overtake China As World's Fastest-Growing Major Economy By 2017* [online]. 2015 [cit. 8.4.2015]. Dostupné z: <http://www.ibtimes.com/india-will-overtake-china-worlds-fastest-growing-major-economy-2017-world-bank-says-1783446>

Vyústěním této politiky byla stagnace a neefektivnost, která podnítila vládu k přípravě ekonomických reforem pro posílení hospodářského růstu. První reformy v roce 1979 nastavily ceny a institut vlastnictví, čímž byli zemědělci motivováni k větší produkci. Na pobřeží byly vytvořeny čtyři svobodné zóny, které měly přivést zahraniční investory a náročné technologie do země. Proběhla decentralizace rozhodování o ekonomických a obchodních otázkách, vybraným subjektům bylo umožněno aplikovat tržní principy.

Celý **reformní proces** byl založen na dvou principech – politice čtyř modernizací a politice otevřených dveří. Politika čtyř modernizací byla zaměřena na reformy v oblasti zemědělství, průmyslu, vědy a techniky a armády. Úpravy v zemědělství spočívaly v přesunu rozhodování na jednotlivé rodinné a vesnické farmy, což zvyšovalo jejich motivaci a následně i životní úroveň. Podstatou reformy průmyslu byla rovněž decentralizace rozhodování a nárůst pravomocí podniků. Nově mohly vznikat také nestátní firmy, které jsou obvykle efektivnější než státní podniky. Politika otevřených dveří je realizována prostřednictvím již zmíněných svobodných zón a také otevřením země pro zahraniční obchod, díky čemuž se Čína začala zapojovat do světové ekonomiky. Výsledkem reforem byl velký nárůst produktivity práce a kapitálových investic, který vedl k vysokým tempům růstu čínské ekonomiky (průměrně téměř 10 %). Do současnosti roste ekonomika Číny **mimořádným tempem** a s největší pravděpodobností se brzy stane v absolutním vyjádření největší ekonomikou světa. Reálnou hrozbou, která by tento vývoj mohla ohrozit je demografický vývoj, tj. stárnutí populace a negativní důsledky politiky jednoho dítěte. Situaci by mohl zkomplikovat také nevyhovující penzijní systém, nízké výdaje na vzdělání, neschopnost mnoha podniků existovat bez státních dotací a vysoká úroveň migrace obyvatel z venkovských oblastí do měst.³⁷ Do roku 2007 rostla čínská ekonomika dvouciferným tempem a HDP vzrostl mezi roky 2004 a 2013 téměř pětkrát. Inflace a nezaměstnanost se pohybovala v nízkých mírách, jak lze vidět v tabulce 3.5. **Světová finanční a hospodářská krize 2007-2008** Čínu zasáhla zprostředkovaně zejména formou poklesu čínských vývozů do rozvinutých ekonomik a poklesem růstu HDP z 14,2 % na 9,6 % v roce 2008 a následně na 9,2 % v roce 2009. Došlo k růstu nezaměstnanosti, deflaci a poklesu přímých zahraničních investic. V reakci na to čínská vláda vytvořila záchranný balíček, který měl zajistit dostupné bydlení pro domácnosti, větší dostupnost hypoték, snížení daňové zátěže pro malé a střední podniky a investice do infrastruktury. Země se tedy snaží potlačit jednostrannou exportní orientaci a více se soustředit na rozsáhlý domácí trh.

³⁷KUNEŠOVÁ, H., A. KOCOUREK, P. BEDNÁŘOVÁ, E. CIHELKOVÁ a M. NOVÝ, ref. 28.

Stejně jako u předchozích zemí je jedním z hlavních problémů současné ekonomiky **sociální a příjmová diferenciac**e umocněná politikou jednoho dítěte, která vedla k nevyrovnanému poměru počtu mužů a žen ve společnosti (dívky byly vnímány jako neplnohodnotná pracovní síla, proto byli upřednostňováni chlapci) a také ke stárnutí populace zejména v městských oblastech. Důležitým tématem je **znečištění životního** prostředí způsobené industrializací a rozsáhlou průmyslovou výrobou a s tím spojená kontaminace povrchových a podzemních vod, eroze půdy a desertifikace. S životním prostředím souvisí také obrovská spotřeba surovinových zdrojů, kterou je čím dál těžší uspokojovat. Snahu soustředit se pouze na hospodářský růst rozptylují také četné **územní spory**, například s Tchaj-wanem, Malajsií, Vietnamem či Filipínami. Neojedinělé jsou také separatistické tendence uvnitř státu, z nichž nejznámější je snaha Tibetu osamostatnit se.³⁸ Přehled zmíněných územních sporů Číny je obsahem přílohy č. 4.

Tab. 3.5 Vybrané ekonomické ukazatele Číny v letech 2004 – 2013

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP (mld. USD)	1945	2287	2793	3505	4548	5106	5950	7314	8387	9469
Tempo růstu HDP (%)	10,1	11,3	12,7	14,2	9,6	9,2	10,4	9,3	7,7	7,7
HDP/obyv. (USD)	1496	1749	2125	2652	3424	3826	4437	5429	6194	6959
Podíl na světovém HDP (%)	9,2	9,8	10,4	11,3	12,0	13,2	13,8	14,5	15,2	15,8
Zaměstnanost 15+ (%)	71	70	70	69	69	68	68	68	68	68
Export zboží a služeb (% HDP)	34,1	37,1	39,1	38,4	35,0	26,7	29,4	28,5	27,3	26,4
Inflace (CPI, %)	3,9	1,8	1,5	4,8	5,9	-0,7	3,3	5,4	2,6	2,6

Zdroj: International Monetary Fund, 2013; World Bank, 2013; vlastní úprava

Čínská ekonomika je nejrychleji se měnící velkou ekonomikou světa a má značný vliv na světové spotřebitele, zaměstnance i občany. Ekonomický vývoj této země je impozantní, žádné jiné zemi se dosud nepodařilo úspěšně překonat všechny stupně hospodářského vývoje najednou, stát se ze zemědělské ekonomiky rozvinutým průmyslovým státem.

³⁸KUNEŠOVÁ, H., A. KOCOUREK, P. BEDNÁŘOVÁ, E. CIHELKOVÁ a M. NOVÝ, ref. 2.

3.5 Jihoafrická republika

Jihoafrická republika je nejsilnější ekonomikou afrického kontinentu, podílí se 24 % na jeho HDP. Je to parlamentní republika, v jejímž čele stojí prezident Jacob Zuma. Mluví se zde jedenácti oficiálními jazyky, mezi které patří angličtina, afrikánština, zulština, svazijština a další. Země má tři hlavní města: Pretoria je administrativním centrem, Kapské město legislativním centrem a Bloemfontein je centrem pro soudní záležitosti.

Holandští obchodníci zakotvili na jižním cípu Jižní Afriky v roce 1652 a založením Kapského města zde vytvořili zastávku na cestě mezi Nizozemskem a Dálným východem. Poté, co se Britové zmocnili Mysu Dobré naděje v roce 1806, velká část nizozemských osadníků, Búrů, putovala na sever, aby zde založili své vlastní republiky. Búrové vzdorovali britským nájezdům až do roku 1902, kdy byli poraženi, a všechny provincie byly sloučeny v Jihoafrickou unii.³⁹

Od 20. let 20. století začala být prosazována výrazná diskriminace černošského obyvatelstva, v letech 1948 až 1989 zde byla uplatňována politika **apartheidu**, čili segregace černošské populace. V roce 1994, kdy se stal prezidentem JAR Nelson Mandela, měla země vyspělý finanční sektor a rozvinutou infrastrukturu. Hospodářství ale bylo poznamenáno rasovou nesnášenlivostí a řadou mezinárodních sankcí za uplatňování apartheidu. Byl zahájen Mandelův plán rekonstrukce a rozvoje, který měl zlepšit postavení černošského obyvatelstva. Do země se začaly vracet zahraniční investice, mnohem více ale investovaly jihoafrické společnosti v zahraničí. V 90. letech již tvořily služby dvě třetiny HDP země, velkým problémem byla vysoká nezaměstnanost, která ústila v rostoucí kriminalitu a zhoršující se vnitřní bezpečnost.

Tempa hospodářského růstu byla nízká, což se snažil změnit další prezident JAR Thabo Mbeki, který se od roku 1999 zaměřil na liberalizaci pracovního trhu, zrychlení privatizace a omezení vládních výdajů. Tato politika se setkala s odporem odborů, ale vedla k rychlejšímu hospodářskému růstu, snížení nezaměstnanosti a přílivu přímých zahraničních investic. V roce 2001 byl zahájen program na posilování ekonomické pozice černochů, díky kterému se v JAR začala formovat černošská střední třída. V důsledku světové finanční a hospodářské krize došlo od roku 2008 opět ke zpomalení hospodářského růstu, nárůstu nezaměstnanosti, deficitu běžného účtu, prohloubil se veřejný dluh i zadluženost domácností.

³⁹CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Factbook. South Africa* [online]. 2015 [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sf.html>

Ekonomické ukazatele JAR jsou zahrnuty v následující tabulce 3.6.

Tab. 3.6 Vybrané ekonomické ukazatele Jižní Afriky v letech 2004 – 2013

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP (mld. USD)	219	247	261	286	273	285	365	404	382	351
Tempo růstu HDP (%)	4,6	5,3	5,6	5,5	3,6	-1,5	3,1	3,6	2,5	1,9
HDP/obyv. (USD)	4667	5184	5411	5843	5517	5683	7175	7839	7314	6621
Podíl na světovém HDP (%)	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Zaměstnanost 15+ (%)	40	41	42	42	42	40	39	39	39	39
Export zboží a služeb (% HDP)	25,5	26,4	29,3	31,2	35,6	27,9	28,6	30,4	29,7	31,0
Inflace (CPI, %)	1,4	3,4	4,7	7,1	11,5	7,1	4,3	5,0	5,7	5,8

Zdroj: International Monetary Fund, 2013; World Bank, 2013; vlastní úprava

Důležitou roli jihoafrické ekonomiky hrají služby, které tvoří téměř 70 % HDP země, významný je rovněž těžební průmysl, který se podílí na vývozech 60 %. JAR zaujímá přední světové příčky v produkci platiny, kyanidu, chromu, paladia, manganu, zlata, uhlí a řady dalších surovin. Země také funguje jako obchodní a finanční centrum celého kontinentu a jako exportér zemědělských plodin. Výrazným problémem JAR je **vysoká nezaměstnanost**, která způsobuje rostoucí kriminalitu a chudobu. Špatná kvalita života vede k odlivu mozků, který lze pozorovat zejména ve zdravotnictví. **Příjmová nerovnost** je nejhorší ze všech zemí BRICS a svou roli zde hraje také rasová diferenciace, kdy příjmy černochů dosahují asi šestiny příjmy bělochů. Problémem je rovněž **nedostatečná kapacita infrastruktury**, a to zejména vodohospodářské a energetické.

3.6 Další skupiny rozvojových zemí

Kromě skupiny BRICS, o které pojednává tato práce, se od počátku nového tisíciletí formují také další skupiny prosperujících rozvojových zemí. Některé z těchto zemí v důsledku silného ekonomického růstu již často nejsou označovány jako emerging markets, ale používá se vhodnější označení **growth markets** – rostoucí trhy.

V roce 2005 byla společností Goldman Sachs pojmenována nová skupina zemí **NEXT-11**. Jedná se o 11 lidnatých, rychle se rozvíjejících ekonomik s růstovým potenciálem,

kteřé by se během 21. století mohly stát hnací silou mezinárodních ekonomických vztahů společně se zeměmi BRICS. Patří zde Bangladéš, Egypt, Filipíny, Indonésie, Írán, Jižní Korea, Mexiko, Nigérie, Pákistán, Turecko a Vietnam. Země byly vybrány na základě kritéria makroekonomické stability, politické vyspělosti, otevřenosti obchodu, investiční politiky a kvality vzdělání. Jejich potenciál pro budoucí růst spočívá zejména v dobré vybavenosti palivovými a surovinovými zdroji, ve velkých tuzemských trzích, různorodé průmyslové struktuře a značné váze při řešení mezinárodních záležitostí.⁴⁰

Z NEXT-11 bývají vyčleňovány menší skupiny zemí jako je například **MIST** – Mexiko, Indonésie, Jižní Korea a Turecko, což jsou čtyři největší trhy v rámci NEXT-11. Ačkoli tyto země překonávají BRICS v tempech růstu HDP, jejich celkový ekonomický výkon je stále nižší. Dalším uskupením je **MINT** – Mexiko, Indonésie, Nigérie a Turecko, které spojuje několik společných prvků – mladá populace, výhodné geografické umístění a produkce komodit. Z dalších nově utvořených skupin lze jmenovat například **CIVETS** (Kolumbie, Indonésie, Vietnam, Egypt, Turecko, Jižní Afrika). Země tohoto uskupení se vyznačují politickou stabilitou, mladou populací a růstovým trendem makroekonomických ukazatelů. Země skupiny **VISTA** (Vietnam, Indonésie, Jižní Afrika, Turecko, Argentina) se rovněž vyznačují mladou rostoucí pracovní silou, politickou stabilitou a rostoucí úrovní spotřeby. Neformální seskupení pěti zemí **MIKTA** (Mexiko, Indonésie, Jižní Korea, Turecko, Austrálie) bylo vytvořeno s cílem přispět k rozvoji mezinárodního společenství. Tyto země se identifikují jako tzv. „middle powers“.

Samostatné uskupení by mohlo tvořit Mexiko, Indonésie a Turecko (například označení **TIM**, což v indonéštině znamená „tým“), které spojuje rychlý růst relativně vzdělané produktivní populace a perspektivní růst HDP založený na více klíčových sektorech.

V souvislosti s BRICS je často diskutována také možnost **rozšíření** tohoto uskupení. V roce 2011 bylo Goldman Sachs navrženo připojení již zmíněných zemí MIST a následující rok Indonésie oznámila svůj záměr stát se součástí BRICS (vzniklo by tak uskupení BRIICS). Indonéská ekonomika se vyznačuje silným a stabilním růstem, ale situaci v zemi komplikují politické boje o moc, nevyřešené územní spory a působení islámských extrémistů. Indonésie by se členstvím v BRICS stala významným strategickým partnerem a došlo by k posílení jejího vlivu v jihovýchodní Asii a islámském světě.⁴¹

⁴⁰CIHELKOVÁ, Eva, ref. 7.

⁴¹Tamtéž.

4 Hodnocení konkurenceschopnosti zemí BRICS a jejich postavení ve světové ekonomice

Na konkurenceschopnost zemí lze nahlížet z mnoha hledisek, je to pojem těžko uchopitelný, jak bylo popsáno ve druhé kapitole této práce. V následující kapitole je věnována pozornost vybraným základním makroekonomickým ukazatelům zemí BRICS s cílem porovnat a zhodnotit jejich vývoj v letech 2004 až 2013, čili v období před světovou hospodářskou a finanční krizí až po nejnovější dostupné údaje. Dále je provedeno hodnocení konkurenceschopnosti na základě multikriteriálních ukazatelů, konkrétně dle indexu globální konkurenceschopnosti, žebříčku světové konkurenceschopnosti a hodnocení Světové banky Doing Business. V závěru kapitoly je provedena SWOT analýza a na jejím základě vypracovaná doporučení pro jednotlivé země ke zlepšení jejich postavení ve světové ekonomice.

4.1 Hodnocení konkurenceschopnosti zemí BRICS dle vybraných makroekonomických ukazatelů

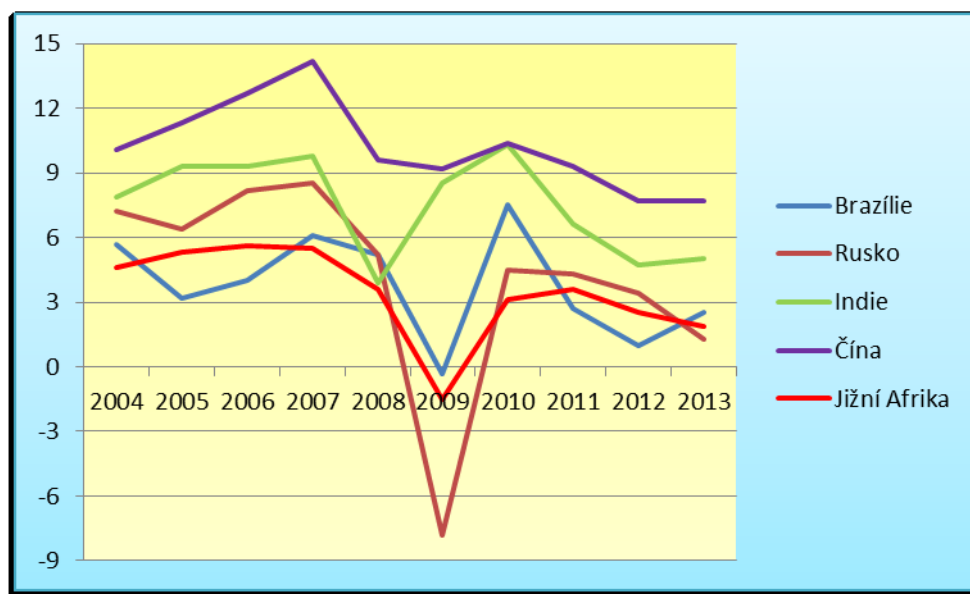
Makroekonomická výkonnost země je důležitá součást konkurenceschopnosti. Pro její zabezpečení je nutné zajistit růst ekonomiky, stabilní cenovou hladinu, co nejvyšší zaměstnanost a vnější rovnováhu. Některé z těchto cílů jsou protichůdné a nelze je maximalizovat najednou. Je ovšem nutné soustředit se na všechny a zajistit mezi nimi vyvážený poměr.

4.1.1 Tempo růstu HDP

Hrubý domácí produkt měří ekonomickou výkonnost, vyjadřuje přidanou hodnotu veškerého vyrobeného zboží. Tempo růstu HDP představuje procentní změnu HDP oproti předchozímu roku. Hospodářský růst je zásadní pro rozvoj ekonomiky. Na základě vykazovaných hodnot mohou politici lépe pochopit hospodářskou situaci ve své zemi a přijímat kroky k jejímu zlepšení.

Tempa růstu HDP jednotlivých ekonomik BRICS v období 2004 – 2013 jsou znázorněna v následujícím grafu 4.1.

Graf 4.1 Vývoj tempa růstu HDP (%)

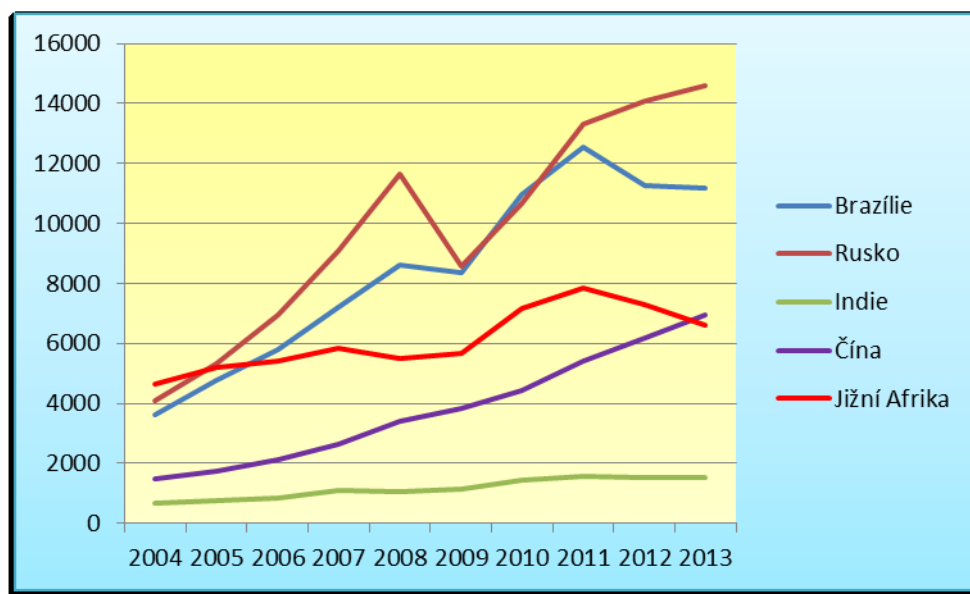
Zdroj: World Bank, 2015; vlastní úprava

Z grafu 4.1 je zřejmý podobný trend ve vývoji zemí BRICS, což je dáno celosvětovou globalizací a vzájemnou provázaností jednotlivých ekonomik. Nejdynamičtějšího růstu dosahuje Čína, která rovněž dosahovala nejvyšších hodnot v období světové hospodářské a finanční krize, která propukla v roce 2008 a způsobila celosvětový pokles poptávky. Z ostatních zemí uskupení dosahovala kladných hodnot po celé sledované období pouze Indie. Naopak největší propad v roce 2009 zaznamenalo Rusko, jehož HDP poklesl o 7,8 %. Díky podpůrným balíčkům a koordinaci monetární a fiskální politiky Rusko dosahovalo opět kladných hodnot již v roce 2010. Vysoká tempa růstu v období mimo krizi u všech zemí jsou charakteristická pro země, které se začínají rozvíjet, a ukrývá se v nich značný potenciál pro dynamický růst.

4.1.2 HDP/ obyvatele

Hrubý domácí produkt na obyvatele je často používaný ukazatel zejména při mezinárodním porovnání ekonomické úrovně a síly jednotlivých zemí. Vypočte se jako poměr reálného HDP a počtu obyvatel v dané zemi. Vývoj HDP na obyvatele zemí BRICS od roku 2004 je znázorněn v následujícím grafu 4.2.

Graf 4.2 Vývoj HDP/obyvatele (USD)

Zdroj: International Monetary Fund, 2014; vlastní úprava

Přesto, že země BRICS vykazují vysoká tempa růstu a dle celkové výše reálného HDP patří mezi největší ekonomiky světa, samotní obyvatelé těchto zemí jsou mnohem chudší než obyvatelstvo rozvinutých zemí. Nejvyšších hodnot HDP/obyvatele dosahuje po většinu sledovaného období Rusko, které patří dle klasifikace Světové banky mezi země s vyšším středním příjmem, následované Brazílií. HDP/obyvatele Ruska v roce 2013 dosahovalo hodnoty 14 591 USD. Nejnižších hodnot dosahuje Indie, která patří mezi země s nízkým příjmem a její HDP/obyvatele činilo v roce 2013 pouze 1509 USD, což je 9,7 krát méně než v případě Ruska. Pro srovnání HDP/obyvatele v České republice činilo v roce 2013 18 871 USD.⁴²

4.1.3 Inflation

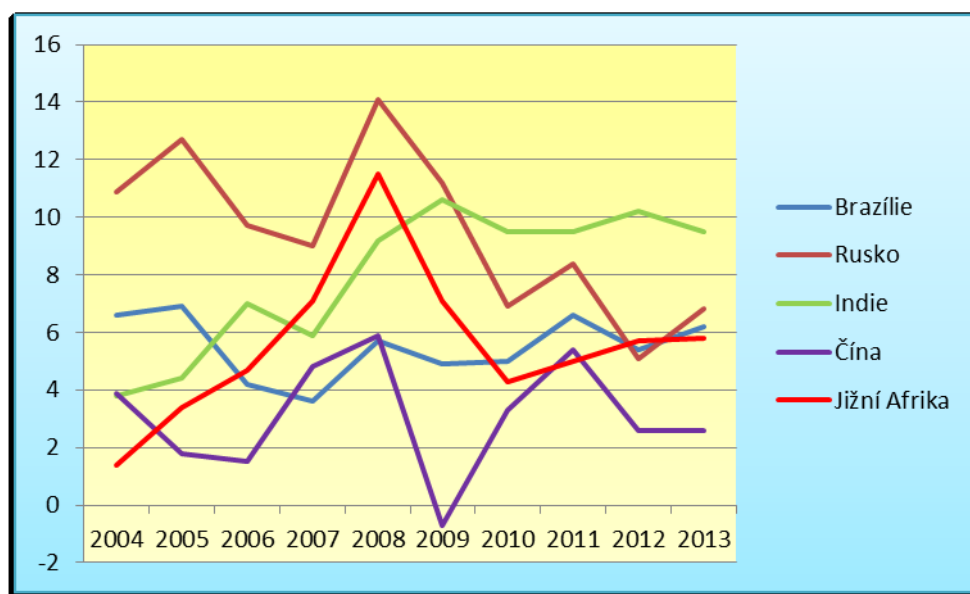
Míra inflace vyjadřuje nárůst všeobecné cenové hladiny zboží a služeb za určité časové období. Míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen vyjadřuje procentní změnu průměrné cenové hladiny za 12 posledních měsíců proti průměru 12 předchozích měsíců.⁴³ Následující graf 4.3 zobrazuje míru inflace v zemích BRICS mezi roky 2004 a 2013.

⁴²INTERNATIONAL MONETARY FUND. *Report for Selected Countries and Subjects* [online]. 2014 [cit. 4.3.2015]. Dostupné z:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/02/weodata/weorept.aspx?pr.x=63&pr.y=9&sy=2012&ey=2019&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=935&s=NGDPDPC&grp=0&a=>

⁴³ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Inflace – druhy, definice, tabulky* [online]. 2015 [cit. 4.3.2015]. Dostupné z http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace

Graf 4.3 Vývoj inflace (%)

Zdroj: International Monetary Fund, 2014; vlastní úprava

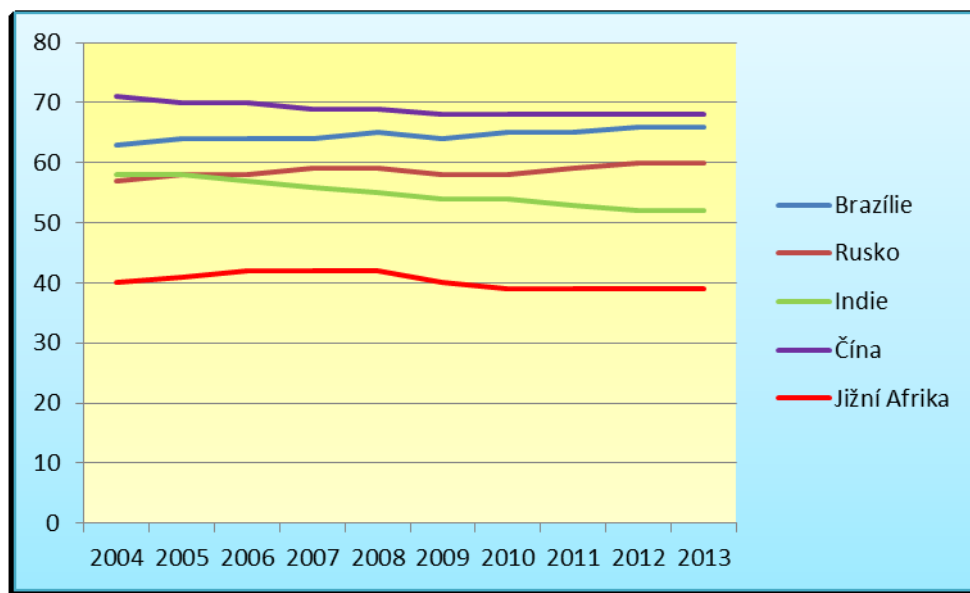
Až do roku 2009 byla nejvyšší míra inflace zaznamenávána v Rusku, od roku 2009 ho v tomto prvenství vystřídala Indie. Nejvyšší hodnota ze všech zemí za sledované období byla naměřena v Rusku v roce 2008, a to 14,1 %. Vyšší inflace v Rusku není novým jevem, v první polovině 90. let dokonce země prošla hyperinflací, kdy v roce 1993 dosahovala inflace 875 %⁴⁴. V posledních letech zažívá trvale vysokou míru inflace Indie, která se v roce 2009 dostala do dvouciferných hodnot a v roce 2013 její inflace činila 9,5 %. Nejstabilnější míru inflace za sledované období vykazuje Brazílie, kde v roce 2013 činila meziroční změna inflace 6,2 %. Nejnižší inflaci vykazuje Čína, která se také jako jediná ze sledovaných zemí dostala v roce 2009 do deflace. Ta byla ale pouze korekcí vývoje roku 2008, kdy se prudce zvýšily ceny potravin a dalších komodit.

⁴⁴INTERNATIONAL MONETARY FUND. *World Economic Outlook Database* [online]. 2015 [cit. 18.4.2015]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=64&pr.y=12&sy=1993&ey=2020&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=922&s=PCPIPCH&grp=0&a=>

4.1.4 Zaměstnanost

Míra zaměstnanosti vyjadřuje dle Mezinárodní organizace práce, jejíž metodiku používá i Světová banka, podíl počtu zaměstnaných ve věku 15 – 64 let na počtu všech osob v tomto věkovém rozmezí.

Graf 4.4 Vývoj zaměstnanosti (%)

Zdroj: World Bank, 2015; vlastní úprava

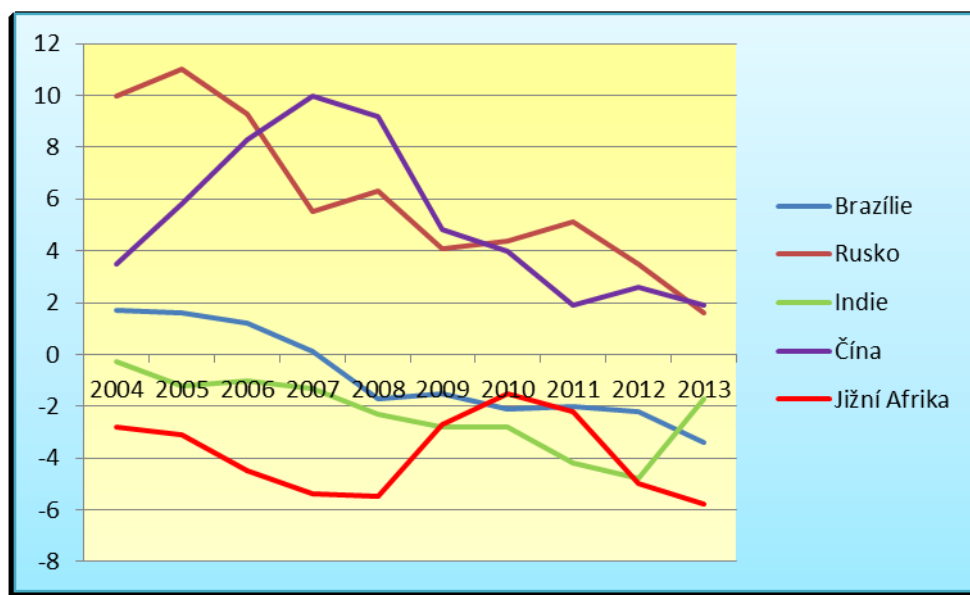
Jak je patrné z grafu 4.4, nejvyšší úrovně zaměstnanosti dosahuje po celé sledované období Čína, téměř 70 %. V souvislosti s vysokými tempy populačního růstu musela čínská vláda každý rok zajistit pracovní místa pro asi 15 milionů nových zaměstnanců. To vyžaduje alespoň 8% růst ekonomiky, který se stal cílem pětiletých plánů po roce 2000.⁴⁵ Ač činí hodinová mzda čínských dělníků pouze 0,25 USD, není čínská pracovní síla nejlevnější na světě. Dělníci jihovýchodní Asie či Afriky pracují za nižší odměnu. V Brazílii, Rusku a Indii se zaměstnanost pohybuje v rozmezí 52 – 66 %. Nejnižší zaměstnanost ze sledovaných zemí vykazuje Jižní Afrika, pouze 39 %. V JAR je nízká zaměstnanost a s ní spojená vysoká nezaměstnanost velmi palčivým problémem. Nezaměstnanost je rasově diferencovaná, nejvyšší u černošského obyvatelstva. Důsledkem je řada sociálních problémů od šířící se chudoby po problémy s vnitřní bezpečností.

⁴⁵KUNEŠOVÁ, H., A. KOCOUREK, P. BEDNÁŘOVÁ, E. CIHELKOVÁ a M. NOVÝ, ref. 2.

4.1.5 Běžný účet platební bilance

Jako další ukazatele pro hodnocení konkurenceschopnosti zemí budou použity indikátory vnější rovnováhy, konkrétně běžný účet platební bilance a toky přímých zahraničních investic. Platební bilance je peněžní vyjádření ekonomických transakcí mezi danou zemí a jejími zahraničními partnery za účetní rok. Je důležitým ukazatelem vnější rovnováhy země. Můžeme ji členit vertikálně na kreditní a debetní položky a horizontálně na běžný účet, kapitálový účet, finanční účet, účet chyb a opomenutí, přiděl zvláštních práv čerpání a rezervy. V této subkapitole bude věnována pozornost pouze běžnému účtu, jehož saldo je pro posouzení vnější ekonomické rovnováhy klíčové, protože zachycuje veškeré toky zboží, služeb, výnosů a jednostranných transferů země se zahraničím. Za pozitivní se obecně považuje kladná hodnota běžného účtu – přebytek – která znamená, že se investiční pozice země zlepšuje.

Graf 4.5 Vývoj běžného účtu platební bilance (% HDP)

Zdroj: International Monetary Fund, 2015; vlastní úprava

Z grafu 4.5 je patrné, že Indie a Jižní Afrika se po celé sledované období potýkaly s deficitem běžného účtu. Nejhorší hodnoty vykazovala JAR, jejíž deficit činil v roce 2013 5,8 %. Čína a Rusko naopak vykazovaly vysoké přebytky běžného účtu, které ale téměř každým rokem klesají společně s poklesem exportu a importu.

4.1.6 Přímé zahraniční investice

Dynamický růst zemí BRICS a jejich obrovská odbytiště lákají firmy vstoupit na tyto trhy, které mají velký potenciál, a tyto firmy tak často činí formou přímých zahraničních investic (PZI). Prvenství v objemu přímých zahraničních investic drží Čína, která je oblíbenou destinací většiny mezinárodních firem díky nízkým pracovním nákladům a rychle probíhající industrializaci. Čínská vláda se snaží investory nalákat do vnitrozemí prostřednictvím daňových úlev, ale většina investičních toků stále směřuje do pobřežních provincií. Zdejší investiční klima se značně zlepšilo po vstupu země do WTO v roce 2001, jehož podmínkou bylo otevření čínského trhu, snížení cel a zlepšení podnikatelského prostředí. Většímu přílivu PZI do Číny ale stále brání vysoká míra korupce a nedostatečná ochrana autorských práv. Investice z Číny jsou obvykle směřovány do rozvojových trhů Afriky, jihovýchodní Asie a Latinské Ameriky.

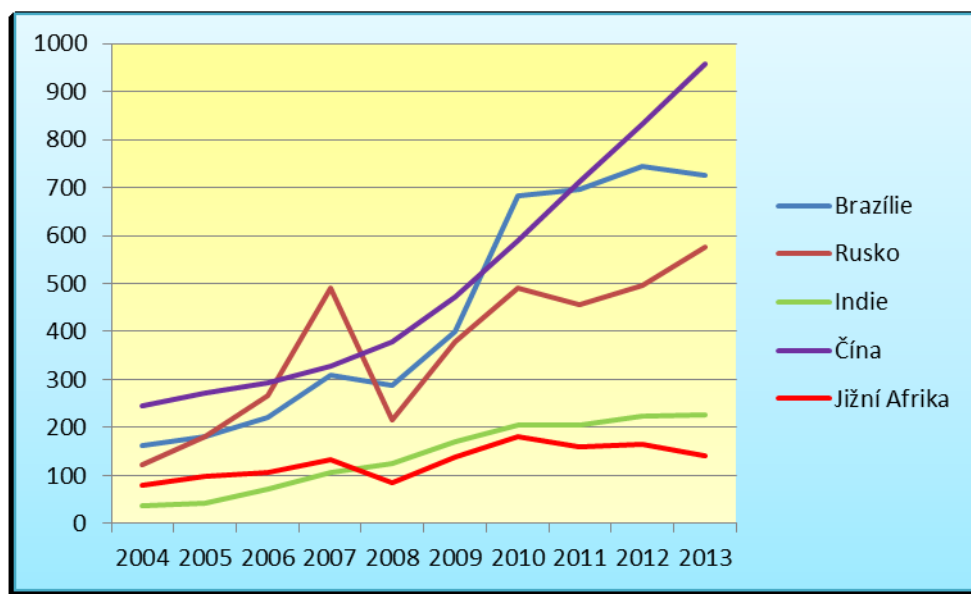
Na druhém místě po Číně v objemu přijatých PZI se nachází Brazílie, jejíž vláda trvale usiluje o vytváření příznivého investičního prostředí s cílem přilákat co nejvíce zahraničních investorů. Z porovnání grafů 4.6 a 4.7 je zřejmé, že PZI plynoucí do Brazílie jsou vyšší než investice uskutečněné Brazílií v zahraničí. Nejvíce investic přitahují infrastrukturalní projekty, hotelnictví, zdravotnictví a bezpečnost, a to také ve spojitosti s pořádáním mistrovství světa ve fotbale v roce 2014 a letních olympijských her v roce 2016.

Při pohledu na křivky zachycující vývoj PZI Ruska je patrné, že Rusko také méně investovalo v zahraničí, než zahraniční subjekty v Rusku, rozdíl ale není tak výrazný jako u Brazílie.

Trend PZI v Indii je mírně rostoucí v obou směrech. Vstup většího množství investorů na trh zde komplikuje rozsáhlá byrokracie.

Nejnižší úroveň PZI je vykazována v JAR, kde investory odrazuje zejména nedostatečná infrastruktura a nejasnost budoucího vývoje v důsledku nejednotnosti vlády.

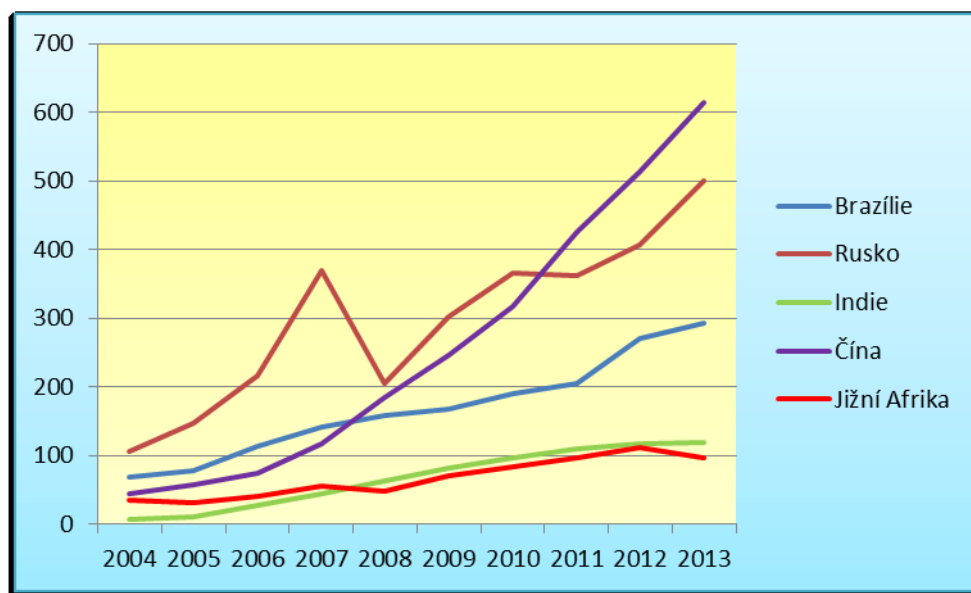
Graf 4.6 Vývoj PZI v zemích BRICS (mld. USD)

Zdroj: UNCTAD, 2014; vlastní úprava

Následující graf zobrazuje vývoj investování jednotlivých zemí BRICS v zahraničí v období mezi léty 2004 a 2013.

Graf 4.7 Vývoj PZI zemí BRICS v zahraničí (mld. USD)

Zdroj: UNCTAD, 2014; vlastní úprava

U všech sledovaných zemí je patrná rostoucí tendence. Nejvíce v zahraničí investuje Čína, ale tato hodnota je o 343 miliard USD nižší než objem investic investovaných v Číně.

4.2 Hodnocení konkurenceschopnosti zemí BRICS dle GCI

V této subkapitole je blíže popsáno postavení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jižní Afriky v žebříčku konkurenceschopnosti Světového ekonomického fóra, a jsou blíže uvedeny faktory, které nejvíce přispívají ke konkurenceschopnosti těchto zemí, společně s faktory, které konkurenceschopnost zemí omezují. Slovní komentář je u každé země doplněn schématem z GCR, které vyjadřuje, jak si země stojí v celkovém hodnocení i 12 sledovaných pilířích. Hodnocení je zaměřeno na období 2010 až 2014, a to z důvodu dostupnosti kompletních dat a jednotné metodologie, která byla použita při tvorbě žebříčků.

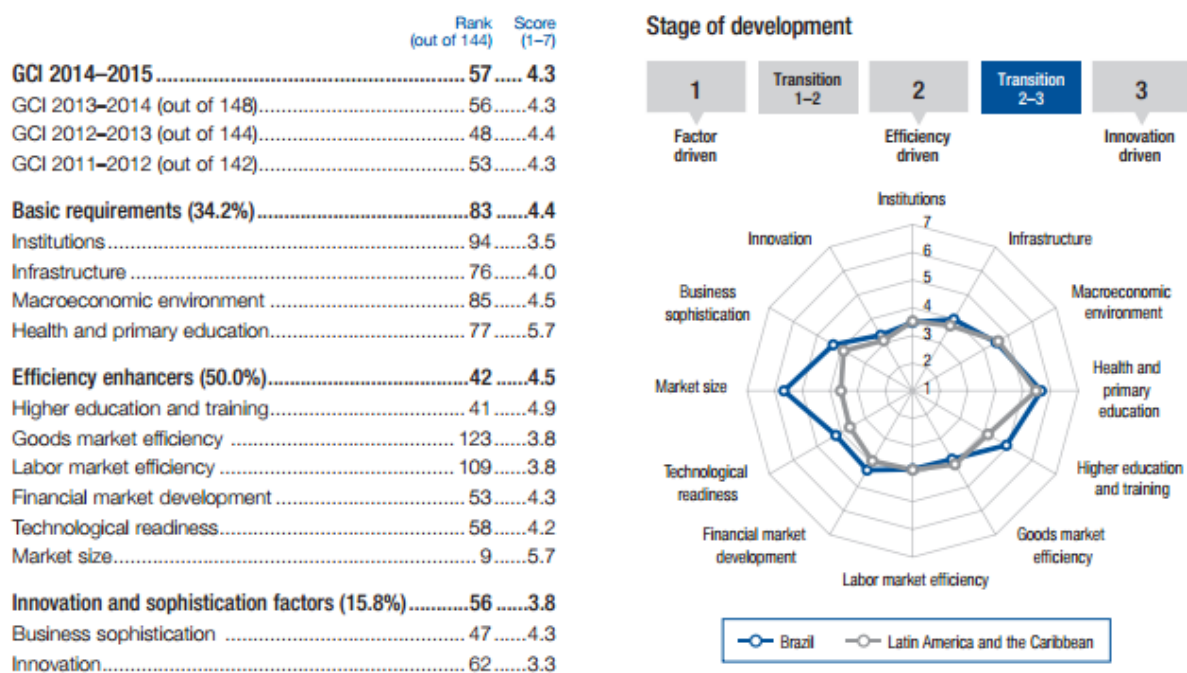
4.2.1 Brazílie

Brazílie se z hlediska vývoje nachází na přechodu mezi druhou a třetí etapou, je tedy blízko k tomu stát se ekonomikou poháněnou inovacemi. V celkovém pořadí hodnocených zemí dle GCI se Brazílie nachází na 57. místě za JAR a před Kyprem. Jak je patrné z obrázku 4.1, oproti minulému roku došlo k poklesu v celkovém žebříku o jednu pozici, a to zejména kvůli nedostatečnému pokroku v řešení slabé dopravní infrastruktury, zhoršení fungování institucí, zhoršení vládní efektivity a korupce. Brazílie rovněž vykazovala slabší makroekonomickou výkonnost, zpřísnění podmínek pro přístup k financím a slabý vzdělávací systém, který není schopen poskytovat pracovníky s nezbytnými dovednostmi pro ekonomiku, která přechází k činnostem více založeným na znalostech.

Řešení těchto nedostatků bude vyžadovat u Brazílie stejně jako u jiných zemí BRICS provádění reformy a investice do výrobních zařízení. Země stále může těžit ze svých silných stránek, kterými jsou zejména velikost trhu, poměrně sofistikovaná business komunita či zásoby inovací.

Navzdory mírnému pozitivnímu pokroku je brazilská populace charakterizována vysokou nerovností, omezeným přístupem ke zdravotní péči a sociálnímu zabezpečení. Na druhou stranu je zde poměrně nízká nezaměstnanost mladých a dobrý přístup k pitné vodě. Celková úroveň emisí CO₂ a uhlíková náročnost je nižší než v zemích v podobné fázi vývoje. Naopak hospodaření s vodou a odlesňování zůstává značným problémem.

Obr. 4.1 Index globální konkurenceschopnosti pro Brazílii 2014-2015

Zdroj: Global Competitiveness Report 2014-2015

V následující tabulce 4.1 je zachycen vývoj konkurenceschopnosti Brazílie v posledních pěti hodnocených obdobích.

Tab. 4.1 Vývoj konkurenceschopnosti Brazílie dle GCI v letech 2010 - 2014

Brazílie	2010 - 2011	2011 - 2012	2012 - 2013	2013 - 2014	2014- 2015
Základní požadavky	4,3	4,3	4,5	4,5	4,4
Zvyšování účinnosti	4,4	4,4	4,5	4,4	4,5
Inovace a faktory sofistikovanosti	4,0	4,0	4,0	3,9	3,8
Celkové skóre	4,3	4,3	4,4	4,3	4,3
Umístění v žebříčku	58	53	48	56	57
Počet hodnocených zemí	139	142	144	148	144

Zdroj: Global competitiveness report 2010 – 2011, Global competitiveness report 2011 – 2012, Global competitiveness report 2012 – 2013, Global competitiveness report 2013 – 2014, Global competitiveness report 2014 – 2015; vlastní úprava

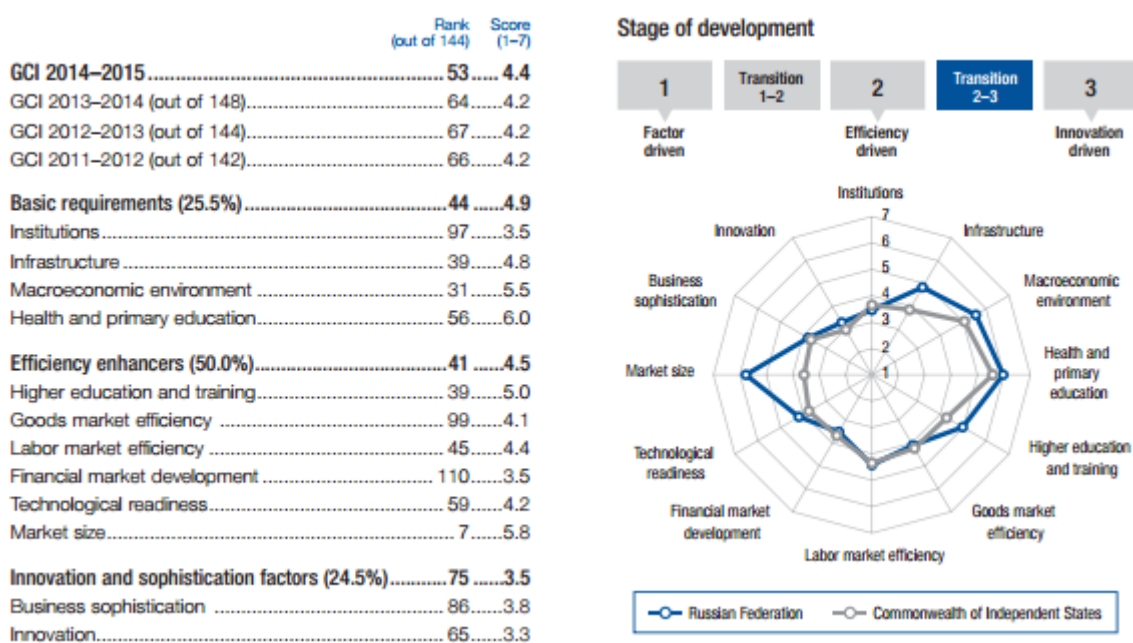
Je zřejmé, že umístění země v žebříčku WEF lehce kolísalo. Nejlepšího umístění bylo dosaženo v roce 2012, kdy se Brazílie nacházela na 48. pozici ze 144 hodnocených zemí. Stejný počet zemí byl zahrnut v poslední zprávě z roku 2014, kde již ale Brazílie obsadila

57. místo přesto, že celkové skóre se snížilo pouze o 0,1 %. Ke zhoršení došlo zejména v oblasti subindexu inovací a faktorů sofistikovanosti.

4.2.2 Rusko

Rusko se nachází ve stejné etapě vývoje jako Brazílie a oproti minulému roku si polepšilo o 9 míst a nachází se na 53. pozici celkového hodnocení GCI, jak lze vidět v obrázku 4.2. Oproti loňskému roku došlo ke zlepšení v oblasti efektivnosti trhu se zbožím, domácí soutěži, užití informačních technologií a sofistikovanosti podnikání. Nadále ale existuje řada výzev, které je nutné vyřešit, aby došlo ke zlepšení konkurenceschopnosti. Jedná se například o neefektivní činnost institucí, korupci a ochranářství a zejména je nutné obnovit důvěru v nezávislost soudnictví (v této oblasti se Rusko nachází až na 109. místě ze 144 hodnocených zemí). Je zapotřebí diverzifikovat ekonomiku, podporovat malé a střední podniky a upevnit finanční systém, který je velmi nestabilní. Vliv na konkurenceschopnost země má zcela jistě také situace na Ukrajině a s ní spojené sankce a možné přerušení dodávky plynu.

Obr. 4.2 Index globální konkurenceschopnosti pro Rusko 2014-2015

Zdroj: Global Competitiveness Report 2014-2015

Velkým problémem, se kterým se Rusko v oblasti konkurenceschopnosti potýká, je udržitelnost a to jak v oblasti životního prostředí, tak v oblasti sociální. Co se týče sociální udržitelnosti, v zemi je stále slabá síť sociálního zabezpečení, velmi vysoká příjmová

nerovnost a omezená sociální mobilita. Od posledního hodnocení nedošlo v těchto oblastech k žádnému posunu. V oblasti environmentální udržitelnosti je slabá regulace, která navíc není dostatečně vymáhána. Emise CO₂ dosahují rovněž vyšších hodnot, než jsou mezinárodní standardy. Rusko by mělo zlepšit své hospodaření s přírodními zdroji k zajištění prosperity v dlouhodobém horizontu.

Následující tabulka 4.2 zaznamenává vývoj konkurenceschopnosti Ruska od roku 2010, kdy se Rusko nacházelo na 63. místě žebříčku WEF, do současnosti.

Tab. 4.2 Vývoj konkurenceschopnosti Ruska dle GCI v letech 2010 - 2014

Rusko	2010 - 2011	2011 - 2012	2012 - 2013	2013 - 2014	2014- 2015
Základní požadavky	4,5	4,6	4,8	4,9	4,9
Zvyšování účinnosti	4,2	4,2	4,3	4,3	4,5
Inovace a faktory sofistikovanosti	3,4	3,2	3,2	3,3	3,5
Celkové skóre	4,2	4,2	4,2	4,2	4,4
Umístění v žebříčku	63	66	67	64	53
Počet hodnocených zemí	139	142	144	148	144

Zdroj: Global competitiveness report 2010 – 2011, Global competitiveness report 2011 – 2012, Global competitiveness report 2012 – 2013, Global competitiveness report 2013 – 2014, Global competitiveness report 2014 – 2015; vlastní úprava

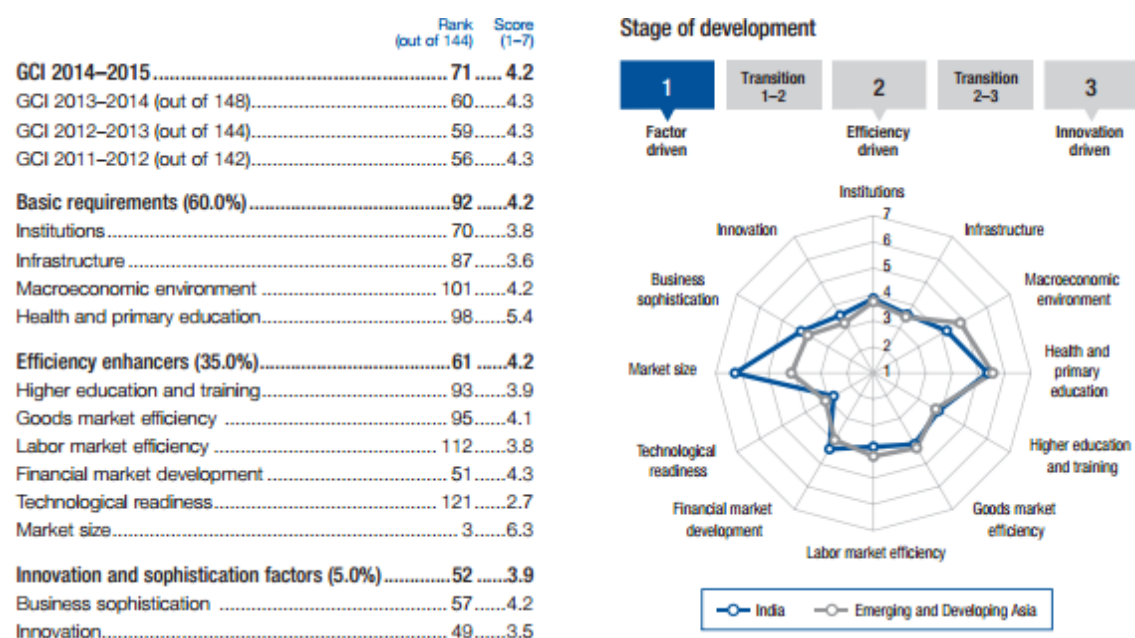
V letech 2011 a 2012 došlo k mírnému propadu na 67. pozici, přesto, že celkové skóre zůstává konstantní, ale následně dochází ke zlepšování a dnes se Rusko nachází na 53. místě. Nejlépe si vede v oblasti základních požadavků, kde dosahuje dobrých výsledků ve zdraví a základním vzdělání či makroekonomickém prostředí. Naopak největší prostor pro zlepšení je v oblasti inovací.

4.2.3 Indie

Indie pokračuje ve svém klesajícím trendu a oproti minulému roku se v žebříčku propadla o 11 míst, nachází se tedy na 71. místě, což je **nejhorší umístění** ze všech zemí BRICS. Navzdory obrovskému potenciálu země, Indie stále trpí chudobou. Třetina populace stále žije v extrémní chudobě a spousta lidí trpí chybějícím přístupem k základním službám a příležitostem jako je zdravotní péče, hygiena a kvalitní vzdělávání. Ke zlepšení životních podmínek obyvatelstva je zapotřebí akcelarovat ekonomický růst, který ale od roku 2011 zaznamenává zpomalení. Umístění Indie v jednotlivých pilířích je patrné z obrázku 4.3.

Celkově lze říci, že si Indie vede lépe v složitějších oblastech, jako jsou inovace a obchodní sofistikovanost. Horšího postavení dosahuje v základních hybných silách konkurenceschopnosti, zejména ve zdraví a základním vzdělání (98. místo). Situace ve zdravotnictví je zde alarmující, kojenecká úmrtnost a podvýživa patří k nejvyšším na světě a průměrná délka života je druhá nejkratší z asijského kontinentu (po Myanmaru). Zlepšení je potřebné také v dopravní a energetické infrastruktuře, kde se Indie řadí na 87. místo. Pokroku bylo dosaženo v omezení korupce a byrokracie, zlepšuje se také efektivnost vlády. Nicméně celkové podnikatelské prostředí a efektivnost trhu jsou narušeny protekcionismem, monopoly a administrativními překážkami vstupu na trh a provozu. Nejnížšího hodnocení v rámci 12 pilířů dosahuje Indie v oblasti technologické připravenosti, a to 121. místo. Je jedna z nejméně digitálně propojených zemí světa, jen 15 % Indů pravidelně využívá internet. Pokud je širokopásmové připojení k dispozici, zůstává výsadou úzké skupiny lidí.

Obr. 4.3 Index globální konkurenceschopnosti pro Indii 2014-2015

Zdroj: Global Competitiveness Report 2014-2015

Indie je z velké části chudá země, která se rozvíjí s velkými disparitami v rámci své společnosti. I přes některá úsilí v oblasti zpříšňování předpisů v oblasti životního prostředí se přírodní bohatství země tenčí. Kvalita ovzduší se v letošním roce mírně zlepšila, ale koncentrace pevných částic a uhlíková náročnost jsou stále velmi vysoké. To je problémem zejména v hlavních městských centrech, které se řadí mezi 50 nejvíce znečištěných měst světa. Na konkrétní významné environmentální oblasti je kladen malý

důraz, například v roce 2011 nejvyšší soud odmítl zakázat azbest, který je mezinárodně uznáván jako toxický a zakázán téměř ve všech vyspělých zemích.

Vývoj konkurenceschopnosti Indie od roku 2010 je znázorněn v následující tabulce 4.3.

Tab. 4.3 Vývoj konkurenceschopnosti Indie dle GCI v letech 2010 - 2014

Indie	2010 - 2011	2011 - 2012	2012 - 2013	2013 - 2014	2014- 2015
Základní požadavky	4,3	4,2	4,3	4,2	4,2
Zvyšování účinnosti	4,4	4,5	4,5	4,4	4,2
Inovace a faktory sofistikovanosti	4,0	3,9	3,9	4,0	3,9
Celkové skóre	4,3	4,3	4,3	4,3	4,2
Umístění v žebříčku	51	56	59	60	71
Počet hodnocených zemí	139	142	144	148	144

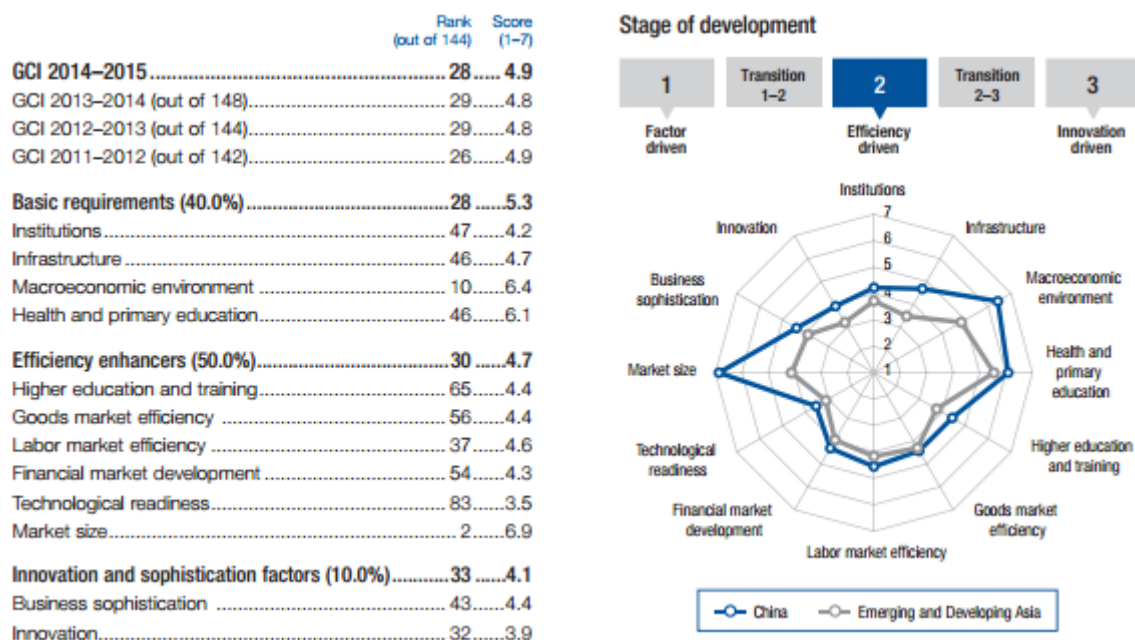
Zdroj: Global competitiveness report 2010 – 2011, Global competitiveness report 2011 – 2012, Global competitiveness report 2012 – 2013, Global competitiveness report 2013 – 2014, Global competitiveness report 2014 – 2015; vlastní úprava

Konkurenceschopnost Indie se postupně zhoršuje z 51. pozice v roce 2010 až na 71. místo v posledním hodnocení z roku 2014. Ke zhoršení došlo ve všech třech pilířích i celkovém skóre. Špatných výsledků a malého pokroku je dosahováno zejména v oblastech, jako jsou doprava, informační a komunikační technologie, energetická infrastruktura, základní vzdělání, korupce, ale také makroekonomické prostředí, které je charakterizováno opakovanými velkými veřejnými schodky a nejvyšším zadlužením ze zemí BRICS.

4.2.4 Čína

Čína si polepšila o jedno místo a nachází se na 28. místě, což je **nejlepší umístění** ze zemí BRICS. Malé pokroky ve většině pilířů GCI přispěly k vytvoření příznivějšího prostředí pro podnikání a inovace. Ve vysokoškolském vzdělávání a odborné přípravě došlo k posunu o pět míst nahoru, u sofistikovanosti podnikání o dvě místa a u technologické připravenosti, která je nejslabším pilířem Číny, také o dvě místa směrem nahoru. Zlepšuje se fungování trhu, ale stále zde existuje několik bariér, které omezují soutěž, například překážky vstupu na trh a investiční pravidla. Čína je stále více inovativní, ale stále není v této oblasti vedoucí silou (32. místo). Problematický zůstává křehký bankovní sektor, přístup k úvěrům pro malé a střední podniky a obavy o bezpečnost či korupce. Výkon ve 12 hodnocených pilířích je zachycen v obrázku 4.4.

Obr. 4.4 Index globální konkurenceschopnosti pro Čínu 2014-2015

Zdroj: Global Competitiveness Report 2014-2015

Konkurenceschopnost Číny nadále trpí omezením vyplývajícím z nízké udržitelnosti, a to zejména v oblasti životního prostředí, kde zůstává problémem znečištění ovzduší a vody. Emise CO₂ sice přestaly narůstat, ale stále zůstávají vysoké. Za řadou zdravotních problémů zejména v městských oblastech stojí vysoká koncentrace pevných prachových částic, jejichž inhalace poškozuje kardiovaskulární a plicní systém. V sociální oblasti Čína pomalu rozšiřuje přístup obyvatel k pitné vodě a kanalizaci, ale nerovnosti jsou stále vysoké a systém sociálního zabezpečení je k dispozici pouze některým městským zaměstnancům pracujícím na plný úvazek.

Tab. 4.4 Vývoj konkurenceschopnosti Číny dle GCI v letech 2010 - 2014

Čína	2010 - 2011	2011 - 2012	2012 - 2013	2013 - 2014	2014- 2015
Základní požadavky	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3
Zvyšování účinnosti	4,6	4,7	4,6	4,6	4,7
Inovace a faktory sofistikovanosti	4,1	4,1	4,0	4,1	4,1
Celkové skóre	4,8	4,9	4,8	4,8	4,9
Umístění v žebříčku	27	26	29	29	28
Počet hodnocených zemí	139	142	144	148	144

Zdroj: Global competitiveness report 2010 – 2011, Global competitiveness report 2011 – 2012, Global competitiveness report 2012 – 2013, Global competitiveness report 2013 – 2014, Global competitiveness report 2014 – 2015; vlastní úprava

Čínská konkurenceschopnost je relativně stabilní, pohybuje se kolem 27. místa po celé sledované období 2010 – 2014. Z tabulky 4.4 je patrné, že subindex základní požadavky a inovace a faktory sofistikovanosti zůstává téměř konstantní a subindex zvyšování účinnosti se mírně zvýšil.

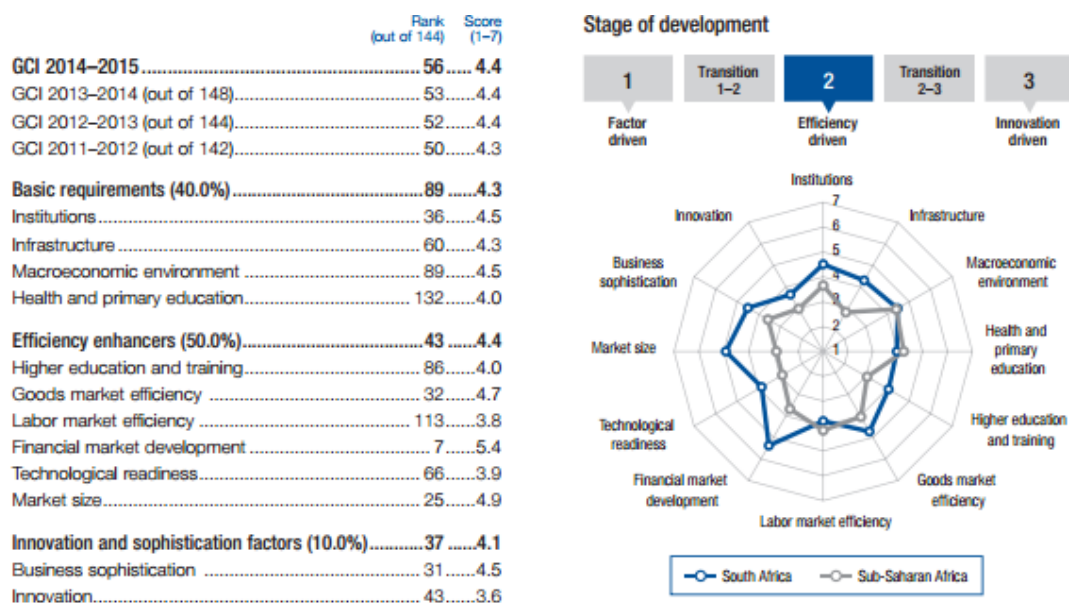
4.2.5 Jižní Afrika

Jižní Afrika si v celkovém hodnocení GCI pohoršila oproti minulému roku o tři pozice a pokračuje tak ve svém klesajícím trendu, jak lze vidět v obrázku 4.5. Silné vazby na ekonomicky vyspělé země, zejména eurozónu, činí ekonomiku JAR náchylnější ke zpomalení hospodářského růstu a přispěly ke zhoršení fiskálních ukazatelů, jako je výkon makroekonomického prostředí, plýtvání vládními výdaji či nedostatek veřejné důvěry v politiky. Špatná je situace na trhu práce, který se vyznačuje značnou rigiditou a mzdovou nepružností. Země si vede dobře v oblasti ochrany duševního vlastnictví (22. místo), vlastnických práv (20. místo), kvality institucí (36. místo) či v účinnosti právního rámce a urovnávání sporů (9. a 15. místo). Nejlepšího umístění je dosaženo v odpovědnosti soukromých institucí (2. místo). Ačkoliv stále existují překážky získání finančních prostředků, v rozvoji finančního trhu zaujímá JAR impozantní 7. místo. Země má také poměrně efektivní trh se zbožím a službami a vede si dobře v komplexnějších oblastech jako je sofistikovanost podnikání, inovace, vědeckovýzkumné instituce a spolupráce mezi vysokými školami a podnikatelským sektorem.

Špatná je situace v sociální oblasti, zejména extrémně vysoká příjmová nerovnost a nezaměstnanost. Ke zlepšení stavu nepřispívá ani špatný přístup ke zdravotní péči, špatné

sociální zabezpečení či chybějící kanalizace. Z environmentálního hlediska není v JAR dostatečně chráněno přírodní bohatství, s vodou se zde hospodář neefektivně a dochází k rychlému vyčerpávání rybí populace.

Obr. 4.5 Index globální konkurenceschopnosti pro Jižní Afriku 2014-2015

Zdroj: Global Competitiveness Report 2014-2015

V následující tabulce 4.5 je zachycen vývoj konkurenceschopnosti Jižní Afriky v posledních pěti hodnocených obdobích.

Tab. 4.5 Vývoj konkurenceschopnosti Jižní Afriky dle GCI v letech 2010 - 2014

Jižní Afrika	2010 - 2011	2011 - 2012	2012 - 2013	2013 - 2014	2014- 2015
Základní požadavky	4,4	4,3	4,3	4,2	4,3
Zvyšování účinnosti	4,4	4,4	4,5	4,5	4,4
Inovace a faktory sofistikovanosti	3,9	3,9	3,9	4,1	4,1
Celkové skóre	4,3	4,3	4,4	4,4	4,4
Umístění v žebříčku	54	50	52	53	56
Počet hodnocených zemí	139	142	144	148	144

Zdroj: Global competitiveness report 2010 – 2011, Global competitiveness report 2011 – 2012, Global competitiveness report 2012 – 2013, Global competitiveness report 2013 – 2014, Global competitiveness report 2014 – 2015; vlastní úprava

I přes mírné vylepšení celkového skóre se umístění v žebříčku WEF zhoršuje. Na vině je zejména subindex základní požadavky, kde má Jižní Afrika velký potenciál pro vylepšení zejména v oblasti zdraví a základního vzdělání.

4.2.6 Komparace zemí BRICS dle GCI

Následující tabulka 4.6 poskytuje přehled o umístění zemí BRICS v žebříčku WEF od roku 2010 po současnost. Nejlepší hodnoty za celé sledované období vykazuje Čína, jejímž nejlepším umístěním bylo 26. místo v roce 2011/2012. Nejhorší umístění patří Indii, a to v současném období 71. místo. Indie je zemí, kde došlo k nejznatelnějšímu zhoršení konkurenceschopnosti od roku 2010. Zlepšení konkurenceschopnosti by Indii přineslo obrovské výhody, došlo by k vyvážení ekonomiky a země by stoupla v hodnotovém řetězci, což by zajistilo pevnější a stabilnější růst a přineslo více pracovních příležitostí pro rychle rostoucí počet obyvatel země.

Tab. 4.6 Pořadí zemí BRICS v žebříčku WEF v letech 2010/2011 až 2014/2015

	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Brazílie	58	53	48	56	57
Rusko	63	66	67	64	53
Indie	51	56	59	60	71
Čína	27	26	29	29	28
Jižní Afrika	54	50	52	53	56

Zdroj: Global competitiveness report 2010 – 2011, Global competitiveness report 2011 – 2012, Global competitiveness report 2012 – 2013, Global competitiveness report 2013 – 2014, Global competitiveness report 2014 – 2015; vlastní úprava

Pokud by byly země BRICS hodnoceny jako celek, umístily by se v posledním hodnocení 2014/2015 na 53. místě, které zaujímá Rusko.

4.3 Hodnocení konkurenceschopnosti zemí BRICS dle WCY

Mezinárodní institut rozvoje řízení publikuje analýzu konkurenceschopnosti zemí každý rok formou Ročenky světové konkurenceschopnosti. Počet hodnocených zemí se, stejně jako u GCR, mění a v roce 2010 činil 58 zemí, v letech 2011 a 2012 59 zemí a v letech 2013 a 2014 60 zemí. V následujících tabulkách 4.7 až 4.11 je znázorněn vývoj konkurenceschopnosti jednotlivých zemí BRICS za období 2010-2014. Zaznamenané

hodnoty představují pořadí, na kterém se daná země umístila z celkového počtu hodnocených zemí v daném roce. Sledován je vývoj celkové konkurenceschopnosti, ale také vývoj hlavních oblastí, které dle IMD konkurenceschopnost nejvíce ovlivňují, a to ekonomická výkonnost, efektivnost vládního sektoru, efektivnost podniků a infrastruktura.

4.3.1 Brazílie

Dle hodnocení Mezinárodního institutu rozvoje řízení si Brazílie v letech 2010 – 2013 vedla nejlépe v oblasti efektivnosti podniků, kde se pohybovala v rozmezí od 24. do 37. místa. V roce 2014 došlo ke značnému zhoršení až na 46. pozici. Příčinou je slabý výkon v oblasti institucionálního rámce, manažerských praktik a produktivity. Nejhorší umístění je po celé sledované období v efektivnosti vládního sektoru, což koresponduje také s hodnocením GCR. Kladně je ze sledovaných oblastí hodnocena pouze zaměstnanost, naopak na předposledním místě ze všech sledovaných zemí se Brazílie umístila v oblasti mezinárodního obchodu, institucionálního rámce, produktivity a efektivnosti.

Tab. 4.7 Vývoj konkurenceschopnosti Brazílie dle WCY v letech 2010 - 2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Ekonomická výkonnost	37	30	47	42	43
Efektivnost vládního sektoru	52	55	55	58	58
Efektivnost podniků	24	29	27	37	46
Infrastruktura	49	51	45	50	52
Celková konkurenceschopnost	38	44	46	51	54

Zdroj: IMD World competitiveness online; vlastní úprava

Celkové postavení Brazílie v žebříčku konkurenceschopnosti se každým rokem zhoršuje a v současnosti je dokonce o dvě místa horší než konkurenceschopnost Jižní Afriky.

4.3.2 Rusko

Vývoj konkurenceschopnosti Ruska má opačnou tendenci než u Brazílie a každoročně zde dochází ke zlepšení. Z 51. místa v roce 2010 se celková konkurenceschopnost dostala až na 38. pozici. Nejlépe hodnocenou oblastí je vyjma roku 2013 infrastruktura, ale umístění pod 35. místem je stále v horší polovině hodnocených zemí. Nejhorší oblastí je pro Rusko efektivnost podniků, kde dosahuje 53. místa.

Tab. 4.8 Vývoj konkurenceschopnosti Ruska dle WCY v letech 2010 - 2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Ekonomická výkonnost	49	42	45	34	41
Efektivnost vládního sektoru	40	46	45	43	37
Efektivnost podniků	53	54	53	53	53
Infrastruktura	38	38	38	39	35
Celková konkurenceschopnost	51	49	48	42	38

Zdroj: IMD World competitiveness online; vlastní úprava

Obchodní legislativa, manažerské praktiky, produktivita a efektivnost jsou témata, kterým by měla být věnována zvláštní pozornost, aby se země mohla posunout v žebříčku WCY výše.

4.3.3 Indie

Indie má dobré postavení v ekonomické výkonnosti, kde se pohybuje okolo 20. místa. Druhou nejlépe hodnocenou oblastí je efektivnost podniků. Kladně je hodnocena kromě domácí ekonomiky také zaměstnanost a trh práce. Nejhorší postavení je vykazováno v oblasti infrastruktury, kde Indie zaostává za většinou hodnocených zemí zejména v základní a technické infrastruktuře.

Tab. 4.9 Vývoj konkurenceschopnosti Indie dle WCY v letech 2010 - 2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Ekonomická výkonnost	20	18	21	27	21
Efektivnost vládního sektoru	30	29	42	46	47
Efektivnost podniků	17	22	24	32	34
Infrastruktura	54	50	53	54	57
Celková konkurenceschopnost	31	32	35	40	44

Zdroj: IMD World competitiveness online; vlastní úprava

Celkové hodnocení konkurenceschopnosti má stejně jako u Brazílie sestupný charakter a od roku 2010 se propadlo o 13 míst.

4.3.4 Čína

Čína je nejlépe hodnocenou zemí BRICS podle WCY, celkově se umístila na 23. místě. Zdaleka nejlépe si vede v ekonomické výkonnosti, kde zaujímala v letech 2010 – 2013 třetí místo a v roce 2014 si zde pohoršila o dvě příčky.

Tab. 4.10 Vývoj konkurenceschopnosti Číny dle WCY v letech 2010 - 2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Ekonomická výkonnost	3	3	3	3	5
Efektivnost vládního sektoru	25	33	34	41	34
Efektivnost podniků	28	25	32	25	28
Infrastruktura	31	28	29	26	26
Celková konkurenceschopnost	18	19	23	21	23

Zdroj: IMD World competitiveness online; vlastní úprava

Čína je zemí kontrastů a to se potvrzuje i v hodnocení IMD. Dosahuje prvního místa ze všech hodnocených zemí v oblasti zaměstnanosti, druhého místa v oblasti domácí ekonomiky a trhu práce, naproti tomu se ale propadla na poslední příčky v oblasti cen, obchodní legislativy či zdraví a životního prostředí.

4.3.5 Jižní Afrika

Konkurenceschopnost JAR se v celkovém žebříčku pohybuje kolem 50. místa. Nejlépe hodnocenou oblastí je efektivnost vládního sektoru, kde je velmi dobře hodnocena fiskální a cenová politika. Špatné postavení v oblasti ekonomické výkonnosti a infrastruktury odráží nízkou zaměstnanost, produktivitu a efektivnost, slabý výkon v oblasti technické a základní infrastruktury a vážné nedostatky v oblasti zdraví a životního prostředí. Kromě financí a cenové a fiskální politiky se JAR nachází v horší polovině hodnocených zemí ve všech sledovaných oblastech.

Tab. 4.11 Vývoj konkurenceschopnosti Jižní Afriky dle WCY v letech 2010 - 2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Ekonomická výkonnost	56	54	57	57	56
Efektivnost vládního sektoru	21	32	29	32	35
Efektivnost podniků	31	40	37	43	51
Infrastruktura	51	56	54	58	55
Celková konkurenceschopnost	44	52	50	53	52

Zdroj: IMD World competitiveness online; vlastní úprava

Pokud by země BRICS byly hodnoceny jako celek, umístily by se na 42. místě z 60 hodnocených zemí. Tuto pozici v současnosti zauímají Filipíny.

4.4 Hodnocení konkurenceschopnosti zemí BRICS dle Světové banky

V této podkapitole není věnována detailní pozornost všem 10 ukazatelům, které Světová banka v rámci Doing business hodnotí, ale pouze celkové snadnosti podnikání v zemích BRICS, jejich silným a slabým stránkám. Následující tabulka 4.12 poskytuje přehled umístění zemí BRICS jak v celkovém hodnocení, tak v jednotlivých pilířích. Hodnoceno bylo 189 zemí a čísla v tabulce vyjadřují, na kterém místě se daná země umístila. Poslední sloupec zaznamenává společný výkon všech zemí BRICS v průměru.

Tab. 4.12 Konkurenceschopnost zemí BRICS dle Doing business

	Brazílie	Rusko	Indie	Čína	JAR	Průměr BRICS
Zahájení podnikání	167	34	158	128	61	110
Získání stavebních povolení	174	156	184	179	32	145
Elektrifikace	19	143	137	124	158	116
Registrace majetku	138	12	121	37	97	81
Získání úvěru	89	61	36	71	52	62
Ochrana investorů	35	100	7	132	17	58
Placení daní	177	49	156	120	19	104
Zahraniční obchod	123	155	126	98	100	120
Získání kontraktů	118	14	186	35	46	80
Řešení insolvenčí	55	65	137	53	39	70
Celková snadnost podnikání	120	62	142	90	43	91

Zdroj: WBG Doing business, 2015; vlastní úprava

Z tabulky je zřejmé, že snadnost podnikání v zemích BRICS je velmi různorodá, pohybuje se od 43. po 142. místo. Překvapivě nejlepší hodnoty vykazuje **Jižní Afrika**. Ta si oproti loňskému hodnocení pohoršila o 6 příček, a to zejména kvůli významnému propadu v oblasti získávání úvěrů (o 22 míst). Ke zhoršení alespoň o jednu pozici došlo ve všech ukazatelích kromě získání stavebních povolení, zahraničního obchodu a získání kontraktů, ty zůstaly beze změny. Nejhorší umístění JAR vykazuje v oblasti elektrifikace, kde získání trvalého připojení elektřiny trvá průměrně 226 dní, oproti průměru 77 dnů v zemích OECD. Nejlépe si JAR vede v oblasti daní a ochrany investorů, kde zaujímá 17., resp. 19. místo.

Druhou nejlépe hodnocenou zemí je **Rusko**, které se umístilo na 62. místě. Oproti loňskému roku došlo v celkovém hodnocení ke zlepšení o dvě příčky. K výraznému pokroku došlo v zahájení podnikání (posun o 24 míst), v získání stavebního povolení a registraci majetku. Naopak získání úvěru, ochrana investorů a elektrifikace činí podnikání v Rusku složitějším než v minulých letech. Největší prostor pro zlepšení je zde v oblasti získání stavebních povolení, zahraničním obchodě a elektrifikaci.

Čína se umístila na 90. místě a nejvíce se tak blíží výkonu BRICS v průměru. Významného pokroku od minulého hodnocení bylo dosaženo v zahájení podnikání, ale přesto se v této oblasti Čína nachází na 128. místě. Nejhorší je hodnoceno získání stavebního povolení, které je finančně velmi nákladné a 22 potřebných procedur k jeho získání trvá 274 dní.

Brazílie si oproti minulému hodnocení polepšila o tři pozice a nachází se na 120. místě. K pozitivním změnám došlo v oblasti zahraničního obchodu a řešení insolvencí. Nejlépe si vede v oblasti elektrifikace, kde zaujímá 19. místo, což je zdaleka nejlepší umístění ze všech zemí BRICS. Získat trvalé připojení k elektrině trvá 58 dní, což je téměř čtyřikrát kratší doba než v JAR.

Nejhorší umístěnou zemí BRICS v žebříčku Světové banky je **Indie**, která se nachází na 142. pozici. Oproti roku 2014 poklesla o dvě příčky. Na velmi dobré úrovni je ochrana investorů, kde došlo ke zlepšení o 14 míst a dnes se nachází na 7. místě. Pozitivně je hodnocena také snadnost získání úvěru. Naopak v získání stavebních povolení a kontraktů se Indie nachází na posledních příčkách. Například získání stavebního povolení vyžaduje 27 procedur a trvá průměrně 162 dní.

Kdyby byly země BRICS hodnoceny jako celek, umístily by se na 91. místě. Ve skutečnosti je tato pozice v letošním roce obsazena Srbskem. Celkově si země BRICS nejlépe vedou v oblasti ochrany investorů, což je pro světové investory pozitivní signál, dále v oblasti získání úvěrů a řešení insolvencí. Naopak nejhorší výkon je vykazován v získání stavebních povolení, v oblasti zahraničního obchodu a elektrifikace.

4.5 SWOT analýza

Následující podkapitola je zaměřena na vypracování SWOT analýzy pro země BRICS na základě zjištěné situace v těchto zemích. SWOT⁴⁶ analýza je univerzální analytická technika zaměřená na zhodnocení vnitřních a vnějších faktorů, které ovlivňují úspěšnost zkoumaného subjektu. Zhodnoceny budou jak silné stránky jednotlivých zemí a příležitosti, kterých lze využít k překonání slabých stránek či k rozvoji stránek silných, tak samotné slabé stránky a rizika, která omezují rozvoj zemí a zabraňují pozitivním změnám.

4.5.1 Silné stránky

Pozornost je věnována jednotlivým částem SWOT analýzy postupně a pro všechny země tak, aby bylo snazší zhodnotit, jak se jednotlivé faktory liší napříč zeměmi.

Brazílie

Základní silnou stránkou Brazílie je její obrovské **přírodní bohatství**, které sahá od rozsáhlého amazonského pralesa, přes bohatství vodních toků až po značné zásoby strategických surovin. Nacházejí se zde největší ložiska kvalitní železné rudy na světě, dále také mangan, drahokamy, polodrahokamy a mnoho dalších. **Energeticky** je ekonomika Brazílie **soběstačná**. Stále více se prosazuje v těžbě ropy, je průkopníkem v těžbě z mořského dna. Dle brazilského regulačního úřadu činí produkce tři miliony barelů ropného ekvivalentu denně a těžba ropy a zemního plynu tak roste téměř 20% tempem. Brazílie je **nejlidiatější** státem Jižní Ameriky, 5. nejlidnatější zemí světa. Tento vysoký počet obyvatel vytváří zásobu pracovní síly, která je základem pro hospodářský růst země. Další silnou stránkou je vysoká úroveň **zaměstnanosti** a nízká nezaměstnanost mladých. **Stabilní inflace** je rovněž silnou stránkou země, jelikož umožňuje lidem, podnikům i vládě lépe plánovat do budoucna. Díky stabilním cenám je stimulován hospodářský růst a rostou investice. Rozvoj země je **méně uhlíkově náročný** než v zemích v podobné fázi vývoje a úroveň emisí CO₂ je poměrně nízká. **Zemědělská produkce** patří k největším na světě, zejména v oblasti produkce cukru, kávy, pomerančů, sóji, banánů, kakaa a mnoho dalšího.

Rusko

Na první pohled největší silnou stránkou Ruska je jeho rozloha přesahující 17 milionů km², která z něj činí největší stát světa s enormním **přírodním bohatstvím**. Ruskému exportu

⁴⁶SWOT je akronym spojující počáteční písmena čtyř anglických výrazů, Strengths (silné stránky), Weaknesses (slabé stránky), Opportunities (příležitosti) a Threats (rizika).

dominuje především ropa, zemní plyn, černé uhlí, vzácné dřeviny, rudy a zlato. Právě vývoz surovin napomáhá růstu HDP země a umožňuje Rusku ovlivňovat světové dění. Silnou stránkou země je trh s významnou surovinovou základnou a předpokladem **dlouhodobého extenzivního a intenzivního rozvoje**. Rusko dosahuje nejvyšší hodnoty **HDP na obyvatele** ze zemí BRICS a řadí se tak mezi země s vyšším středním příjmem. Saldo běžného účtu vykazuje dlouhodobě **přebytky**.

Indie

Druhá **nejpočetnější populace** světa vytváří v Indii široký základ pracovní síly, která je potřebná pro ekonomický růst. Práceschopná populace zde roste tempem 240 milionů obyvatel ročně, což je přibližně čtyřikrát tolik, kolik činí celkový počet obyvatel Velké Británie. V roce 2030 Indie nahradí Čínu v prvenství nejlidnatější země světa.⁴⁷ Indii se daří udržet si poměrně vysoká **tempa růstu HDP**, řadí se mezi nejrychleji rostoucí ekonomiky světa. Silnou stránkou Indie je také **stabilní politický systém** a pevně zakotvená **demokracie**. Zdravotnictví se v Indii rozvíjí velmi rychle, země se stává stále častěji cílem tzv. **zdravotní turistiky**, kdy lidé cestují na velké vzdálenosti, aby se zde nechali za výhodných finančních podmínek operovat. Firmy se stále více zapojují do **mezinárodního obchodu**, rostou investice do **informačních a komunikačních technologií**. V zemi se nachází vysoká koncentrace odborníků v této oblasti. Silnou stránkou země je **mladá populace**, průměrný věk činí 27 let.⁴⁸

Čína

Čína je po Spojených státech amerických **druhou největší ekonomikou světa** a předpokládá se, že do roku 2020 USA v prvenství nahradí. Ekonomika Číny roste **mimořádným tempem**, které se až do roku 2011 pohybovalo okolo 10 % HDP. Důležitou roli hraje Čína ve **světovém obchodě**. Ve vývozu zboží zaujímá celosvětově první místo, v oblasti dovozu zboží se nachází na místě druhém. V oblasti obchodování se službami se nachází na pátém místě ve vývozu a na druhém místě v dovozu služeb.⁴⁹ V **mezinárodní politice** rovněž **roste vliv** Číny. Je stálým členem Rady bezpečnosti OSN s právem veta a může tudíž rozhodovat v otázkách světového míru, mezinárodní bezpečnosti a řešení

⁴⁷PENÍZE NAVÍC. *Demografické perspektivy zemí BRIC se citelně liší* [online]. 2015 [cit. 6.4.2015]. Dostupné z: <http://www.penizenavic.cz/clanky/demograficke-perspektivy-zemi-bric-se-citелne-lisi>

⁴⁸CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, ref. 33.

⁴⁹WORLD TRADE ORGANIZATION. *China* [online]. 2014 [cit. 7.4.2015]. Dostupné z: <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Language=E&Country=CN>

konfliktů. **Obrovská populace**, a tudíž i zásoba pracovních sil, je silnou stránkou Číny více, než kterékoliv jiné země světa. Ze všech zemí BRICS dosahuje Čína nejvyšší úroveň **zaměstnanosti**. Prvenství zaujímá také v objemu **přímých zahraničních investic**.

Jižní Afrika

Jižní Afrika oplývá značným **přírodním bohatstvím**. Vyskytují se zde největší světové zásoby zlata, manganu, platiny či vanadu. Kromě ropy je země **surovinově soběstačná**. Země se podílí na celkovém HDP Afriky 24 % a představuje tak **nejsilnější ekonomiku afrického kontinentu**. Jižní Afrika je považována za **obchodní a finanční centrum** kontinentu s dobře rozvinutou finanční a kapitálovou infrastrukturou. **Angličtina** je zde oficiálním jazykem, odpadá proto komunikační bariéra. Země se řadí mezi **exportéry zemědělských plodin**, významná je produkce obilnin, zvláště pak kukuřice, ovoce, zeleniny a z živočišné výroby zejména drůbež a hovězí.

4.5.2 Slabé stránky

Slabé stránky vyjadřují nedostatečné, či nefungující faktory ovlivňující stav ekonomik.

Brazílie

Příjmová nerovnost a chudoba patří mezi palčivé problémy země. Sedm milionů obyvatel zde žije v absolutní chudobě, trpí podvýživou a negramotností, zatímco pouhá pětina obyvatel disponuje více než polovinou celkových příjmů. Významnou slabou stránkou, která brání rozvoji země, je **přebujelost veřejného sektoru a špatný institucionální rámec** spojený s všudypřítomnou **byrokracií**. S tím souvisí také časté korupční skandály, které v zemi vyvolávají stále častější protestní akce. **Infrastruktura a doprava** patří mezi oblasti, ve kterých je významný prostor pro zlepšení. Dopravní situace v zemi je často označována za chaotickou. Silniční síť i letecká doprava jsou přetížené, železniční síť je velmi zastaralá a málo rozvinutá. K určitému pokroku došlo v souvislosti s konáním fotbalového mistrovství světa v roce 2014, kdy se na severovýchodě země modernizovala část infrastruktury. **Slabý vzdělávací systém** není schopen poskytovat pracovníky s potřebnými dovednostmi pro ekonomiku, která přechází na ekonomiku poháněnou inovacemi. Kvalita veřejných škol se sice zlepšuje, stále ale není na dostatečné úrovni. Mezi slabé stránky země v neposlední řadě patří také **nízká bezpečnost, vysoká kriminalita, rozsáhlý nelegální obchod s drogami**, a to zejména na okrajích velkých měst a v chudinských čtvrtích,

kde v zásadě platí vlastní zákony jejich obyvatel. Stabilitě příliš nepřispívají ani **lokální konflikty** na nezajištěné amazonské hranici.

Rusko

Slabinou Ruska vyplývající z jeho velké rozlohy je **nepříznivé podnebí**, terén a nutnost překonávat **velké vzdálenosti**. **Nepříznivý demografický výhled** bude ovlivňovat ekonomiku Ruska již v blízké budoucnosti. Stárnutí obyvatelstva a úbytek ekonomicky aktivního obyvatelstva se pravděpodobně stane brzdou rozvoje země. Problematická je rovněž **vnitropolitická situace** země a poněkud svérázné pojetí demokracie doprovázené cenzurou tisku či represemi vůči opozici. S tím souvisí neefektivní činnost institucí, praktikování korupce a ochranářství. **Vysoká inflace**, která je v Rusku problémem již od 90. let, snižuje poptávku a tím i reálný produkt. Inflaci ovlivňují zejména rostoucí ceny potravin na světových trzích a nízké tempo domácí výroby v potravinářském průmyslu. **Velmi vysoká příjmová a sociální nerovnost** je slabou stránkou země společně s omezenou sociální mobilitou a slabou sítí sociálního zabezpečení. **Špatný stav dopravní infrastruktury**, která buď neexistuje vůbec, nebo je velmi zastaralá, znemožňuje rozvoj průmyslu, přepravu zboží a izoluje periferní regiony. **Potravinovou nesoběstačnost** vnímá jako problematickou řada ruských představitelů, kteří se snaží soběstačnost posilovat, aby demonstrovali nezávislost na svých ideových konkurentech. V oblasti **životního prostředí** jsou vykazovány vysoké hodnoty emisí CO₂ způsobené extenzivním růstem ekonomiky. Existuje zde jen slabá regulace, která navíc není dostatečně vymáhána.

Indie

HDP na obyvatele v Indii dosahuje stále velmi nízkých hodnot (v roce 2013 jen 1509 USD), životní úroveň obyvatelstva je nízká. Třetina obyvatelstva se potýká s **extrémní chudobou**, nemá přístup k základní zdravotní péči či vzdělání. Sociální a ekonomickou **diferenciaci** umocňuje přetrvávající kastovní systém. Navazujícími problémy jsou **přelidnění země**, **negramotnost** velké části obyvatelstva a rozšířená dětská práce. Trvale **vysoká míra inflace** pohybující se kolem 10 %, která odrazuje potenciální investory od investování v zemi, je rovněž slabou stránkou. Limitujícím faktorem pro růst hospodářství je rozvoj zastaralé a nedostatečné či chybějící **infrastruktury**, a to jak dopravní, tak energetické. V oblasti dodávek elektrické energie dochází k častým výpadkům a ztrátám při přenosu energií. Miliony domácností, zejména na venkově, nemají vůbec zavedenou elektřinu.

Čína

Stejně jako tomu je u předchozích zemí BRICS, i Čína se potýká s velkou **příjmovou a sociální diferenciací**. Nerovnovážený je také vývoj příjmů a spotřeby obyvatel na venkově a ve městech či na pobřeží. Jednotlivé regiony země se rozvíjejí rozdílným tempem. **Porušování lidských práv** je velkým tématem, za které je Čína kritizována. Často dochází k omezování svobody tisku a slova, kdy jsou novináři vězněni za příliš kritické zpravodajství, internet je cenzurován. Diskriminace žen je stále přítomna v zaměstnání, vzdělávání i zdravotní péči. Omezeno je také zakládání nezávislých odborových organizací. Mučení je běžnou součástí policejních výslechů. Země je také známá brutálním potlačováním etnických nepokojů, například v Tibetu. Čína je největším světovým znečišťovatelem životního prostředí. **Znečištěné životní prostředí** je daní intenzivní industrializace, která v zemi probíhá. Vliv ekonomiky Číny na životní prostředí je tak ohromný, že ovlivňuje jeho celosvětový stav. Stále zde existují značné **překážky pro vstup na trh**. Řada **administrativních překážek** brání v rozvoji malých a středních podniků. Například získání stavebního povolení zde trvá v průměru 274 dní. Podnikatelské prostředí se teprve formuje. Dále se Čína potýká s vysokou mírou **korupce** a **nedostatečnou ochranou autorských práv**. Zahraničním firmám je doporučováno včas si registrovat svá duševní práva a po vstupu na čínský trh tuto registraci opakovat.

Jižní Afrika

Vysoká nezaměstnanost se pohybuje kolem 25 %, místní zaměstnanci se vyznačují nízkou produktivitou práce. Nezaměstnanost vyvolává rostoucí **kriminalitu**, špatnou kvalitu života a chudobu. Vysoká kriminalita zvyšuje náklady na bezpečnost a může odradit investory od realizace investic v zemi. V Jižní Africe je také významná **příjmová nerovnost**, která je navíc umocněná rasovou diferenciací. **Nedostatečná kapacita vodohospodářské a energetické infrastruktury**, časté výpadky elektřiny, patří rovněž mezi slabé stránky země.

4.5.3 Příležitosti

Příležitosti zahrnují možnosti, jejichž využití by přispělo k překonání slabých stránek a rozvoji stránek silných.

Brazílie

Přírodní bohatství je jak silnou stránkou, tak příležitostí, musí být však využíváno udržitelným způsobem. Rozsáhlá ropná pole posouvají Brazílii mezi největší světové producenty ropy a tedy také mezi významné hráče globálního energetického sektoru. Ve využití **vodní energie** zaujímá Brazílie vedoucí pozice. Nacházejí se zde některé největší vodní elektrárny světa, například Itaipu na hranici s Paraguayí. Potenciál země se skrývá také v **turismu**, ročně zemi navštíví miliony turistů. Lákadlem jsou pláže, velká města či nejvodnatější a nejdelší řeka světa Amazonka. Velkou příležitostí pro Brazílii je větší **zapojení do mezinárodního obchodu**. Postupně sice dochází ke snižování bariér obchodu, ale otevřenost ekonomiky je stále poměrně malá. Jednou z příležitostí země je expanze **přímých zahraničních investic do ekonomiky**. Zdejší vláda usiluje o vytváření příznivého investičního prostředí s cílem přilákat co nejvíce zahraničních investorů. Brazílská ekonomika se vyznačuje zásobou **inovací** a rychlou implementací nových technologií. To by mělo vést ke zvyšování efektivnosti a snižování množství potřebných vstupů. Země má poměrně **příznivý demografický výhled**, který ovlivňuje růstový potencionál země, míru úspor a investic. Demografické okno se zde dle předpokladů bude zavírat v letech 2020 – 2025 a do té doby by tedy měl podíl produktivního obyvatelstva výrazně převažovat podíl neproduktivní složky populace.

Rusko

Velký potenciál země spočívá ve **střední třídě**, na jejíž podporu by se mělo Rusko zaměřit. Ze skupiny BRICS vykazuje Rusko nejvyšší **HDP na obyvatele** a reálné příjmy obyvatel rostou. S tímto růstem před současným zhoršením ekonomické situace stoupala také poptávka po spotřebním zboží a rovněž investiční poptávka. Příležitosti k rozvoji země lze spatřovat v nedostatečně rozvinutém, málo diversifikovaném **ruském průmyslu a sektoru služeb**. Postupná **modernizace** průmyslu, implementace nových technologií a rozvoj infrastruktury lze též vidět jako příležitost. Podpora **malých a středních podniků**, usnadnění podnikání, snazší získání stavebních povolení a elektrifikace by vedlo k tvorbě pracovních příležitostí, upevnilo by sociální stabilitu a hospodářský růst.

Indie

Příležitostí pro Indii je zejména **obrovský, nenasyčený vnitřní trh** s rostoucí poptávkou po spotřebním zboží, která vychází od rozrůstající se střední třídy. Tento trh představuje příležitost jak pro indické firmy, tak pro firmy, které do Indie dovážejí své zboží. Faktorem zvýhodňujícím Indii před mnoha jinými rozvojovými státy, je **angličtina**, která je zde oficiálním jazykem, a používá se na všech úřadech, bankách, v turistických oblastech i obchodech. Nadnárodní korporace tak nemusejí vynakládat úsilí a finance na výuku zdejšího jazyka. V Indii existuje **silný soukromý sektor** a důležitou roli zde hrají malé a střední podniky. Potenciál země se nachází v oblasti služeb spojených s **turismem**. Indie je zemí s bohatým kulturním dědictvím a lákadlem jsou také velkoměsta, Himaláje či pláže. Plnému využití tohoto potenciálu však brání zdejší špatná infrastruktura, nedostatečná síť ubytování a přetrvávající povědomí o Indii jako o rizikové zemi s nízkým standardem. Příležitostí Indie je snižování míry protekcionismu a postupné odstraňování překážek obchodu, které umožňuje větší **zapojení do mezinárodního obchodu**.

Čína

Zvyšování mocenského potenciálu země má velký vliv na mezinárodní systém. **Stabilita** oblasti působí dobrým dojmem na investory. Zřejmou konkurenční výhodou Číny je **disciplinovanost a pracovitost** zdejších obyvatel, kteří jsou zvyklí pracovat mnoho hodin denně. Cílem **politické a ekonomické expanze Číny v Africe** je především snaha získat přístup k africkým zdrojům a trhům. Pokračující upevňování vztahů s africkými zeměmi vede k zabezpečení dostatku přírodních zdrojů pro rozvoj Číny, k rozšiřování odbytišť pro čínský export a k vytváření nových investičních možností.

Jižní Afrika

V zemi je velmi **silný sektor služeb**, které tvoří 70 % HDP. Jedná se zejména o bankovní a finanční služby, které jsou na úrovni světového standardu. Na velmi dobré úrovni je zde **ochrana duševního vlastnictví a vlastnická práva**. JAR se vyznačuje **příznivým investičním prostředím**. Zahraniční investice mohou směřovat do všech sektorů ekonomiky bez souhlasu vlády a v naprosté většině také bez zapojení místních dodavatelů či pracovníků. V zemi existuje velké množství pobídkových programů, které jsou zaměřeny na **výzkum a vývoj** či na transfer technologií. JAR je považována za **vstupní bránu** do rozvíjející se subsaharské oblasti Afriky. Investoři využívají dominantního postavení

země, díky kterému má JAR dobrý přístup na další africké trhy. V zemi je nejrozsáhlejší a nejmodernější **dopravní infrastruktura** v celé Africe. V Jižní Africe je velmi **mladá populace**, průměrný věk obyvatelstva je necelých 26 let.⁵⁰

4.5.4 Rizika

Rizika představují hrozby, které omezují růst či rozvoj a brání pozitivním změnám.

Brazílie

Vlny **drastického sucha** v zemi mají mimo jiné za následek navyšování počtu lidí žijících bídým způsobem života. Poslední vlna sucha byla zaznamenána od února letošního roku a řadí se mezi největší za posledních 80 let. Dochází k vyčerpání zásob vody ve vodních nádržích a s problémy s pitnou vodou se potýká více než třetina obyvatel.⁵¹ Nedostatek vody je způsoben také špatným stavem vodovodů, znečištěním vodních toků a devastací lesů a mokřadů, jejichž funkcí je zadržovat dešťovou vodu. **Špatné hospodaření s vodou a odlesňování** vede k řadě dalších problémů, jako jsou změny mikroklimatu či záplavy v důsledku příválových dešťů. Voda je přitom základní výrobní vstup pro průmysl, zemědělství, výrobu energie, ale je také nezbytnou podmínkou existence života na Zemi. Rizikem, se kterým by měla Brazílie počítat, je promítnutí nedostatku vody v energetice, jelikož výroba elektřiny zde probíhá z převážné části ve vodních elektrárnách. Rizikem je také **příjmová nerovnost**, která brzdí hospodářský rozvoj a je výsledkem řady dílčích problémů, nerovnosti příležitostí plynoucích z diskriminace na základě rasy či pohlaví. Velkým rizikem může být **celková situace** v zemi, kdy zejména v posledních letech a měsících dochází k četným protestním akcím proti hlavě státu, proti tvrdým praktikám policejního aparátu a korupčním skandálům (např. ropná společnost Petrobras). Lidé jsou také nespokojeni se stagnací hospodářství a postrádají konkrétní činy vedoucí k výraznějšímu ekonomickému oživení. **Nedostatečné investice do** výstavby kvalitní **infrastruktury** vedou k neochotě investorů investovat svůj kapitál v Brazílii, a tak omezují dynamiku rozvoje ekonomiky.

Rusko

Hlavním faktorem, který ovlivňuje rozvoj Ruska, je vysoká **závislost na vývozu surovin**, které se vyznačují nízkou přidanou hodnotou. Když dochází na světovém trhu s nerostnými surovinami k poklesu jejich cen, výrazně se snižují také příjmy ruského státního

⁵⁰CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, ref. 39.

⁵¹WALLSTREETDAILY. *Drought Hurts Brazil's Economy, Helps Commodities* [online]. 2015 [cit. 5.4.2015]. Dostupné z: <http://www.wallstreetdaily.com/2015/02/19/brazil-drought-economy-commodities/>

rozpočtu. Výkyvy a zejména **pokles ve světových cenách ropy a zemního plynu** způsobují v zemi obavy. Rusko je závislé na cenách za barel ropy (tj. 159 litrů) a zemního plynu, který se obchoduje ve formátu 1000 krychlových metrů. Ke 2. 4. 2015 stál barel ropy 55,21 USD.⁵² Nízká cena ropy je zdůvodňována jejím přebytkem na trhu, rozvojem americké a kanadské břidlicové těžby a stagnujícími ekonomikami. Nízké ceny ropy mají negativní vliv na státní rozpočet, jeho příjmy klesají. Uvádí se, že k udržení vyrovnaného rozpočtu je zapotřebí cena ve výši alespoň 100 USD za barel.⁵³ **Nedostatečná diversifikace průmyslu**, který je zaměřen především na energetiku a navazující odvětví, je rovněž rizikem. Růstu a rozvoji země nepochybně brání současná situace na Ukrajině, kdy po tom, co Rusko začalo narušovat svrchovanost Ukrajiny, byly na federaci uvaleny **sankce** ze strany EU, USA, Kanady, Austrálie a dalších zemí, které nesouhlasí s narušováním či ohrožováním územní celistvosti a nezávislosti Ukrajiny. Tyto sankce byly několikrát zpřísněny a týkají se různých oblastí od zákazu vstupu na území, přes zmrazení vkladů až po ekonomické sankce, které mají na Rusko největší dopad. Aktuálním problémem je probíhající **měnová krize**, kdy došlo k prudkému oslabení rublu v souvislosti s poklesem cen ropy a politickou situací. Rizikem spojeným s rozlehlostí země jsou **klimatické změny** a **obtížná přístupnost** některých oblastí, které společně se **špatným stavem infrastruktury** mohou odradit potenciální investory. Další hrozby plynou z **demografické situace** v zemi – stárnoucí populace, úbytku pracovní síly a také celkového vymírání obyvatelstva, kdy míra porodnosti se nachází pod reprodukční úrovní.⁵⁴

Indie

Dodávky energie se potýkají s deficitem mezi výrobou a dynamicky rostoucí spotřebou. Jsou navíc ovlivněny klimatickými podmínkami, v období sucha a horka se zvyšuje spotřeba užíváním klimatizace a dochází k poklesu výroby v hydroelektrárnách. **Slabá a neefektivní politika** současné vlády, která nečiní potřebné kroky pro oživení ekonomiky, může ohrozit nadějný ekonomický růst a také důvěru investorů. Stabilitu země narušuje existence desítek vzájemně nesrozumitelných jazyků, náboženství a kulturních tradic. Tato **roztříštěnost** často vede k etnickým a náboženským konfliktům. Bezpečnostní situaci ohrožuje také stálé napětí

⁵²KURZY. *Ropa Brent* [online]. 2015 [cit. 6.4.2015]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/komodity/ropa-brent-graf-vyvoje-ceny/>

⁵³AENEWS. *Hlavní sankce proti Rusku: nízké ceny ropy*. [online]. 2015 [cit. 6.4.2015]. Dostupné z: <http://aeronet.cz/news/hlavni-sankce-proti-rusku-nizke-ceny-ropy-saudska-arabie-ve-sluzbach-usa-stejne-jako-pri-rozpadu-sovetskeho-svazu-chceme-li-znicit-cinu-ceny-ropy-zvysime-chceme-li-znicit-rusko-ceny-ropy-snazim/>

⁵⁴PENÍZE NAVÍC, ref. 47.

mezi Indií a Pákistánem kvůli území Kašmíru. Jako hrozba může být vnímán také fakt, že **rozvoj založený na službách** je poměrně **vzácný** a obvykle využíván menšími ekonomikami, ostrovními státy či tzv. „daňovými ráji“. U takto velké země se jedná o raritu.

Čína

Energetická náročnost rozvoje je zásadní faktor ohrožující ekonomický růst Číny. Uspokojovat rostoucí spotřebu surovinových zdrojů a energií bude stále obtížnější. **Závislost na dovozech energetických surovin** je velmi limitujícím faktorem růstu, již v současnosti je Čína největším světovým dovozcem ropy. Tato hrozba je umocněná vysokou energetickou náročností rozvoje země. **Demografický vývoj** reálně ohrožuje také ekonomický vývoj země. Hlavními problémy jsou stárnutí populace a negativní důsledky politiky jednoho dítěte. **Politika jednoho dítěte**, která započala v 70. letech 20. století, je jednou z příčin stárnutí populace Číny a nevyrovnaného poměru mužů a žen ve společnosti. V současnosti si dvě děti mohou pořídit pouze rodiny, kde je alespoň jeden z rodičů jedináček, příslušníci etnických menšin či rodiny žijící na venkově. **Migrace obyvatel z venkova do měst** vyvolává tlak na prostor pro výstavbu, zlepšení infrastruktury a zkvalitnění sociálních služeb.

Jižní Afrika

Bezpečnostní situace v zemi je velmi špatná, operují zde organizované kriminální skupiny, častým cílem trestné činnosti jsou turisté. Vysoká kriminalita znemožňuje rozvoj cestovního ruchu v zemi, který by mohl zvýšit příjmy státního rozpočtu. Jižní Afrika oplývá divokou přírodou, nedotčenými oblastmi rezervací, ale i zajímavou architekturou koloniálních měst. **Odchod kvalifikovaných pracovníků** ze země je dalším problémem, se kterým se JAR musí vypořádat, a to zejména v oblasti zdravotnictví. Tzv. „brain drain“ způsobuje kromě ztrát lidského kapitálu také ztráty fiskální a navíc zvyšuje produktivitu zemí, do nichž kvalifikovaní pracovníci odcházejí, čímž se ještě více prohlubuje rozdíl v ekonomické úrovni mezi rozvojovými a rozvinutými zeměmi. **Pozůstatky apartheidu** ve formě přetrvávající rasové nesnášenlivosti mezi obyvateli budou ve společnosti patrné pravděpodobně ještě několik generací.

SWOT analýza v grafickém provedení, zahrnující společné vlivy a faktory všech zemí BRICS, je součástí přílohy č. 5, graficky znázorněné SWOT analýzy jednotlivých zemí jsou obsaženy v příloze č. 6.

4.6 Doporučení

Následující text obsahuje doporučení vypracovaná na základě SWOT analýzy, která by měla pozitivním způsobem přispět ke stavu jednotlivých zemí.

Brazílie

Brazílie by se měla řídit heslem, které nese její vlajka - „Ordem e Progresso“, tedy „Řád a pokrok“. V první řadě je potřebné napravit nedostatky v oblasti veřejného sektoru a institucionálního rámce. Zapotřebí je zavést patřičné zákony a útvary pro potírání a boj s korupcí a především tyto zákony striktně vymáhat takovým způsobem, aby korupce nenarušovala stabilitu a konkurenci v hospodářství, politice i společnosti. Neakceptovatelná je situace, kdy je do korupčních skandálů zapojená i hlava státu a vysocí představitelé vlády, což by mohlo vést až ke kleptokracii.

V oblasti příjmové nerovnosti by měly být též učiněny kroky k jejímu zmírnění. Nerovnost totiž vede k oslabení sociálního systému, stability, bezpečnosti a narušuje tak demokratický systém a udržitelnost ekonomického růstu. K řešení tak závažného problému je však zapotřebí silnějších institucí a schopnějších politiků, což vyžaduje nemalé úsilí. Současné politické zastoupení by mělo činit kroky k zlepšení rovného přístupu ke vzdělání a zdravotní péči, upravit daňovou a sociální politiku. Důležitou roli v této problematice hraje podnikatelský sektor, který by měl v řešení nerovnosti spatřovat významné příležitosti pro rozšíření trhu a dosahování vyšších zisků.

V oblasti životního prostředí je také mnoho prostoru pro zlepšení. Potřebné jsou zejména technologické inovace v oblasti vodního hospodářství a racionální využívání vody. Špatný stav vodovodního potrubí, kterým prosakuje voda, by měl být řešen zdokonalením či obnovou stávající infrastruktury, což by vedlo ke značnému omezení plýtvání. Řešením nedostatku vody by mohla být také výstavba infrastruktury k regulaci vodních toků, opětovné využívání vody či odsolování. Správné cenové ohodnocení vody by mohlo rovněž vést k jejímu úspornějšímu využívání. Omezeno by mělo být odlesňování, které k nedostatku vody přispívá a způsobuje také narušení klimatu, snižování biodiverzity a eroze půdy.

Rusko

Překonání současného úskalí je z velké části v rukou prezidenta Putina. Pokud by stáhl své jednotky z východní Ukrajiny, přiměl by západní země ke zrušení sankcí a ulehčil by tak stavu ruské ekonomiky. Upřednostňovány by měly být spíše ekonomické zájmy země a potažmo blaho obyvatelstva než územní expanze. Snížení vojenských výdajů by státnímu rozpočtu rovněž přispělo. Stát by měl upustit od posilování svého vlivu v oblasti průmyslu, kde dochází k rozšiřování vlivu státních korporací pod přímou kontrolou vlády a měl by být dán větší prostor a důvěra soukromému podnikání.

K celkovému rozvoji země je zapotřebí výstavba a modernizace infrastruktury. Ta je v zemi v katastrofálním stavu a problematická je zejména na východě země, kde leží rozsáhlá neobydlená území. Ta přitahují asijské obyvatele z východu, což by v budoucnu mohlo vést k další geopolitické krizi. Rusko by se mělo více zaměřit na řešení interních problémů země a omezit agresivní prosazování svých zájmů.

Bojovat by se mělo také s všudypřítomnou korupcí, která je zde chápána jako prostředek k dosažení cíle. Při prokázání korupčního chování u administrativních a vládních postů, by tito činitelé měli být propuštěni ze svých míst. Pozornost by měla být věnována diverzifikaci exportu zejména do oblasti východní Asie, kde se nacházejí země jako Jižní Korea, Japonsko a Čína.

Indie

Řada nedostatků v Indii přetrvává vlivem slabé hospodářské politiky vlády, která není schopna dokončit důležité finanční a ekonomické reformy. Tempo růstu by mohlo být vyšší, pokud by se snížily vysoké úrokové sazby. Touto cestou se také vydala centrální banka Indie, která v letošním roce již dvakrát snížila repo sazbu na současných 7,5 % ve snaze podpořit růst ekonomiky. Problematické je smýšlení indických politiků, kteří věří, že věci se zlepší samy a k oživení ekonomiky dojde bez jakýchkoliv zásahů. Ve skutečnosti ekonomika Indie potřebuje nutně nové stimuly a přitáhnout více přímých zahraničních investic.

Země by měla využít potenciálu, který představuje obrovská masa lidského kapitálu, kterému by mělo být poskytováno kvalitnější vzdělání. V sektoru služeb vzniká velké množství pracovních míst, které však vyžadují kvalifikovanou pracovní sílu. Pro chudé, nevzdělané obyvatelstvo jsou tedy nedosažitelné.

Než dojde k vybudování kvalitní infrastruktury, která umožní efektivní přesun zboží, měla by se Indie nadále zaměřovat na vývoz služeb a outsourcing. Nespolehlivé dodávky energie mohou mít velmi negativní vliv na ekonomický růst země, proto je zapotřebí dokončit projekty v oblasti energetiky a výstavbu nových zdrojů energie co nejdříve.

Čína

Nejdůležitějším doporučením pro Čínu je setrvat na cestě liberalizace, uvolňování komunistického režimu, otevírání se okolnímu světu a nástupu tržní ekonomiky. Pevnější začlenění do mezinárodních ekonomických vztahů umožňuje lepší příležitosti vstupu na zahraniční trhy a tím i větší přístup k moderním technologiím a zahraničnímu kapitálu.

Čína by měla přehodnotit svou jednostrannou exportní orientaci a více se soustředit na svůj rozsáhlý domácí trh, který skrývá obrovský potenciál. Současně by se měla snažit zajistit blahobyt pro všechny vrstvy obyvatelstva. Ekonomický růst je sice pozitivní ukazatel, ale nemusí být spojen se životním štěstím obyvatel. Vhodný je také strategický přístup podporující zajištění dodávek surovin ze zahraničí prostřednictvím udržování vzájemně výhodných vztahů s producenty (rozvojovými) zeměmi. Nemělo by se přitom zapomínat na ochranu lidských práv a životního prostředí, aby mohla být konkurenceschopnost zvyšována v dlouhodobém horizontu. Investovat by se mělo do alternativních zdrojů energie a čistých technologií. Dalším doporučením je další uvolnění politiky jednoho dítěte, které by přispělo ke zmírnění procesu stárnutí populace.

V souvislosti s postupující urbanizací a znečišťováním životního prostředí je důležité řešit také otázku potravinové bezpečnosti. Potravinová soběstačnost by měla být podpořena ochranou půdy a větší podporou zemědělců. Zanedbávanému venkovu by se mělo dostat větší pozornosti, aby se omezila migrace venkovského obyvatelstva do měst.

Jižní Afrika

Důležité je činit kroky k překonání příjmové a sociální nerovnosti v zemi, a to zejména vytvářením nových pracovních míst, rozvojem pracovních sil a zlepšením přístupu ke vzdělání. Zmírněním příjmové nerovnosti a zvýšením životní úrovně obyvatelstva by došlo ke snížení kriminality a zlepšení bezpečnostní situace v zemi, což by přilákalo více investorů a turistů, kteří by přispěli ke zvýšení příjmů do státního rozpočtu země.

V oblasti omezení odchodu kvalifikovaných pracovníků ze země by mělo rovněž dojít k pokroku, a to například formou poskytování zvláštních výhod těmto pracovníkům či zdaněním odlivu mozků. Nejlepším řešením by ovšem bylo vytvořit v zemi takové podmínky, aby občané ze země vůbec neodcházeli, tj. zlepšit zdejší ekonomické a sociální podmínky. Pokud již pracovníci ze země odejdou, měly by být učiněny potřebné kroky pro jejich motivaci k návratu.

4.7 Srovnání zemí BRICS na základě SWOT analýzy

Z výše provedené analýzy vyplývá, že země BRICS mají stále velký potenciál, ale také značný prostor pro zlepšení. Existují zde prvky, které spojují všechny země, ale také obrovské odlišnosti. Zemí s největším potenciálem dalšího růstu je **Čína**, jejíž zmíněné silné stránky společně s příležitostmi vytvářejí zdravý předpoklad pro další růst a posilování vlivu ve světové ekonomice. Z Číny se stává stále silnější globální hráč, což dokazuje také chování ostatních světových mocností, které vůči Číně praktikují velmi opatrnou diplomacii a příliš se nevyjadřují k vnitřním problémům země. Druhé místo patří **Indii**, která se svou početnou populací a vysokými tempy růstu stále více hlásí o slovo v globálním uspořádání současného světa. Rozvoj Indie probíhá pomaleji než v Číně, ale rozhodující je, zda bude mít delší a udržitelnou podobu. Na třetím místě by se při srovnání zemí BRICS umístilo **Rusko**, které vykazuje z této skupiny nejvyšší hodnoty HDP na obyvatele. Potenciál země je však úzce svázán s konfliktem na Ukrajině. Pokud by došlo k eskalaci tohoto konfliktu, uvalení dalších sankcí, případně úplnému zastavení obchodu mezi Ruskem a západními státy (zejména EU), ekonomický vývoj země by byl velmi poškozen. Na čtvrtém místě se nachází **Brazílie**, jejíž ekonomické ukazatele se podobají těm ruským, HDP na obyvatele je však o 3000 USD nižší. Na posledním místě se nachází **Jižní Afrika**, která čelí vysoké nezaměstnanosti, kriminalitě a slabému růstu HDP.

Následující tabulka 4.13 poskytuje přehled hodnocení zemí BRICS dle GCI, WCY, WB a dle vlastní analýzy, ve které byl uvažován makroekonomický vývoj zemí, multikriteriální hodnocení zemí dle GCR, WCY a WB a také výsledky SWOT analýzy.

Tab. 4.13 Pořadí zemí BRICS dle jednotlivých hodnocení

	GCI	WCY	WB	Vlastní hodnocení
Brazílie	4.	5.	4.	4.
Rusko	2.	2.	2.	3.
Indie	5.	3.	5.	2.
Čína	1.	1.	3.	1.
Jižní Afrika	3.	4.	1.	5.

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky 4.13 vyplývá, že nejvíce konkurenceschopnou zemí je Čína, dále Rusko, Jižní Afrika, Indie a nejméně konkurenceschopná je Brazílie. Je zřejmé, že žádná z uvedených hodnocení se zcela neshodují. Je tomu tak kvůli užití odlišných kritérií a také zahrnutí různého počtu zemí. Důležitý vliv hraje rovněž fakt, že každou zemi hodnotí jiný tým expertů a velmi záleží také na osobním úsudku hodnotitelů. Je velmi zajímavé sledovat, jak se ekonomiky BRICS rozvíjejí a zda budou schopny naplnit prognózy a očekávání, která jsou do nich vkládána.

5 Závěr

Diplomová práce je zaměřena na téma konkurenceschopnosti zemí BRICS. Světová ekonomika je složitý globální systém, jemuž dosud dominovala tzv. triáda – USA, západní Evropa a jihovýchodní Asie. Tato vyspělá světová centra mají dominantní postavení i dnes, ale jejich pozice je oslabována v důsledku růstu takových zemí, jako je Brazílie, Rusko, Indie, Čína či Jižní Afrika, které zvyšují svou poptávku po surovinách, zboží i investicích.

Hodnocení konkurenceschopnosti států je prováděno od konce 70. let 20. století a ve větším rozsahu pak zejména od 90. let 20. století. Snaha stát se konkurenceschopným se v posledních dvaceti letech stává cílem nejen podniků, ale také součástí hospodářských politik států či uskupení států, jako je např. Evropská unie. Neexistuje jediná definice, ale celá řada neurčitých a často mnohoznačných vymezení. Samotný pojem konkurenceschopnost proto nemá v absolutním vyjádření velký význam. Důležitý je při komparaci dvou subjektů, kdy porovnáváme jejich vzájemné postavení a vnímáme ho jako lepší či horší postavení. Hodnocení konkurenceschopnosti států je prováděno mezinárodními ekonomickými institucemi, jako je např. Světové ekonomické fórum či Mezinárodní institut rozvoje řízení, a je založeno na sledování různých dílčích kritérií, na jejichž základě jsou následně sestavovány žebříčky konkurenceschopnosti. Cílem zemí je pak umístit se v těchto žebříčcích na co nejlepší pozici.

Tato diplomová práce se zabývá hodnocením konkurenceschopnosti zemí BRICS, které se řadí mezi emerging markets, čili ekonomiky, které zaznamenaly prudký rozvoj a stále více se podílejí na světovém dění. V současnosti země BRICS tvoří téměř 30 % světového HDP a roste také jejich podíl na světových exportech a přímých zahraničních investicích. Prudký rozvoj zkoumaných zemí však sebou nese také značná negativa, mezi kterými dominuje zejména energetická náročnost hospodářství a s tím související zátěž životního prostředí.

Dle společnosti Goldman Sachs se země BRICS stanou do roku 2050 dominantními hráči světové ekonomiky. Cesty k naplnění této prognózy se však u jednotlivých zemí značně liší. Důvodem je rozdílná historie zemí, zásoba výrobních faktorů, politické zázemí, ale také přírodní podmínky či kulturní zvyky. Ne všechny země se podílejí na úspěchu BRICS stejným dílem, pouze Číně a Indii se daří zvyšovat svůj podíl na světovém HDP. Každá země má svá specifika a růstové perspektivy.

Brazílie je největší zemí Jižní Ameriky s rozsáhlým přírodním bohatstvím a příznivým demografickým vývojem. Pokud se zde podaří zlepšit makroekonomickou stabilitu, přilákat více investorů a využívat efektivně zásoby strategických surovin, naplní Brazílie pozitivní prognózy ekonomického vývoje. Překážkou by zde mohlo být zejména špatné hospodaření s přírodními zdroji, neefektivní činnost institucí a nekvalitní infrastruktura.

Rusko je nejvyspělejší zemí skupiny, jeho HDP na obyvatele dosahuje nejvyšších hodnot. Je to rozlohou největší země světa, na jejímž území se nachází velké zásoby nerostných surovin, zejména ropy a zemního plynu. Ekonomika je v zásadě vystavěna na energetice, což je největší hrozbou pro Rusko, jelikož zásoby surovin budou jednou vyčerpány a zpracovatelský průmysl není dostatečně rozvinut. Nepříznivé jsou zde také prognózy demografického vývoje.

Indie je dle HDP na obyvatele nejméně rozvinutou zemí BRICS, která se musí vypořádat s přelidněním, extrémní chudobou a nedostatečnou infrastrukturou. Její mladá, nejpočetnější populace světa však skrývá ohromný potenciál, který je základním faktorem ekonomického růstu.

Čína je největší a nejrychleji rostoucí ekonomikou ze všech zemí BRICS. Obvykle se nachází na předních příčkách ukazatelů různého druhu, a to v pozitivním i negativním smyslu. Předpokládá se, že do roku 2020 se stane největší ekonomikou světa. Přední příčky zaujímá také v oblasti exportu a importu zboží a služeb. Čína však také čelí řadě výzev, mezi které patří nepříznivý demografický vývoj, znečištění životního prostředí či porušování lidských práv.

V roce 2011 se k seskupení připojila Jižní Afrika, která představuje nejsilnější ekonomiku afrického kontinentu a je tak pro ostatní země důležitým strategickým partnerem na tomto území. Země oplývající velkým přírodním bohatstvím však musí řešit vysokou nezaměstnanost a kriminalitu.

Společnými hrozbami, které mohou být zároveň vnímány jako výzvy, jsou negativní dopady rozvoje na životní prostředí, vysoká energetická náročnost rozvoje, vypořádání se s demografickým vývojem a příjmovou a sociální nerovností. Demografický vývoj bude v jednotlivých zemích odlišný, ale ve všech případech bude ovlivňovat růstový potenciál země, míru úspor a investic a míru spotřeby.

Sílicí vliv Brazílie, Ruska, Indie, Číny a JAR ve světě je možné sledovat v různých oblastech. Aktuálně se nejvíce hovoří o vytvoření banky BRICS, která bude financovat množství rozvojových projektů a bude významnou konkurencí Světové banky a Mezinárodního měnového fondu. Tím dojde také k posílení globální soutěže s EU a USA.

Často diskutovanou otázkou je, zda je Jihoafrická republika zařazována právem mezi trhy s největším potenciálem. Přidružením JAR k BRIC se ostatním zemím otevřela možnost vstupu na africký trh, který vytváří téměř třetinu HDP subsaharské Afriky. Připojení JAR bylo především strategickým krokem k získání zastoupení na africkém kontinentu, což umožňuje posílení spolupráce mezi rozvojovými zeměmi a má tedy svůj význam zejména z politického hlediska.

Hlavním cílem této práce bylo definovat různé přístupy ke konkurenceschopnosti a jejímu měření a na základě makroekonomických dat, vybraných žebříčků konkurenceschopnosti a SWOT analýzy zhodnotit konkurenceschopnost zemí BRICS. **Dílčím cílem** bylo potvrzení či vyvrácení následujících hypotéz:

Hypotéza 1: BRICS je heterogenní seskupení států.

Hypotéza 2: Konkurenceschopnost zemí BRICS má rostoucí charakter.

První hypotéza byla **potvrzena**. Vývoj jednotlivých zemí má jen málo společných rysů a každá země čelí výzvám specifické povahy, jak bylo analyzováno v kapitole 4.5.

Druhá hypotéza byla **vyvrácena**. Je pravdou, že společně s růstem ekonomické síly zemí BRICS narůstá jejich vliv na světovou ekonomickou, politickou a kulturní situaci, konkurenceschopnost těchto zemí však nevykazuje až na drobné výjimky (například hodnocení konkurenceschopnosti Ruska dle WCY či WB) pozitivní trend.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje

1. BALABÁN, Miloš, RAŠEK, Antonín et al. *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010. 133 s. ISBN 978-80-246-1721-3.
2. BALCAROVÁ, Pavlína a Michal BENEŠ. *Metodologie měření a hodnocení makroekonomické konkurenceschopnosti*. Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky, 2006. 37 s. ISSN 1801-4496.
3. CIHELKOVÁ, Eva. *Aktuální otázky světové ekonomiky: proměny a governance*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012. 247 s. ISBN 978-80-7431-104-8.
4. CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 273 s. ISBN 978-80-7400-155-0.
5. FISHMAN, Ted C. *China, Inc.: Jak Čína drtí Ameriku a svět*. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing, 2006. 280 s. ISBN 80-86851-44-3.
6. KLVAČOVÁ, E., J. MALÝ a K. MRÁČEK. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*. Praha: Professional Publishing, 2008. ISBN 978-80-86946-84-9.
7. KUNEŠOVÁ, H., A. KOCOUREK, P. BEDNÁŘOVÁ, E. CIHELKOVÁ a M. NOVÝ. *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 406 s. ISBN 978-80-7400-502-2.

Články z periodik

8. CIHELKOVÁ, Eva. Nový regionalismus: teorie a projevy ve světové ekonomice. *Politická ekonomie*, 2004, č. 6, s. 808.

Elektronické publikace

9. FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS. *FAO Statistical Yearbook 2013* [online]. Řím: FAO, 2013 [cit. 4.3.2015]. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/018/i3107e/i3107e.PDF>
10. SCHWAB, Klaus. *WEF: The Global Competitiveness report 2010 – 2011*. Geneva: World Economic Forum, 2010 [cit. 12.3.2015]. 501 s. ISBN 978-92-95044-87-6. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf

11. SCHWAB, Klaus. *WEF: The Global Competitiveness report 2011 – 2012*. Geneva: World Economic Forum, 2011 [cit.12.3.2015]. 527 s. ISBN 978-92-95044-74-6. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf
12. SCHWAB, Klaus. *WEF: The Global Competitiveness report 2012 – 2013*. Geneva: World Economic Forum, 2012 [cit.12.3.2015]. 527 s. ISBN 978-92-95044-35-7. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf
13. SCHWAB, Klaus. *WEF: The Global Competitiveness report 2013 – 2014*. Geneva: World Economic Forum, 2013 [cit.12.3.2015]. 551 s. ISBN 978-92-95044-73-9. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf
14. SCHWAB, Klaus. *WEF: The Global Competitiveness report 2014 – 2015*. Geneva: World Economic Forum, 2014 [cit.25.2.2015]. 548 s. ISBN 978-92-95044-98-2. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf
15. THE WORLD BANK. *Doing business 2015: Going Beyond Efficiency* [online]. 2014 [cit. 27.2.2015]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB15-Full-Report.pdf>
16. WALLSTREETDAILY. *Drought Hurts Brazil's Economy, Helps Commodities* [online]. 2015 [cit. 5.4.2015]. Dostupné z: <http://www.wallstreetdaily.com/2015/02/19/brazil-drought-economy-commodities/>
17. WILSON, Dominic and Roopa PURUSHOTHAMAN. *Dreaming With BRICs: The Path to 2050*. [online]. 2003 [cit. 20.4.2015]. Dostupné z: <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/archive/archive-pdfs/brics-dream.pdf>
18. WORLD ECONOMIC FORUM. *A Partner in Shaping History* [online]. 2009 [cit. 22. 2. 2015]. ISBN-10: 92-95044-30-4. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_First40Years_Book_2010.pdf

WWW stránky

19. AENEWS. *Hlavní sankce proti Rusku: nízké ceny ropy*. [online]. 2015 [cit. 6.4.2015]. Dostupné z: <http://aeronet.cz/news/hlavni-sankce-proti-rusku-nizke-ceny-ropy-saudska-arabie-ve-sluzbach-usa-stejne-jako-pri-rozpadu-sovetskeho-svazu-chceme-li-znicit-cinu-ceny-ropy-zvysime-chceme-li-znicit-rusko-ceny-ropy-snizim/>

20. CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The Wolrd Factbook. India* [online]. 2015 [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html>
21. CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Factbook. Brazil* [online]. 2015 [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/br.html>
22. CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Factbook. Russia* [online]. 2015 [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rs.html>
23. CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Factbook. South Africa* [online]. 2015 [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sf.html>
24. CZECH FREE PRESS. BRICS - ekonomický a politický protipól USA a EU. *Czechfreepress.cz* [online]. 2013 [cit. 12.2.2015]. Dostupné z: <http://www.czechfreepress.cz/svet-kolem-nas/brics-ekonomicky-a-politicky-protipol-usa-a-eu.html>
25. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Inflace – druhy, definice, tabulky* [online]. 2015 [cit. 4.3.2015]. Dostupné z http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace
26. EUROPEAN PARLIAMENT. *Lisbon European Council 23 and 24 March 2000, Presidency Conclusions* [online]. 2000 [cit. 20.4.2015]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm.
27. INTERNATIONAL BUSINESS TIMES. *India Will Overtake China As World's Fastest-Growing Major Economy By 2017* [online]. 2015 [cit. 8.4.2015]. Dostupné z: <http://www.ibtimes.com/india-will-overtake-china-worlds-fastest-growing-major-economy-2017-world-bank-says-1783446>
28. INTERNATIONAL INSTITUTE FOR MANAGEMENT DEVELOPMENT. *Methodology and principles of Analysis*, IMD World Competitiveness Yearbook [online]. 2014 [cit. 27.2.2015]. Dostupné z: <https://www.worldcompetitiveness.com/OnLine/App/Index.htm>
29. INTERNATIONAL INSTITUTE FOR MANAGEMENT DEVELOPMENT. *World competitiveness online* [online]. 2014 [cit. 27.2.2015]. Dostupné z: <https://www.worldcompetitiveness.com/OnLine/App/Index.htm>

30. INTERNATIONAL INSTITUTE FOR MANAGEMENT DEVELOPMENT. *World Competitiveness Online* [online]. 2015 [cit. 12.3.2015]. Dostupné z: <https://www.worldcompetitiveness.com/OnLine/App/Index.htm>
31. INTERNATIONAL MONETARY FUND. *Report for Selected Countries and Subjects* [online]. 2014 [cit. 4.3.2015]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/02/weodata/weorept.aspx?pr.x=63&pr.y=9&sy=2012&ey=2019&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=935&s=NGDPDPC&grp=0&a=>
32. INTERNATIONAL MONETARY FUND. *World Economic Outlook Database* [online]. 2014 [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/02/weodata/weorept.aspx?pr.x=39&pr.y=10&sy=2013&ey=2013&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=223%2C924%2C922%2C199%2C534&s=NGDPD%2CNGDPDPC&grp=0&a=>
33. INTERNATIONAL MONETARY FUND. *World Economic Outlook Database* [online]. 2015 [cit. 18.4.2015]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=64&pr.y=12&sy=1993&ey=2020&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=922&s=PCPIPC&H&grp=0&a=>
34. KURZY. *Ropa Brent* [online]. 2015 [cit. 6.4.2015]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/komodity/ropa-brent-graf-vyvoje-ceny/>
35. MAPSOFWORLD. *World Mineral Map* [online]. 2012 [cit. 8.4.2015]. Dostupné z: <http://www.mapsofworld.com/world-mineral-map.htm>
36. MINISTRY OF EXTERNAL RELATIONS. *Agreement on the New Development Bank. Brics6.br* [online]. 2014 [cit. 12.2.2015]. Dostupné z: <http://brics6.itamaraty.gov.br/media2/press-releases/219-agreement-on-the-new-development-bank-fortaleza-july-15>
37. PENÍZE NAVÍC. *Demografické perspektivy zemí BRIC se citelně liší* [online]. 2015 [cit. 6.4.2015]. Dostupné z: <http://www.penizenavic.cz/clanky/demograficke-perspektivy-zemi-bric-se-citelne-lisi>
38. UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT. *Total population* [online]. 2015 [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=97>
39. WORLD BANK GROUP. *Ease of Doing Business in Brazil* [online]. 2015 [cit. 15.3.2015]. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/brazil/>

40. WORLD BANK GROUP. *Ease of Doing Business in China* [online]. 2015 [cit. 15.3.2015]. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/china/>
41. WORLD BANK GROUP. *Ease of Doing Business in India* [online]. 2015 [cit. 15.3.2015]. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/india/>
42. WORLD BANK GROUP. *Ease of Doing Business in Russia* [online]. 2015 [cit. 15.3.2015]. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/russia/>
43. WORLD BANK GROUP. *Ease of Doing Business in South Africa* [online]. 2015 [cit. 15.3.2015]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/south-africa/>
44. WORLD TRADE ORGANIZATION. *China* [online]. 2014 [cit. 7.4.2015]. Dostupné z: <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Language=E&Country=CN>

Seznam zkratk

ECB	The European Central Bank Evropská centrální banka
GCI	The Global Competitiveness Index Index globální konkurenceschopnosti
GCR	The Global Competitiveness Report Zpráva o globální konkurenceschopnosti
HDP	Hrubý domácí produkt
HIV	Human Immunodeficiency Virus Virus lidské imunitní nedostatečnosti
IMD	International Institute for Management Development Mezinárodní institut rozvoje řízení
IMF	International Monetary Fund Mezinárodní měnový fond
JAR	Jihoafrická republika
OSN	Organizace spojených národů
PZI	Přímé zahraniční investice
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SARS	Severe Acute Respiratory Syndrome Syndrom náhlého selhání dýchání
WCS	World Competitiveness Scoreboard Žebříček světové konkurenceschopnosti

WCY	World Competitiveness Yearbook
	Ročenka světové konkurenceschopnosti
WEF	World Economic Forum
	Světové ekonomické fórum
WTO	World Trade Organization
	Světová obchodní organizace

Seznam grafů

Graf 4.1 Vývoj tempa růstu HDP (%)

Graf 4.2 Vývoj HDP/obyvatele (USD)

Graf 4.3 Vývoj inflace (%)

Graf 4.4 Vývoj zaměstnanosti (%)

Graf 4.5 Vývoj běžného účtu platební bilance (% HDP)

Graf 4.6 Vývoj PZI v zemích BRICS (mld. USD)

Graf 4.7 Vývoj PZI zemí BRICS v zahraničí (mld. USD)

Seznam obrázků

Obr. 2.1 Struktura indexu globální konkurenceschopnosti

Obr. 2.2 Postup výpočtu pořadí zemí dle WCY

Obr. 4.1 Index globální konkurenceschopnosti pro Brazílii 2014-2015

Obr. 4.2 Index globální konkurenceschopnosti pro Rusko 2014-2015

Obr. 4.3 Index globální konkurenceschopnosti pro Indii 2014-2015

Obr. 4.4 Index globální konkurenceschopnosti pro Čínu 2014-2015

Obr. 4.5 Index globální konkurenceschopnosti pro Jižní Afriku 2014-2015

Seznam tabulek

Tab. 2.1 Váhy subindexů GCI dle etap vývoje ekonomiky

Tab. 2.2 Faktory konkurenceschopnosti dle WCY

Tab. 3.1 Základní ukazatele zemí BRICS, 2013

Tab. 3.2 Vybrané ekonomické ukazatele Brazílie v letech 2004 – 2013

Tab. 3.3 Vybrané ekonomické ukazatele Ruska v letech 2004 – 2013

Tab. 3.4 Vybrané ekonomické ukazatele Indie v letech 2004 – 2013

Tab. 3.5 Vybrané ekonomické ukazatele Číny v letech 2004 – 2013

Tab. 3.6 Vybrané ekonomické ukazatele Jižní Afriky v letech 2004 – 2013

Tab. 4.1 Vývoj konkurenceschopnosti Brazílie dle GCI v letech 2010 - 2014

Tab. 4.2 Vývoj konkurenceschopnosti Ruska dle GCI v letech 2010 - 2014

Tab. 4.3 Vývoj konkurenceschopnosti Indie dle GCI v letech 2010 - 2014

Tab. 4.4 Vývoj konkurenceschopnosti Číny dle GCI v letech 2010 - 2014

Tab. 4.5 Vývoj konkurenceschopnosti Jižní Afriky dle GCI v letech 2010 - 2014

Tab. 4.6 Pořadí zemí BRICS v žebříčku WEF v letech 2010/2011 až 2014/2015

Tab. 4.7 Vývoj konkurenceschopnosti Brazílie dle WCY v letech 2010 - 2014

Tab. 4.8 Vývoj konkurenceschopnosti Ruska dle WCY v letech 2010 - 2014

Tab. 4.9 Vývoj konkurenceschopnosti Indie dle WCY v letech 2010 - 2014

Tab. 4.10 Vývoj konkurenceschopnosti Číny dle WCY v letech 2010 - 2014

Tab. 4.11 Vývoj konkurenceschopnosti Jižní Afriky dle WCY v letech 2010 - 2014

Tab. 4.12 Konkurenceschopnost zemí BRICS dle Doing business

Tab. 4.13 Pořadí zemí BRICS dle jednotlivých hodnocení

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- Jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci /se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- беру на ве́домі́, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 24. 4. 2015

.....*Klára Kubjátová*.....

Klára Kubjátová

Seznam příloh

Příloha 1 Celkové pořadí hodnocených zemí dle GCI

Příloha 2 Rozdělení zemí dle etap vývoje ekonomiky podle WEF

Příloha 3 Přírodní bohatství zemí BRICS

Příloha 4 Územní spory Číny

Příloha 5 SWOT analýza zemí BRICS

Příloha 6 SWOT analýzy jednotlivých zemí BRICS

Příloha 1 Celkové pořadí hodnocených zemí dle GCI

	Země (skóre 1-7)		Země (skóre 1-7)		Země (skóre 1-7)
1	Švýcarsko (5,70)	43	Polsko (4,48)	85	Arménie (4,01)
2	Singapur (5,65)	44	Bahrajn (4,48)	86	Jamajka (3,98)
3	USA (5,54)	45	Turecko (4,46)	87	Tunisko (3,96)
4	Finsko (5,50)	46	Omán (4,46)	88	Namibie (3,96)
5	Německo (5,49)	47	Malta (4,45)	89	Trinidad a Tobago (3,95)
6	Japonsko (5,47)	48	Panama (4,43)	90	Keňa (3,93)
7	Hong Kong (5,46)	49	Itálie (4,42)	91	Tádžikistán (3,93)
8	Nizozemsko (5,45)	50	Kazachstán (4,42)	92	Seychely (3,91)
9	Velká Británie (5,41)	51	Kostarika (4,42)	93	Laos (3,91)
10	Švédsko (5,41)	52	Filipíny (4,40)	94	Srbsko (3,90)
11	Norsko (5,35)	53	Rusko (4,37)	95	Kambodža (3,89)
12	SAE (5,33)	54	Bulharsko (4,37)	96	Zambie (3,86)
13	Dánsko (5,29)	55	Barbados (4,36)	97	Albánie (3,84)
14	Taiwan (5,25)	56	JAR (4,35)	98	Mongolsko (3,83)
15	Kanada (5,24)	57	Brazílie (4,34)	99	Nikaragua (3,82)
16	Katar (5,24)	58	Kypr (4,31)	100	Honduras (3,82)
17	Nový Zéland (5,20)	59	Rumunsko (4,30)	101	Dominik.rep. (3,82)
18	Belgie (5,18)	60	Maďarsko (4,28)	102	Nepál (3,81)
19	Lucembursko (5,17)	61	Mexiko (4,27)	103	Bhútán (3,80)
20	Malajsie (5,16)	62	Rwanda (4,27)	104	Argentina (3,79)
21	Rakousko (5,16)	63	FYROM (4,26)	105	Bolívie (3,77)
22	Austrálie (5,08)	64	Jordánsko (4,25)	106	Gabon (3,74)
23	Francie (5,08)	65	Peru (4,24)	107	Lesotho (3,73)
24	S.Arábie (5,06)	66	Kolumbie (4,23)	108	Kyrgyzstán (3,73)
25	Irsko (4,98)	67	Černá Hora (4,23)	109	Bangladéš (3,72)
26	Jižní Korea (4,96)	68	Vietnam (4,23)	110	Surinam (3,71)
27	Izrael (4,95)	69	Gruzie (4,22)	111	Ghana (3,71)
28	Čína (4,89)	70	Slovinsko (4,22)	112	Senegal (3,70)
29	Estonsko (4,71)	71	Indie (4,21)	113	Libanon (3,68)
30	Island (4,71)	72	Maroko (4,21)	114	Kapverdy (3,68)
31	Thajsko (4,66)	73	Srí Lanka (4,19)	115	Pobřeží slon. (3,67)
32	Portoriko (4,64)	74	Botswana (4,15)	116	Kamerun (3,66)
33	Chile (4,60)	75	Slovensko (4,15)	117	Guyana (3,65)
34	Indonésie (4,57)	76	Ukrajina (4,14)	118	Etiopie (3,60)
35	Španělsko (4,55)	77	Chorvatsko (4,13)	119	Egypt (3,60)
36	Portugalsko (4,54)	78	Guatemala (4,10)	120	Paraguay (3,59)
37	Česká republika (4,53)	79	Alžírsko (4,08)	121	Tanzanie (3,57)
38	Ázerbájdžán (4,53)	80	Uruguay (4,04)	122	Uganda (3,56)
39	Mauricius (4,52)	81	Řecko (4,04)	123	Svazijsko (3,55)
40	Kuvajt (4,51)	82	Moldavsko (4,03)	124	Zimbabwe (3,54)
41	Litva (4,51)	83	Írán (4,03)	125	Gambie (3,53)
42	Lotyšsko (4,50)	84	Salvador (4,01)	126	Libye (3,48)

	Země (skóre 1-7)		Země (skóre 1-7)		Země (skóre 1-7)
127	Nigérie (3,44)	133	Mosambik (3,24)	139	Burundi (3,09)
128	Mali (3,43)	134	Myanmar (3,24)	140	Angola (3,04)
129	Pákistán (3,42)	135	Burkina Faso (3,21)	141	Mauritánie (3,00)
130	Madagaskar (3,41)	136	Východní Timor (3,17)	142	Jemen (2,96)
131	Venezuela (3,32)	137	Haiti (3,14)	143	Čad (2,85)
132	Malawi (3,25)	138	Sierra Leone (3,10)	144	Guinea (2,79)

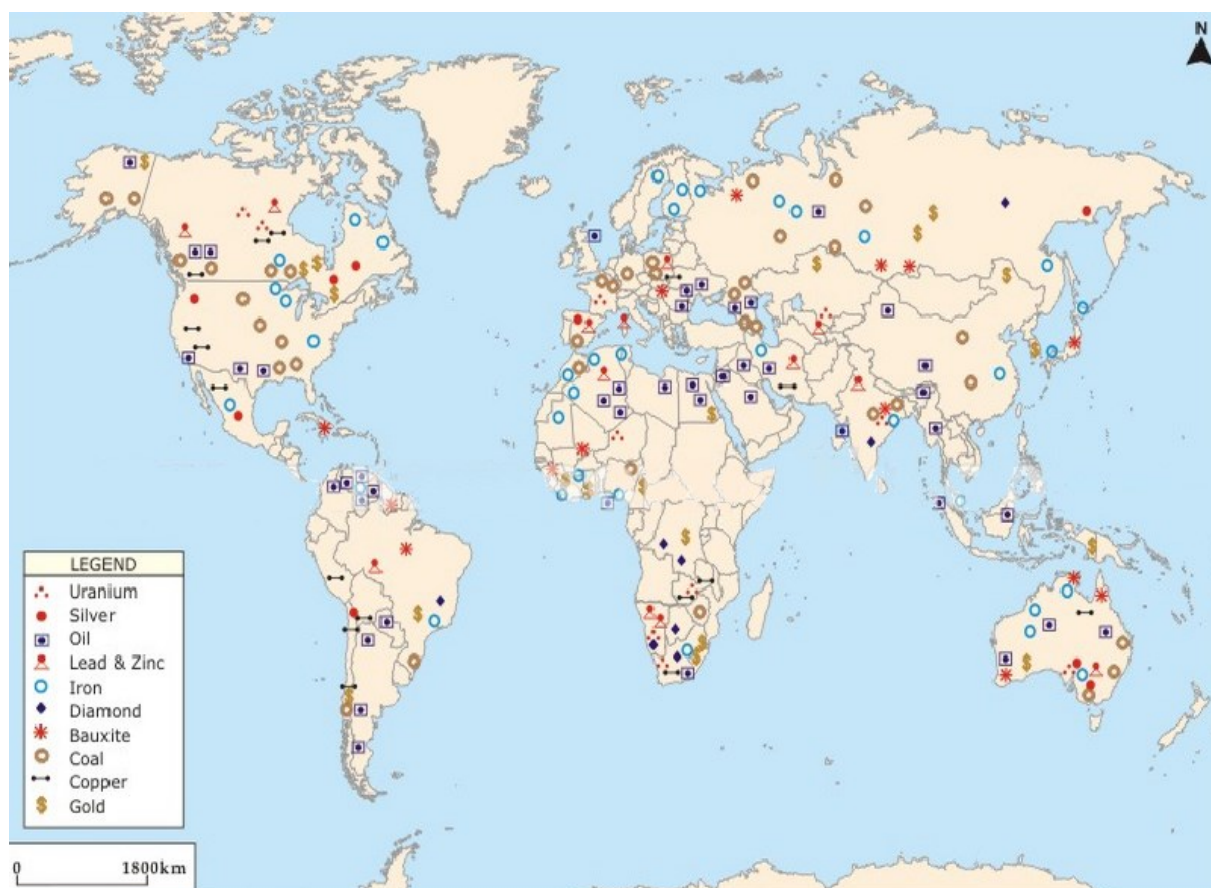
Zdroj: Global Competitiveness Report 2014 – 2015; vlastní úprava

Příloha 2 Rozdělení zemí dle etap vývoje ekonomiky podle WEF

Stage 1: Factor-driven (37 economies)	Transition from stage 1 to stage 2 (16 economies)	Stage 2: Efficiency-driven (30 economies)	Transition from stage 2 to stage 3 (24 economies)	Stage 3: Innovation-driven (37 economies)
Bangladesh	Algeria	Albania	Argentina	Australia
Burkina Faso	Angola	Armenia	Bahrain	Austria
Burundi	Azerbaijan	Bulgaria	Barbados	Belgium
Cambodia	Bhutan	Cape Verde	Brazil	Canada
Cameroon	Bolivia	China	Chile	Cyprus
Chad	Botswana	Colombia	Costa Rica	Czech Republic
Côte d'Ivoire	Gabon	Dominican Republic	Croatia	Denmark
Ethiopia	Honduras	Egypt	Hungary	Estonia
Gambia, The	Iran, Islamic Rep.	El Salvador	Kazakhstan	Finland
Ghana	Kuwait	Georgia	Latvia	France
Guinea	Libya	Guatemala	Lebanon	Germany
Haiti	Moldova	Guyana	Lithuania	Greece
India	Mongolia	Indonesia	Malaysia	Hong Kong SAR
Kenya	Philippines	Jamaica	Mauritius	Iceland
Kyrgyz Republic	Saudi Arabia	Jordan	Mexico	Ireland
Lao PDR	Venezuela	Macedonia, FYR	Oman	Israel
Lesotho		Montenegro	Panama	Italy
Madagascar		Morocco	Poland	Japan
Malawi		Namibia	Russian Federation	Korea, Rep.
Mali		Paraguay	Seychelles	Luxembourg
Mauritania		Peru	Suriname	Malta
Mozambique		Romania	Turkey	Netherlands
Myanmar		Serbia	United Arab Emirates	New Zealand
Nepal		South Africa	Uruguay	Norway
Nicaragua		Sri Lanka		Portugal
Nigeria		Swaziland		Puerto Rico
Pakistan		Thailand		Qatar
Rwanda		Timor-Leste		Singapore
Senegal		Tunisia		Slovak Republic
Sierra Leone		Ukraine		Slovenia
Tajikistan				Spain
Tanzania				Sweden
Uganda				Switzerland
Vietnam				Taiwan, China
Yemen				Trinidad and Tobago
Zambia				United Kingdom
Zimbabwe				United States

Zdroj: Global Competitiveness Report 2014 - 2015

Příloha 3 Přírodní bohatství zemí BRICS

Zdroj: Maps of world, 2012

Země	Významné přírodní zdroje, které přispívají k růstu ekonomiky
Brazílie	Bauxit, zlato, železná ruda, mangan, nikl, fosfát, platina, cín, prvky vzácných zemin, uran, ropa, dřevo, zemní plyn
Rusko	Ropa, zemní plyn, uhlí, prvky vzácných zemin, dřevo, železo, olovo, nikl, zinek, kobalt
Indie	Uhlí, železná ruda, mangan, slída, bauxit, prvky vzácných zemin, titan, chrom, zemní plyn, diamanty, ropa, vápenec
Čína	Uhlí, železná ruda, ropa, zemní plyn, rtuť, cín, wolfram, antimon, mangan, molybden, vanad, magnetit, hliník, olovo, zinek, prvky vzácných zemin, uran, slída
Jižní Afrika	Zlato, chrom, antimon, uhlí, železná ruda, mangan, nikl, fosfát, prvky vzácných zemin, uran, diamanty, platina, měď, vanad, sůl, zemní plyn

Zdroj: CIA, 2015

Příloha 4 Územní spory Číny

Zdroj: CIA, 2015

1 – Vietnam, 2 – Malajsie, 3 – Tchaj-wan, 4 – Filipíny, 5 - Tibet

Příloha 5 SWOT analýza zemí BRICS

		Faktory	
		Pozitivní	Negativní
Vlivy	Interní	Silné stránky	Slabé stránky
		<ul style="list-style-type: none"> • přírodní bohatství • lidnatost • zásoby energetických surovin • zemědělská produkce • stabilní politický systém • rostoucí střední třída 	<ul style="list-style-type: none"> • příjmová nerovnost • chudoba • institucionální rámec • byrokracie • infrastruktura • vzdělávací systém • kriminalita • korupce • energetická náročnost rozvoje
	Externí	Příležitosti	Rizika
		<ul style="list-style-type: none"> • přírodní bohatství • zapojení do mezinárodního obchodu • expanze přímých zahraničních investic • nové technologie • turismus 	<ul style="list-style-type: none"> • přírodní podmínky • demografický vývoj • závislost na dovozech (vývozech) energetických surovin

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 6 SWOT analýzy jednotlivých zemí BRICS

Brazílie		Faktory	
		Pozitivní	Negativní
Vlivy	Interní	Silné stránky	Slabé stránky
		<ul style="list-style-type: none"> • přírodní bohatství • energetická soběstačnost • lidnatost • stabilní inflace • zaměstnanost • zemědělská produkce 	<ul style="list-style-type: none"> • příjmová nerovnost • chudoba • přebujelost veřejného sektoru • institucionální rámec • byrokracie • infrastruktura • vzdělávací systém • nízká bezpečnost • kriminalita
	Externí	Příležitosti	Rizika
		<ul style="list-style-type: none"> • vodní energie • turismus • zapojení do mezinárodního obchodu • přímé zahraniční investice • inovace • demografický vývoj 	<ul style="list-style-type: none"> • sucha • hospodaření s vodou • odlesňování • nespokojenost obyvatel

Zdroj: vlastní zpracování

Rusko		Faktory	
		Pozitivní	Negativní
Vlivy	Interní	Silné stránky	Slabé stránky
		<ul style="list-style-type: none"> • přírodní bohatství • energetická soběstačnost • HDP/obyvatele 	<ul style="list-style-type: none"> • přírodní podmínky • vnitropolitická situace • vysoká inflace • příjmová a sociální nerovnost • dopravní infrastruktura • potravinová nesoběstačnost
	Externí	Příležitosti	Rizika
		<ul style="list-style-type: none"> • rostoucí střední třída • modernizace průmyslu • diverzifikace průmyslu 	<ul style="list-style-type: none"> • demografický výhled • závislost na vývozu surovin • pokles světových cen ropy a zemního plynu • sankce • měnová krize

Zdroj: vlastní zpracování

Indie		Faktory	
		Pozitivní	Negativní
Vlivy	Interní	Silné stránky	Slabé stránky
		<ul style="list-style-type: none"> • lidnatost • tempo růstu HDP • politický systém • mladá populace 	<ul style="list-style-type: none"> • HDP/obyvatele • chudoba • přelidněnost • vysoká míra inflace • infrastruktura
	Externí	Příležitosti	Rizika
		<ul style="list-style-type: none"> • investice do ICT • vnitřní trh • soukromý sektor • turismus • zapojení do mezinárodního obchodu 	<ul style="list-style-type: none"> • dodávky energie • neefektivní politika • roztržičnost

Zdroj: vlastní zpracování

Čína		Faktory	
		Pozitivní	Negativní
Vlivy	Interní	Silné stránky	Slabé stránky
		<ul style="list-style-type: none"> • tempo růstu HDP • zapojení do světového obchodu • lidnatost • zaměstnanost 	<ul style="list-style-type: none"> • příjmová a sociální nerovnost • porušování lidských práv • znečištění životního prostředí • překážky vstupu na trh • korupce
	Externí	Příležitosti	Rizika
		<ul style="list-style-type: none"> • disciplinovanost • mocenský potenciál • stabilita oblasti • expanze v Africe 	<ul style="list-style-type: none"> • energetická náročnost • závislost na dovozech surovin • demografický vývoj • politika jednoho dítěte • migrace z venkova do měst

Zdroj: vlastní zpracování

Jižní Afrika		Faktory	
		Pozitivní	Negativní
Vlivy	Interní	Silné stránky	Slabé stránky
		<ul style="list-style-type: none"> • přírodní bohatství • surovinová soběstačnost • export zemědělských plodin 	<ul style="list-style-type: none"> • nezaměstnanost • kriminalita • příjmová nerovnost • infrastruktura
	Externí	Příležitosti	Rizika
		<ul style="list-style-type: none"> • sektor služeb • investiční prostředí • výzkum a vývoj • mladá populace 	<ul style="list-style-type: none"> • bezpečnostní situace • „brain drain“ • pozůstatky apartheidu

Zdroj: vlastní zpracování